

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τῆς Σύνταξης: 'Ο κ. Χάρης Πάτσης υποψήφιος βουλευ- τής στις προσεχείς ἐκλογές	Σελ. 451
Εὐριπ. Σούρλα: 'Η παιδαγωγική ἀποψις περὶ τοῦ 'Ενι- αίου Σχολείου	» 452
Χρ. Ν. 'Αθανασοπούλου: Δέκα Κολλέγια	» 453
Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου: Τὰ προβλήματα τῶν Νέων	» 461
Ι. Π. Κουτσοχέρα: Αἰτήματα ἐκπαιδευτικῶν	» 463
С. Freinet: 'Η ἀγωγή βρίσκεται στὸ σταυροδρόμι	» 465
Στεφ. Πασχαλίδου: 'Η ἐπίδραση τῶν γονέων στὸ χα- ρακτήρα τοῦ παιδιοῦ	» 472
Χαραλ. Κούρτη: Οἱ μαθητικὲς ποινὲς ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ Ν. Σχολείου	» 474
'Ηλία Κωστοπούλου: Παιγνίδι καὶ ἀγωγή	» 478
Ν. Γ. Σχορτσιανίτου: 'Ο Δῶλος ὡς ἐκπολιτιστικὸς παράγων	» 478
Ρήνα Διαμαντῆ: Τὸ «Μοσχίδι» (χρονογράφημα)	» 480
Π. Ε. Κωστοπούλου: Λειτουργία Προτύπου Μονοθεσίου Σχολείου	» 481
Γ. Α. Γιαννούχου: Τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας καὶ ἡ Διδακτικὴ του	» 485
Διεθνεῖς Εἰδήσεις: 'Αγγλία (σ. 491), 'Αμερικῆς	» 494
'Εσωτερικὲς Εἰδήσεις: Περιφέρεια Γιαννιτσῶν	» 495
» » Α' Περιφέρεια Ρόδου	» 497
Ν. 'Ανδριώτη: Τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα (ρεπορτάζ 'Ασ. Στάγκου)	» 496
'Απ. 'Αλεξάκη: Τὰ προβλήματα τῶν νηπιαγωγῶν	» 496
Νεκρολογία: Εὐάγγελος Παπαϊωάννου	» 498

ΠΡΟΣΟΧΗ — ΠΡΟΣΟΧΗ

Στὰ ἐσώφυλλα βλέπε τιμοκατάλογον σειρᾶς Βοηθητικῶν Πάτην

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ — ΕΤΟΣ 13ον — ΤΕΥΧΗ 156—157

ΑΘΗΝΑΙ • ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1963

‘ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ..

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ — ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 — ΤΗΛ. 521-418

ΧΡΟΝΟΣ ΙΓ’—(Β’ ΠΕΡΙΟΔ.) ΑΡ. 156—157
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1963

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Μόνον έτησια :
Για σχολεία και εκπαιδευτικούς δρχ. 100

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Α. Ν. 4092)1948

Έκδότης—Διευθυντής : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Κατοικία : Μαβίλη 20 (Πατήσια)

Τυπογραφείου : Μ. ΠΑΛΑΜΑΡΗ

Σαρρή 27 Τηλ. 534 - 794

“ECOLE NOUVELLE..

REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
ATHENES RUE SOCRATE 35

ANNEE XIII — NUMERO 156—157
SEPTEMBRE — OCTOBRE 1963

ABONNEMENTS

Pour les écoles et les instituteurs
d’ un an dr. 100

Άλληλογραφία και έμβάσματα

κ. ΧΑΡΗΝ ΠΑΤΣΗΝ

Σωκράτους 35 Αθήναι—Τηλ. 521-418

(Χειρόγραφα δέν επιστρέφονται)

ΑΞΙΟΣ ΠΑΣΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΣ

Νά ενισχυθῇ ἀπ’ ὅλους ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Πάτση ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ ὑστερήματός του, ἀνῆγειρεν καλλιμάρμαρον ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΟΝ Δημοτικοῦ Σχολείου στήν Ἡπειρο, ἀξίας ἄνω τῶν 500.000 δραχμῶν καί ἐπὶ πλέον ἐδώρησεν τὴν πατρικὴν του περιουσίαν διὰ νὰ χτισθῇ Γυμνάσιον, χωρὶς ὁ ἴδιος μέχρι στιγμῆς νὰ ἔχη ἀποκτήσῃ οὔτε καλύβην ἰδιόκτητον ! Τοιοῦτοι εἶναι οἱ Ἡπειρώται ! Ἴδου λαμπρὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν !

ΘΕΡΜΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Παρακαλοῦμε τοὺς συναδέλφους, τώρα μὲ τὴν ἐναρξὴ τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους, νὰ προτιμῶσιν καὶ νὰ εἰσάγουν στὸ σχολεῖο τοὺς καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ—ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ τὰ ὁποῖα ὁμολογουμένως ἀπεδείχθησαν ἀπὸ τὰ καλύτερα ποὺ ἐγράφησαν ποτὲ στὴ χώρα μας.

—ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ἀνωτέρων τάξεων διαθέτομε τὰ ἐξῆς : Φυσικὴ Πείραματικὴ Ε', Φ. Πείραμα. ΣΤ' καὶ Γεωμετρία (ὅλα συγγραφέως Ἀγγελικῆς Χ. Πάτση). Τὰ ὑπόλοιπα ἐγκεκριμένα βιβλία μας ἀνωτέρων τάξεων, ἐξαντληθέντα δὲν ἀνατυπώσαμε, ἀφοῦ ὅπως ἀνακοινώθηκε, θὰ τυπωθοῦν μελλοντικὰ ἀπὸ τὸ Κράτος.

—ΕΛΕΥΘΕΡΩΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΑ ἀνωτέρων τάξεων διαθέτομε τὶς Φυσικὲς Ἱστορίες Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως καὶ τὶς συνδιδασκαλίαι αὐτῶν.

—ΚΑΤΩΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ διαθέτομε πλὴρῆ τὴ σειρά. Περὶφημα καὶ σ' ὅλους γνωστὰ τὰ «Ἐλεύθερα Ἀνάγνωστικά» μας, τὰ συστήματα τῶν «Ἀριθμητικῶν» καὶ «Γραμματικῶν» μας, οἱ «Φυσικὲς Ἱστορίαι» μας. Ἐπίσης Ἱστορίαι καὶ Θρησκευτικὰ Γ—Δ'.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕ

ΕΚΠΩΣΗ 50 ο)ο ΣΕ ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ

Προσέξατε τὸν τιμοκατάλογό μας στὰ ἐξώφυλλα καὶ ἐσώφυλλα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΑΡΘΕΝΩΝ»

ΑΘΗΝΑΙ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 Τηλ. 521.418

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΝ Σειρᾶς Βοηθητικῶν Βιβλίων ΠΑΤΣΗ

Βλέπε στήν γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου μας

Ο Κ. ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ



Τὸ «Νέο Σχολεῖο» εὐρίσκεται στήν εὐχάριστη θέση νὰ ἐκφράσῃ τοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνώστες του, ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς καὶ ὁ Δ)ντῆς του κ. Χάρης Πάτση, ἔχει ὀρισθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐνώσεως Κέντρου κ. Γ. Παπανδρέου, ὡς ὑποψήφιος βουλευτῆς κατὰ τὶς προσεχεῖς ἐκλογές.

Ὁ κ. Πάτσης πολιτεύεται στήν ἰδιαίτερα πατρίδα του, στήν ἐκλογικὴ περιφέρεια Πρεβέζης καὶ θὰ μετὰσχῃ στὸν ἀντίστοιχο συνδυασμὸ τῆς Ε.Κ.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ κ. Πάτση, ὡς βουλευτοῦ, φέρεται ὡς ἀπολύτως ἐξησφαλισμένη, δεδομένου ὅτι, ἐπὶ δύο σχεδὸν χρόνια—μετὰ τὶς ἐκλογές τοῦ 1961—ἔχει ἐργασθῇ ὑπερανθρώπως γιὰ τὴν προώθηση καὶ ἐπίλυση τῶν προβλημάτων τοῦ λαοῦ τῆς ἐκλογικῆς του περιφέρειας, ὁ Ἀρχηγὸς δὲ τῆς Ε.Κ. κ. Γ. Παπανδρέου ἔχει ἀπονεύσει ἐπανελλημένως στὸν κ. Πάτση τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν εὐαρέσκειά του γιὰ τὴν ὅλη προσπάθεια ποὺ ἔχει καταβάλλει γιὰ τὴν ὁργάνωση τοῦ κόμματος τῆς Ε.Κ. στὸν Νομὸν Πρεβέζης.

Σὲ συναδέλφους ποὺ τὸν ἔχουν ἐπισκεφθῇ στὸ Πολιτικὸ του Γραφεῖον (ὁδὸς Δώρου, ἀριθ. 10, βος ὄροφος Γραφ. 2, τηλ. 537.005) ὁ κ. Πάτσης ἐδήλωσε ὅτι, κατὰ τὴ γνώμη του «ἡ Ε.Κ. ἀποτελεῖ σήμερα τὴ μόνη ἐλπίδα σωτηρίας τοῦ ἔθνους μας» καὶ ὅτι «καθῆκον ὅλων τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν εἶναι νὰ ἐνισχύσουν μὲ κάθε τρόπο τὸν μέγαν ἡγέτην τῆς Δημοκρατίας κ. Γ. Παπανδρέου νὰ κυβερνήσῃ τὸν τόπον, ἀφ' ἑνὸς μὲν γιὰ νὰ ὁδηγήσῃ τὴν χώρα στήν ἐπιθυμητὴ ἀπ' ὅλους μας ὁμαλότητα, ἀφ' ἑτέρου δὲ—καὶ ἰδιαίτερα γιὰ μᾶς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς—γιὰ νὰ λύσῃ μιὰ καὶ γιὰ πάντα τὰ πολλὰ καὶ ἐπείγοντα προβλήματα τῆς Παιδείας μας».

Ἄλλωστε, αὐτὴ τὴν ἐλπίδα καὶ αὐτὴ τὴν ἀπόφαση διετράνωσαν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ τῆς Ἑλλάδος στὰ τελευταῖα συνέδρια τῶν δύο ὁμοσπονδιῶν τοὺς στὰ ὁποῖα ἡ παρουσία τοῦ κ. Γ. Παπανδρέου χαίρετίστηκε μὲ ἐνθουσιασμὸ.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Δ)ντοῦ μας κ. Χάρη Πάτση ὡς βουλευτοῦ μὲ τὴν παράταξιν τῆς Ε.Κ. θὰ σημειώσῃ, ὅπως ἐλπίζομε, ἱστορικὴ καμπή, γιὰτὶ ὁ κ. Πάτσης ἐκλεγόμενος βουλευτῆς, μὲ τὸ δυναμισμό ποὺ τὸν διακατέχει, μὲ τὸν πλήρη παιδαγωγικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ του ἐξοπλισμὸ στὰ προβλήματα τῆς Παιδείας καὶ μὲ τὴν ἐγνωσμένη μαχητικότητά του, θὰ κἀνῃ νὰ ἀκουστῇ βροντερὴ ἢ φωνὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κλάδου ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς καὶ μὲ τὴ συμπαράστασιν τῶν 30.000 ἐκπαιδευτικῶν τῆς Ἑλλάδος, εὔμαστε βέβαιοι, θὰ κἀνῃ αἰσθητὴ τὴν παρουσία του καὶ θὰ συντείνῃ στήν προώθησιν ὅλων τῶν προβλημάτων τῆς Παιδείας.

Οἱ εὐχὲς ὅλου τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, γιὰ τὴν θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία του.

ΔΩΡΕΑ Κ. ΚΟΥΛΙΔΗ

ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90

ΑΡΙΘ. 44436



Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Υπό ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

Εἰς τὴν μεταρρυθμιστικὴν προσπάθειαν ποὺ ἔλαβε χώραν εἰς τὸ Braunschweig τῆς Γερμανίας καθιερώθησαν δύο τύποι λαϊκοῦ σχολείου :

Ἕνα βασικὸν λαϊκὸν ἐξάχρονον καὶ ἓνα ἀνώτερον λαϊκὸν τετράχρονον.

MAX ENDERLIN

I

Θὰ μᾶς ἀποκαλύψει τὸν μηχανισμό τῆς προσπάθειας ποὺ κατεβλήθη, ὅπως πραγματοποιήθη στὴν πράξη μιὰ μορφή τολμηρῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως στὸ Braunschweig τῆς Γερμανίας, ὁ Γερμανὸς ἐκπαιδευτικὸς, Max. Enderlin. Ἄς τὸν ἀκούσωμε.

Ἕνα σχέδιον μεγαλειώδους σχολικῆς μεταρρυθμίσεως κατεστρώθη. Διεξήχθη ἀπὸ τὸν Ἀνώτατον Ἐκπαιδευτικὸν Σύμβουλον Wilhelm Paulsen, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας στὸ Braunschweig — ὁ Sievers — τοῦ ἀνέθεσε μίαν ἔδραν διδασκαλίας γιὰ τὴν σχολικὴν ὁργάνωσιν, καὶ μὲ τὴν ἐντολήν ὅπως μεταρρυθμίσει τὸν σχολικὸν ὁργανισμόν ἐπὶ νέων βάσεων.

Στὸ μεταρρυθμιστικὸν σχέδιον ποὺ ἐξεπονήθη — διατυπώνονται — ὅπως τονίζει¹ ὁ Max Enderlin καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τὰς ὁποίας ὑπεγράμμισε ὁ Ἀνώτατος Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος Schilübler γύρω ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ ἀνοικοδόμησιν τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου στὰ πλαίσια τοῦ νεωτέρου Γερμανικοῦ Σχολείου.

II

Τὸ μεταρρυθμιστικὸν σχέδιον τοῦ Paulsen, ὅταν εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας, ἐπεδοκιμάσθη καὶ ἀπὸ τὴν Διδασκαλικὴν ἑνώσιν τοῦ Blaun-

1. Τὰς συνημμένας ἀπόψεις τοῦ τολμηροῦ παιδαγωγικοῦ πειραματισμοῦ τοῦ Braunschweig, θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιήσῃ στὴν Ἑλλάδα μονάχα ὁ μαθητὴς μου, παιδαγωγὸς Διευθυντὴς τοῦ «Ν. Σχολείου» κ. Χάρης Πάτσης, ὅταν κάποτε θὰ ἀναλάβῃ τὸ Ὑφυπουργεῖον Παιδείας.

ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑΣ

ΣΗΜ. «Ν. Σ». Εὐχαριστοῦμε θερμότατα τὸν κ. Ε. Σούρλα γιὰ τὰ τόσο κολακευτικά του λόγια καὶ γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ ἔχει στὸ πρόσωπο τοῦ Διευθυντοῦ μας, ἄλλοτε μαθητὴ του. Φιλοδοξία τοῦ κ. Πάτσης εἶναι ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο, νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν παιδεία καὶ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἀποποιούμενος πᾶν ἄν ἤθελε συμβῆ νὰ καθέξη στὸ μέλλον, ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε καὶ κάνει κάθε μέρα ὡς Διευθυντὴς τοῦ «Ν. Σχολείου» καὶ τῶν φερωνύμων ἐκδόσεων.

NEO ΣΧΟΛΕΙΟ

Schweig δεδομένου ὅτι ἀντιπρόσωποι τῆς Διδασκαλικῆς ἐνώσεως εἶχον συνεργασθῇ ἐπὶ μῆνας διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ σχεδίου.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μεταρρυθμιστικὸν σχέδιον ἀπέβλεπε εἰς τὰς γενικὰς του γραμμὰς εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῶν ἰδιοφυῶν παιδιῶν τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου, ἢ μεγάλη μάζα τῶν ὁποίων ἐστερεῖτο τοῦ εὐεργετήματος αὐτοῦ, καὶ συνεπῶς μεγάλοι δυνάμεις τῆς ὑπαίθρου ἔχάνοντο.

III

Τὸ μεταρρυθμιστικὸν συνεπῶς σχέδιον τοῦ Paulsen αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς προϋποθέσεις ἀπέβλεπε ὅπως δημιουργήσῃ¹.

Δηλαδή :

Τὴν ἄνοδον ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἰδιοφυῶν παιδιῶν, καὶ οὐχὶ μιᾶς μεμενωμένης τάξεως ἢ κατηγορίας.

Περιελάμβανε δὲ τὸ καταρτισθὲν σχέδιον τὰς κάτωθι διατάξεις, τὰς ὁποίας ὅμως ἔπρεπε νὰ ἐπεξεργασθοῦν καὶ ὅλες οἱ περιφερειακὲς ἐνώσεις τῶν δασκάλων, πρὶν ἢ τοῦτο παραδοθῇ εἰς τὴν δημοσιότητα.

Οἱ κυριώτερες δὲ διατάξεις τοῦ σχολικοῦ αὐτοῦ μεταρρυθμιστικοῦ προγράμματος ἦταν οἱ ἀκόλουθοι :

1) Τὸ λαϊκὸν σχολεῖον θὰ ἐποικοδομηθῇ εἰς ἓνα δεκάχρονον λαϊκὸν ἐνιαῖον σχολεῖον, ἢ δὲ μορφή τοῦ τύπου αὐτοῦ τοῦ λαϊκοῦ σχολείου ἀποτελεῖ τὸ βασικὸν σπέρμα ὅλων τῶν σχολικῶν ἐγκαταστάσεων. Αἱ ὑπάρχουσαι δηλαδή σχολικαὶ μορφαὶ καὶ κατηγορίαι σχολείων ὑπάγονται ὁργανικὰ εἰς τὸ δεκάχρονον λαϊκὸν ἐνιαῖον Σχολεῖον.

2) Τὸ λαϊκὸν ἐνιαῖον Σχολεῖον διαιρεῖται εἰς βασικὸν λαϊκὸν καὶ εἰς Ἀνώτερον λαϊκὸν Σχολεῖον.

3) Τὸ βασικὸν λαϊκὸν Σχολεῖον εἶναι ἐξάχρονον.

4) Τὸ βασικὸν λαϊκὸν Σχολεῖον εἶναι αὐτοτελὲς μορφωτικὸν ἴδρυμα μὲ τὸ δικό του ξεχωριστὸ μορφωτικὸ πρόγραμμα χωρὶς νὰ ἀποτελῇ προπαρασκευαστικὴ βαθμίδα διὰ τὴν φοίτησιν τῶν παιδιῶν σὲ ἀνώτερα Σχολεῖα, ἀλλὰ μὲ βάσιν τὴν μορφωτικὴν του ἐργασίαν δημιουργεῖ τὴν ἀπαραίτητον βάσιν γιὰ ὅλες τὰς διαφορὰς μορφωτικὰς ἐγκαταστάσεις.

5) Ἡ Συγκεντρωτικὴ διδασκαλία, μὲ τὴν ἔγκρισιν τῆς Διοικητικῆς Ἀρχῆς, θὰ διεξάγεται γιὰ ὅλα τὰ χρόνια τοῦ βασικοῦ λαϊκοῦ Σχολείου, δηλαδή καὶ στὶς 6 τάξεις του.

6) Τὸ ἀνώτερον λαϊκὸν Σχολεῖον εἶναι τετράχρονον, ἢ δὲ μετάβαση εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὸ βασικὸν λαϊκὸν σχολεῖον θὰ πραγματοποιεῖται χωρὶς νὰ υποβάλλωνται οἱ μαθηταὶ εἰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις.

7) Ἡ διδασκαλία ξένων γλωσσῶν ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 7ον ἔτος, κατὰ δὲ τὸ 9ον ἔτος παρεμβάλλεται καὶ δευτέρως ξένης γλώσσης ἢ διδασκαλία.

8) Ὁ τύπος τοῦ Πρωσοικοῦ Ἀστικοῦ Σχολείου καταργεῖται, δεδομένου ὅτι τὸ ἀνώτερον λαϊκὸν σχολεῖον ἐκπληροῖ ὅλες τὰς παιδαγωγικὰς καὶ κοινωνικὰς προϋποθέσεις.

9) Τὸ ἀνώτερον λαϊκὸν σχολεῖον διαιρεῖται εἰς τὰ κάτωθι παραρτήματα. Τὸ τεχνικόν, τὸ οἰκοκυρικόν, τὸ ἐμπορικόν, τὸ καλλιτεχνικόν καὶ τὸ ἐπιστημονικόν.

Ἡ ἐπιλογή γιὰ τοὺς φοιτητὰς εἶναι ἐλευθέρη. Ἡ γενικὴς μορφώσεως διδασκαλία συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν εἰδικωτέραν εἰδικεύσεως τοιαύτης, ἀναλόγως τῶν ὥρων καὶ τῆς εἰδικότητος.

1. Max Enderlin Auf dem Wege zur Einheitschule. (Die Neue Deutsche Schule 1936 Heft 2 σελ. 242)

NEO ΣΧΟΛΕΙΟ

10) Ἡ Γενικὴ Μόρφωση εἶναι ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλους τοὺς μαθητὰς ὧν τῶν εἰδικότητων μὲ ἀφύπνισιν παραλλήλως καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συναισθήματος.

Ἔτσι ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸ ἀνώτερον λαϊκὸν σχολεῖον εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα εἶναι ἐξησφαλισμένη χωρὶς ἀγωνίες καὶ χωρὶς σπατάλη χρόνου.

IV

Ἰδού ἓνας δεκάλογος ἀπὸ τὰ βασικώτερα σημεῖα τοῦ προταθέντος σχολικοῦ μεταρρυθμιστικοῦ προγράμματος τὸ ὁποῖον ἀφορμᾶται ἀπὸ τὴν ἔρμηνειαν ἢ ὁποῖα δίδεται εἰς τὴν σχολικὴ εὐφυΐαν.

Κατὰ τοὺς συντάκτας δηλαδὴ τοῦ ὡς ἄνω σχολικοῦ μεταρρυθμιστικοῦ προγράμματος ὑπάρχουν δύο εἶδη εὐφυΐας ἢ Σχολικὴ καὶ ἢ Φυσικὴ, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν ὁμοιάζουν μεταξύ τῶν.

Ἡ ἐκμάθηση ἐπὶ παραδείγματι ξένων γλωσσῶν δὲν ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ὑπερόχου εὐφυΐας, ἀλλὰ δείχνει, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὴν ἐπαγγελματικὴν ἱκανότητα ἑνὸς διερμηνέως. Συνεπῶς ἀποτελεῖ μίαν μορφήν περιφερειακῆς εὐφυΐας.

Ὁ Παιδαγωγὸς Kernchenesteiner, μὲ τὴν συλλογὴν τῶν ἱχνογραφημάτων τῶν παιδιῶν ὧν τῶν λαϊκῶν σχολείων τοῦ Μονάχου, διεπίστωσεν ὅτι: παιδιὰ τὰ ὁποῖα στὸ μάθημα τῆς Ἰχνογραφίας ἐβαθμολογοῦντο ἀπὸ τοὺς δασκάλους τοὺς μὲ 4 κατεῖχον τὴν πραγματικὴν ἀπείρως μεγαλύτερας ἱχνογραφικὰς δυνάμεις.

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ ψυχολογικὴ βάση τῆς ὡς ἄνω σχολικῆς μεταρρυθμίσεως στὸ Braunschweig.

Ἐπιδιώκουν δηλαδὴ οἱ εἰσηγηταὶ τῆς ὡς ἄνω διατυπωθείσης μορφῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως ὅχι τὴν πρόωρον φράξιν τοῦ δρόμου τῶν παιδικῶν ταλέντων — ὅπως συνήθως συμβαίνει — ἀλλὰ φιλοδοξοῦν νὰ ἐμφανίσουν τὸ Σχολεῖον ὡς ἓνα ἴδρυμα καθαρῶς μορφωτικόν, πέραν τῶν τεχνικῶν δεξιοτήτων καὶ τῶν γνωστῶν ἀσκήσεων.

Ἐναν τύπον δηλαδὴ σχολείου πού νὰ μπορῇ νὰ παρέχῃ πληροφορίας ὅχι γύρω ἀπὸ τὴν ἐπίδοσιν τῶν μαθητῶν σὲ ὠρισμένα μαθήματα—ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα—ἀλλὰ νὰ δίδῃ πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐν ἐξελίξει προσωπικότητος τῶν παιδιῶν πού φοιτοῦν εἰς αὐτό.

Ἀκριβῶς δὲ γύρω ἀπὸ τὴν ὡς ἄνω προσπάθειάν του τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μεταρρυθμιστικὸν σχέδιον καὶ ἡ μορφή τῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως στὸ Braunschweig, καθιέρωσε στὴ θέσιν τῶν γνωστῶν διαφοροποιημένων μαθημάτων καὶ τῶν προγραμμάτων ὕλης, ἓνα πλῆθος διηρθρωμένων συστήματων Kurseen¹.

Κατὰ τὴν ὡς ἄνω δηλαδὴ μορφήν σχολικῆς μεταρρυθμίσεως δὲν πρόκειται τὸ σχολεῖον νὰ διαμορφωθῇ σὲ μίαν ἐγκατάσταση μορφωτικὴ διαφοροποιήσεως καὶ εἰδικεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε νὰ μορφωθῇ ἐπὶ παραδείγματι:

Ἐποψήφιοι ράπτει, Ἀρχιτέκτονες, Ἰατροί, Ξυλουργοί, κ.τ.λ., ἀλλὰ περὶ ἀφύπνισεως ὧν ἐκείνων τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν πού εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις γιὰ τὰ ὡς ἄνω ἐπαγγέλματα.

Τὰ σχολεῖα μας—τονίζει ὁ ὡς ἄνω Γερμανὸς ἐκπαιδευτικὸς Max Enderlin, ἐφόσον ὁ ὁργανισμὸς τῶν λειτουργιῶν μὲ τὸ σύστημα τῶν γραπτῶν καὶ προφορικῶν ἐξετάσεων εἰς τὰς ὁποίας ὑποβάλλονται οἱ μαθηταὶ

1. Einreih gegliedertes Kursens Wesen Max Enderlin, Αὐτόθι σ. 297.

κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη, ἔχουν ἐξελεγχθῇ διὰ τῆς βίας σὲ ἐγκαταστάσεις προπαρασκευαστικὰς γύρω ἀπὸ τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ τὴν βαθμολογίαν.

Ἡ συμβολὴ τῶν γύρω ἀπὸ τὴν ἐπιλογὴ τῶν μαθητῶν στηρίζεται εἰς τὴν φύσιν τῶν διαγωνισμῶν καὶ ὡς μέτρον τῆς προόδου καὶ τῆς εὐφυΐας τῶν μαθητῶν εἶναι ἡ τεχνικὴ τῆς μαθήσεως, τῆς ἀποστηθίσεως καὶ τῆς ρουτίνας.

Ὁ μέγας ἐφιάλτης καὶ ὁ δεσπότης τῆς ἀπορρίψεως καὶ τῆς παραμονῆς τῶν μαθητῶν στὴν ἴδια τάξη, ἓνας θεσμὸς δηλαδὴ πού καλλιιεργεῖ τὸ συναισθημα τῆς μειονεκτικότητος, τὶς σχολικὰς τραγωδίας καὶ τὶς μαθητικὰς αὐτοκτονίες, εἶναι ἡ πιὸ χτυπητὴ ἔκφρασις αὐτῆς τῆς μονομεροῦς διανοητικῆς μορφῆς τῆς μορφώσεως.

Γι' αὐτὸ στὰ σχολεῖα τοῦ Braunschweig, σύμφωνα μὲ τὴν τελευταίαν σχολικὴν μεταρρύθμισιν, ἔχουν καταργηθῇ αἱ γραπτὰ ἐξεταστικὰ περίοδοι καὶ τὴν θέσιν τῶν ἀντικατέστησε μίαν ἀπλὴν δοκιμαστικὴν ἐξέτασιν.

V

Μία δεκάχρονη πειραματικὴ πείρα ἐπέτρεψε ὥστε τὴν ἐργασίαν μας γύρω ἀπὸ τὴν Μόρφωση καὶ τὴν Ἀγωγή τῶν παιδιῶν—τονίζει ὁ περὶ καὶ ὁ λόγος Γερμανὸς ἐκπαιδευτικὸς Max Enderlin—νὰ μὴ τὴν προσαρμόσωμε στὸ προδιαγεγραμμένον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα καὶ στὰς γνωστὰς διδακτικὰς μεθόδους μὲ τὰς ὁποίας διμορφώνοντο οἱ μαθηταὶ σὲ καλούπια, ἀλλ' εἴχαμε τὴν δυνατότητα νὰ ἐποικοδομήσωμε καὶ νὰ στηρίξωμε τὴν μορφωτικὴν προσπάθειάν μας ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοφυΐαν τῶν παιδιῶν, τὰ δὲ ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ μακροχρονίου πειραματισμοῦ καὶ συνοψίζονται εἰς τὰ κάτωθι:

Ὑπάρχει ἀνάμεσα στὰ κανονικὰ παιδιὰ καὶ ὅχι μόνον στὰ εὐφυῆ παιδιά, κάποιον δηλαδὴ δημιουργικὸ χάρισμα τὸ ὁποῖο ἐμφωλεύει σὲ κάθε παιδί καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου, δηλαδὴ νὰ τὸ ἐξελίξη¹.

VI

Ἐτελειώσαμε...

Τὸ πείραμα τοῦ δεκάχρονου ἐνιαίου λαϊκοῦ σχολείου τοῦ Braunschweig εἶναι ἡ πιὸ τολμηρότερη καὶ ἡ πιὸ ἐπαναστατικὴ μορφή μεταρρυθμιστικῆς ἐργασίας γύρω ἀπὸ τὸν ρόλον τοῦ λαϊκοῦ σχολείου, τὰ ἔτη τῆς φοιτήσεως εἰς αὐτό, τὶς δύο βαθμίδες του, καθὼς καὶ τὴν σχέσιν του πρὸς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα.

Αἱ Δημοδιδασκαλικαὶ ἐνώσεις στὴν Πατρίδα μας ζητοῦν νὰ καθιερωθῇ τὸ 8χρονο λαϊκὸ σχολεῖο.

Τὸ ἐλάχιστον δηλαδὴ πού θὰ ἐπεβάλλετο νὰ ζητήσουν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τῆς Πατρίδος μας μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινὴν Ἀγοράν.

Οἱ δύο ὅμως μορφές—δηλαδὴ ἡ βασικὴ καὶ ἡ Ἀνώτερη—τοῦ ἐνιαίου λαϊκοῦ σχολείου τοῦ Braunschweig θὰ παραμείνουν πάντως σὰν κάποιον ὄραμα ἐλκυστικόν.

Πόσα ἀλήθεια πράγματα δὲν θὰ μπορούσε τις νὰ ἐμπνευσθῇ καὶ νὰ ὁργανώσῃ, ἀντὶ νὰ παραμένῃ καθηλωμένος στὴν ρουτίνα!!

1. «Esgilt unter den normalen Kindern Keine unbegalten, es gibt nur anders begabte Kinder. Irgendeine produktive Arbeit steckt in jedem Kinde. Das gibt es Zuentfalten». (Max Enderlin, Αὐτόθι σελ. 24).

“Ας γίνουν λοιπόν προτάσεις μεταρρυθμιστικές, ἄς πειραματισθῇ ὁ δημιουργικὸς δάσκαλός μας καὶ ἄς καταλήξουμε καὶ ἡμεῖς — κατόπιν ἐρευνῶν καὶ ἐνδελεχῶν πειραματισμῶν, στὸν τύπον τοῦ λαϊκοῦ σχολείου ποὺ ταιριάζει πρὸς τὶς οἰκονομικὲς καὶ πολιτιστικὲς καταστάσεις τῆς Ἑλλάδος μας.

“Ας ἔχουμε δὲ ὑπ’ ὄψει, παράλληλα καὶ τὰ διδάγματα ποὺ θὰ μπορούσε τις νὰ ἀποκομῇ ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω ἐκτεθέντα μεταρρυθμιστικὸν πειραματισμὸν στὸ Braunschweig, καὶ συγκεκριμένως τὰ κάτωθι :

“Οτι δηλαδή :

1) Ἡ πρωτοβουλία γιὰ μεταρρυθμίσιν προήλθεν ἄνωθεν, καὶ ὄχι ἐκ τῶν κάτω.

2) “Οτι Ἀνώτατοι Ἐκπαιδευτικοὶ Σύμβουλοι κατέστρωσαν σχέδια ἐπιτελικῆς τρόπον τινὰ μεταρρυθμιστικῆς ἐξορμήσεως καὶ δὲν ἡσχολοῦντο μὲ μεταθέσεις ἀπλές καὶ προαγωγές!

3) “Οτι αἱ διδασκαλικά ἐνώσεις συνεργάζοντο ἄρμονικὰ μὲ τὸ Ὑπουργεῖον γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς μεταρρυθμίσεως.

4) “Οτι ἡ συγκεντρωτικὴ διδασκαλία ἐφηρμόσθη σὲ ὅλες τὶς τάξεις τοῦ λαϊκοῦ σχολείου.

5) “Οτι ἐλήφθη κατ’ ἐξοχὴν πρόνοια γιὰ τὰ ἰδιοφυῆ παιδιὰ τῆς ὑπαίθρου ὥστε νὰ μὴ πᾶνε χαμένα ἢ μείνουν παραγκωνισμένα.

6) “Οτι καθιερώθησαν τὰ Kursen ὡς μοναδική μορφωτικὴ διέξοδος γιὰ τὴν καλλιέργεια τῶν προδιαθέσεων τῶν παιδιῶν.

Ἴδου μερικὰ διδάγματα ἀπὸ τὸν δεκάχρονο πειραματισμὸ στὰ σχολεῖ τοῦ Braunschweig.

Καὶ γεννῶνται ἤδη μερικὰ ἐρωτήματα :

VII

Γιατὶ νὰ μὴ ἰδρύσουμε καὶ στὴν Ἑλλάδα μας τύπους σχολείων γιὰ τὰ ἰδιοφυῆ παιδιὰ τοῦ λαοῦ μας καὶ νὰ ἐξαγγείλωμεν μονάχα ἴδρυσιν σχολείων γιὰ ἀνώμαλα καὶ καθυστερημένα;

Δὲν ὑπάρχουν ἄραγε ἰδιοφυῆ παιδιὰ στὴν Ἑλλάδα, καὶ μονάχα ἀνώμαλα καὶ καθυστερημένα;

Καὶ γιὰ νὰ ὁλοκληρώσωμε τὰς ἀπόψεις μας κάνομε καὶ μὲ μιὰ ἄλλη πρότασή μας :

Αὐτὰ τὰ περίφημα Kursen εἰς τὰ ὁποῖα ἐστήριξε ὁλόκληρον τὴν ἐπαναστατικὴν μορφήν τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Braunschweig γιὰ τὴν ὁργάνωσιν τῶν σχολείων, γιατί νὰ μὴ ἐφαρμοσθοῦν καὶ στὴν Ἑλλάδα μας, καὶ νὰ παραμείνῃ ὡς μοναδικὸν παράδειγμα ἢ καθιέρωσις τῶν μὲ καταπληκτικὰ μορφωτικὰ ἀποτελέσματα, εἰς τὸν πεντάχρονον παιδαγωγικὸ πειραματισμὸ στὸ Διδασκαλεῖ τῶν Γιαννίνων κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ’ ἣν διευθύνετο τοῦτο ἀπὸ τὴν ταπεινότητά μας;

Ἀναμφιβολῶς θὰ μπορούσε νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ στὴν ἰδική μας σχολικὴ πραγματικότητα ὁ θεσμὸς τῶν Kursen ἀλλὰ γιὰ μιὰ τέτοια ἐξόρμηση χρειάζεται ἐνθουσιασμὸς καὶ ἀφοσίωσις ἄνευ ὁρίων.

Ἄλλ’ ἐρωτᾶται :

Τί μεγάλο καὶ ὑπέροχο μπόρεσε νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ νὰ πραγματοποιηθῇ χωρὶς ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀφοσίωσιν;

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

Παιδαγωγός

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Δέκα Κολλέγια

Ὑπὸ κ. ΧΡ. Ν. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Μπράντλεϊ τῶν Η.Π.Α.

Οἱ ἀπεργίες ἐκπαιδευτικῶν καὶ φοιτητῶν τὸν περασμένο χειμῶνα, ἢ ἀπὸ χρόνια φιλονεικία μεταξὺ πέντε ἢ ἑξῆ πόλεων γιὰ τὴν διεκδίκηση τῆς ἑδρας τοῦ Γ’ Πανεπιστημίου, καὶ ἢ πολὺ ἀποκαλυπτικὴ ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μαρινάτου πρὸς τὴν ἑφημερίδα «Ἐλευθερίαν» πρὸ καιροῦ εἶναι ἐνδεικτικὰ μόνον σημεῖα τῆς μεγίστης σὲ βαθμὸ καὶ ἔκταση κακοδιαμονίας στὴν ὁποῖαν ἡ ἀνωτέρα μας ἐκπαίδευση θρίσκει ἀπὸ δεκαετηρίδων.

Ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευση θρίσκει ἀπὸ δεκαετηρίδων τώρα σὲ ἀληθινὴ ἀποτελμάτωση. “Οχι μόνον δὲν ἔχει συμβάλει στὴν πνευματικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνοδο τοῦ τόπου μας, ἀλλὰ τουναντίον ἔχει ἀποβῇ ἕνας ἀπὸ τοὺς κατασταλτικoὺς παράγοντες προόδου. Τὰ Πανεπιστήμια «ἀνὰ τὴν ἱστορίαν καὶ ἀνὰ τὸν κόσμον», εἶναι τὰ κέντρα κάθε νέας πνοῆς προόδου. Στὴ νεώτερη Ἑλλάδα ὅμως ὁ συνδυασμὸς ἐνὸς ἀσφυκτικῆς παρεμβαιτικοῦ κράτους καὶ πολλῶν ἀγραμμάτων καὶ καθαρὰ ἰδιοτελῶν καθηγητῶν ἔχει ὀδηγήσει τὴ χώρα σ’ ἕνα καταθλιπτικὸ ἀδιέξοδο.

Ἔστω καὶ ἂν οἱ ἀπεργοὶ τοῦ περασμένου χειμῶνα εἶχαν πετύχει τὸ 15% τοῦ προϋπολογισμοῦ νὰ δαπανᾶται γιὰ τὴν ἐκπαίδευση, ἔστω καὶ ἂν ὁ παρεμβατισμὸς τοῦ κράτους, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ κ. Μαρινάτος τόσον σωστὰ διαμαρτυρήθηκε δημοσίως, ἤθελε ἐξαλείψει μονομιᾶς, ἔστω καὶ ἂν τὸ Γ’ Πανεπιστήμιο ἦταν ὑπὸ ἑγερση, ἢ ἐκπαιδευτικὴ μας ἀθλιότης δὲν θὰ ἐπλησίαζε ἐκ τὸ τέρμα τῆς.

Ἐπὶ δέκα πέντε μεταπολεμικὰ χρόνια εἴμεθα μάρτυρες κάθε Σεπτέμβρι τοῦ φαινομένου ποὺ παρουσιάζουν 15 — 20.000 ἀπόφοιτοι γυμνασίου ποὺ προσερχόμενοι ἀπὸ κάθε γωνιὰ τοῦ τόπου μας, «ἐξετάζονται» γιὰ τὴν εἰσαγωγὴν τους σὲς ἀνώτερες σχολές.

Ἀλλὰ, ἀναπόφευκτα, ἀπὸ κάθε πέντε τελειοφοίτους γυμνασίου ποὺ προσπαθοῦν

καὶ μοχθοῦν ἐπὶ μήνες — καὶ χρόνια πολλές φορές — νὰ τοὺς δοθῇ τὸ δικαίωμα μελέτης μόνον, τελικῶς μόνον ὁ ἕνας εὐνοεῖται μὲ τὸ δικαίωμα εἰσδοχῆς. Οἱ ἄλλοι τέσσαρες ἢ συνεχίζουσιν στὰ «φροντιστήρια» (τὰ μόνον ἐν Ἑλλάδι ἰδρύματα ποὺ ὑπερευπορῶν) ἢ ξημερώνονται καθημερινῶς στὰ πολιτικὰ γραφεῖα τῶν βουλευτῶν ζητώντας νὰ τοὺς «τρυπώσουν» κάπου ἢ παίρνουν τὰ μάτια τους γιὰ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Οἱ τελευταῖοι μάλιστα ἀναδεικνύονται τελικῶς. Ἐλάχιστοι γυρίζουν σὲς ἐπαρχιακὰς πόλεις ἀπὸ ὅπου ἐξεκίνησαν, ἀκόμη καὶ αὐτοὶ ποὺ γίνονται δεκτοὶ καὶ ἀποφοιτοῦν ἀπὸ τὶς ἐλληνικὰς σχολὰς ἔλαχιστοι γυρίζουν σὲς ἐπαρχίας ἀπ’ ὅπου κατάγονται.

Ἔτσι λοιπὸν στὸ διάστημα τῆς σημερινῆς μας γενεᾶς, ὁ λαὸς, αἱ κυβερνήσεις του καὶ οἱ ξένοι «σύμβουλοι» ἀμφοτέρων παρακολουθοῦν τὴν συνεχῇ καὶ ἐπιταχυνομένη ἀπογύμνωση τῆς ἐπαρχίας ἀπὸ τοὺς φορεῖς τῆς τοπικῆς προόδου, τοὺς ἀποφοίτους γυμνασίου καὶ ἀνωτέρων σχολῶν. Συγχρόνως δὲ ξένοι τεχνικοὶ καὶ «εἰδικοί» — Ἀμερικανοί, Γερμανοί, Γάλλοι, Ἑλβετοὶ καὶ κάθε καρυδιᾶς καρύδι — πηγαινοέρχονται στὴν Ἑλλάδα σὰν τοὺς φοιτητὰς ἰατρικῆς, ποὺ πηγαινοέρχονται συνεχῶς στὴν αἰθουσα πτωμάτων.

Διαρωτηθήκαμε ποτὲ γιατί οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ Πολυτεχνίου ἢ Πανεπιστημίου ἢ τῶν ἄλλων σχολῶν δὲν μπόρεσαν ἀκόμη νὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς ξένους, ποὺ ἀπὸ χρόνια τώρα εἶναι τὰ ὑπεύθυνα στελέχη ὀργανισμῶν καὶ ὑπηρεσιῶν; Ξένοι μᾶς ἀνῆγειραν τὰ ἔργα ἐξηλεκτρισμοῦ, ἐγκατέστησαν δίκτυα τηλεπικοινωνιῶν, κατεσκευάσαν ἔργα ὑδρεύσεως καὶ γύμναζαν ἕως χθὲς τὸν στρατὸ, καὶ ἀπὸ χρόνια μᾶς «συμβουλευόν» νὰ συγκεντρωθοῦμε στὴν καλλιέργεια πατάτας καὶ ντομάτας καὶ θὰ φροντίσουν αὐτοὶ διὰ τὴν παραγωγὴν πετρελαίου, χαλκοῦ, ἀλουμινίου.

Τὸ ἀπογορῶφμα ὅμως τὸ πετύχαμε μὲ

τή στάση μας πρὸς τὴν ἀνωτέρα ἐκπαίδευση. Δανειστήκαμε πρὸ 130 ἐτῶν — ἢ μάλ-
λον μᾶς ἐπέδληθη — τὸ θαυασμὸν σύστημα
ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸ διατηροῦμε σήμε-
ρα «ἀναλλοίωτον». Μὲ τὴν ἱστορία τριῶν χι-
λιάδων ἐτῶν ποὺ ἔχουμε, ἀποκτήσαμε πλέ-
ον ἀκαταγώνιστη εἰδίκευση στὴν διατήρη-
ση καὶ ἀπολιθοποίηση ὁποιασδήποτε ἀπο-
μιμήσεώς μας. Οἱ Βαυαροὶ προσήρμωσαν
τὸ ἐκπαιδευτικὸ τους σύστημα στὶς ἀνάγ-
κες κάθε ἐποχῆς. Ἐμεῖς ὅμως τιμῆς ἔνε-
κεν πρὸς τοὺς «δωρητάς» μας ἀναθέσαμε
στοὺς ἐφόρους τῶν πνευματικῶν «μουσεῖ-
ων» τὴν μόρφωση τοῦ λαοῦ μας. Ἀποροῦμε
μετὰ γιὰτὶ εἴμεθα 100 χρόνια πίσω ἀπὸ
τοὺς σημερινοὺς συνεταίρους μας τῆς Κοι-
νῆς Ἀγορᾶς.

Ἄς περιοριστοῦμε ὅμως στὰ ἄμεσα προ-
βλήματα. Μὲ ἀνακούφιση ἀνέγνωσα ἐπὶ τέ-
λους τὴν παραδοχὴ ἔκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ
Παιδείας ὅτι ὑπάρχει θέμα τρίτου Πανεπι-
στημίου καὶ ὅτι ἡ παιδεία πράγματι «χω-
λαίνει». Ἐλπίζω τὰ λόγια τοῦ κ. ὑπουργοῦ
Παιδείας νὰ μεταβληθοῦν σὲ δραστήρια
ἔργα συντόμως. Ἀλλὰ ἡ ἔδραση τοῦ Γ'
Πανεπιστημίου στὴν Πάτρα ἢ ἀλλαχοῦ
θὰ πρέπει νὰ εἶναι μόνον τὸ πρῶτο βῆμα
πρὸς τὴν ριζικὴ ἀναδιοργάνωση τῆς Παι-
δείας μας. Θέλω νὰ σημειώσω τὰ κάτωθι
ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως:

1) Τὰ ὑπάρχοντα Πανεπιστήμια στε-
ροῦνται τῶν στοιχειωδῶν συγχρόνων ἐγ-
καταστάσεων. Ὁ φοιτητὴς μηχανικῆς, ἱ-
ατρικῆς, βιολογίας, φυσικῆς κ.τ.λ. σπατα-
λᾷ ἀδίκως τὸν καιρὸ του χωρὶς κατάλληλα
σύγχρονα ἐργαστήρια. Χρειάζεται πολλα-
πλάσιο χρόνο νὰ συμπληρώσῃ τὴ μελέτη
του ἀπὸ ὅ,τι χρειάζεται ὁ Εὐρωπαῖος ἢ Ἀ-
μερικανὸς συνάδελφός του. Οἱ Σωκρατικοὶ
περίπατοι δὲν εἶναι πλέον ἀρκετοὶ νὰ μορ-
φώσουν τὶς γενεές στὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοῦ
καὶ τῶν διαπλανητικῶν ταξιδιῶν (ἀκόμη
καὶ τὰ πτώματα ἢ ἱατρικὴ σχολὴ τοῦ Πα-
νεπιστημίου Ἀθηνῶν τὰ εἰσήγαγε ἕως
πρὸ τινος ἀπὸ τὴν Ἰταλία).

2) Ὁ ἀριθμὸς τῶν σημερινῶν φοιτητῶν
εἶναι τελείως ἀνεπαρκὴς διὰ τὶς ἀνάγκες
μῆς ἀναπτυσσομένης χώρας. Ἔως τὸ 1985
θὰ πρέπει νὰ ἐξομοιώσουμε τοὺς ἑαυτοὺς
μας μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς.

Γιὰ νὰ τὸ κατορθώσουμε θὰ πρέπει νὰ αὐ-
ξήσουμε χωρὶς ἀναβολὴ τὸν ἀριθμὸ τῶν
φοιτητῶν, ἰδίως στοὺς κλάδους τεχνικῆς,
οἰκονομικῶν καὶ διοικητικῆς. Ποῦ ἐστηρί-
χθη ἡ Ἰαπωνία γιὰ τὴν ἀνοδό της; ἡ Ρω-
σία; ποῦ βασίζονται οἱ Ἀμερικανοὶ διὰ
τὴν διατήρησιν τῆς ἡγεσίας των; ποῦ ἔ-
στρεψε τὴν προσοχὴν τοῦ ὁ Πρόεδρος Νά-
σερ διὰ τὴν ἡδὴ ἀλματώδη πρόοδο τῆς Αἰ-
γύπτου; Κανένας λαὸς δὲν προώδευσε ἐπὶ
σταθερῶν θάσεων καὶ κανένας λαὸς δὲν διε-
τήρησε τὴν εὐπορίαν του δίχως τὴν παρου-
σία καὶ διαρκὴ βελτίωση ἑνὸς ὑγιοῦς ἐκ-
παιδευτικοῦ συστήματος.

Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ τῆς μαζικῆς
ἐκπαιδεύσεως. Πέρασε πιά ἡ ἐποχὴ τῆς ἀ-
ριστοκρατίας τῶν ὀλίγων ἢ τῶν «φιλοσό-
φων» — βασιλέων ἢ τῶν «πεφωτισμένων»
ἡγεμόνων. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἤδη ὁ τελειό-
φοιτος γυμνασίου μόνον, δὲν ἐλπίζει νὰ ἐρ-
γασθῇ παρὰ μὲ τὰ χέρια του στὸ ἐργοστά-
σιο. Τὰ προϊόντα τῆς πνευματικῆς ὑπερο-
χῆς θὰ εἶναι τὰ περιζήτητα προϊόντα τῆς
αὔριου. Ὅσοι παραμείνουν ἀπλοὶ μεταποι-
ηταὶ πρῶτων ὕλων ἢ ἐργάται τῆς γῆς θὰ
εἶναι αἰωνίως «ὑποανάπτυκτοι». Ἐνας I.B.
M. ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς μέσου μεγέ-
θους ζυγίζει δύο τόνους καὶ κοστίζει ἕνα
ἐκατομμύριο δολλάρια. Κατὰ θάρος ἡ ἀ-
ξία του εἶναι τέσσαρες φορές μεγαλύτερα
τῆς ἀξίας ἰσοδάρου ποσοῦ χρυσοῦ. Τὰ «ὑ-
λικά» τοῦ ἠλεκτρονικοῦ αὐτοῦ ὑπολογιστοῦ
δὲν κοστίζουν πᾶν ἀπὸ 1.000 δολλάρια.
Τὰ ὑπόλοιπα 999.000 δολλάρια τῆς ἀξί-
ας του ἀποτελοῦν τὸ κόστος τῆς «γνώσεως»
ποὺ ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν του.
Κατόχους τοιούτων «γνώσεων», μόνον ἀ-
ληθῆ πανεπιστήμια προετοιμάζουν.

Χωρὶς νὰ μακρολογῶμε, ἡ Ἑλλάς ἔ-
χει στὶς ἀνώτερες σχολὰς τῆς 3 φοιτητὰς
ἀνὰ χιλίους Ἕλληνας, ἐνῶ ἡ Ἀμερικὴ ἔ-
χει 20, ἡ Ρωσία 30 καὶ ἡ Αἴγυπτος 5. Ἀ-
ξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Πρόεδρος Νάσερ
μεταξὺ 1952 καὶ 1962 ἡύξησε τὸν ἀριθμὸ
τῶν φοιτητῶν ἀπὸ 50.000 εἰς 100.000 καὶ
διέθεσε στὰ δέκα πρῶτα χρόνια τῆς προε-
δρίας του ὅσα εἶχαν διαθέσει οἱ προκατό-
χοί του εἰς τὰ προηγούμενα ἑξοκτὼντα χρό-
νια.

Οἰονδήποτε λοιπὸν σχέδιον ἢ μέτρον ἀ-

ναδιοργανώσεως τῆς παιδείας, τὸ ὁποῖον
δὲν θὰ προβλέπη τὸν διπλασιασμὸν τουλά-
χιστον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτητῶν ἕως τὸ
1975 ἢ 1980 θὰ εἶναι πολὺ ἐλλιπὲς καὶ ἀ-
νεπαρκὲς διὰ τὶς ἀνάγκες τῆς χώρας εἰς
ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένον ἔμψυχον ὕ-
λικόν. Τὸ γεγονός ὅτι παρὰ τὸν χαμηλὸν
ἀριθμὸ φοιτητῶν καὶ ἀποφοίτων πᾶσχομε
ἀπὸ «πλεόνασμα» ἐπιστημόνων, θὰ πρέπει
νὰ θεωρῆται παροδικόν. Στὸς κλάδους τε-
χνικῆς καὶ οἰκονομομετρικῆς κ.τ.λ. σημει-
ώνουμε ἐλλείψεις. Ἀλλὰ ἡ ἀπλὴ μεταστρο-
φὴ ἀπὸ θεολόγους καὶ δικηγόρους στὶς θε-
τικὰς ἐπιστήμεις δὲν θὰ εἶναι ἀρκετὴ χω-
ρὶς τὴν πολλαπλὴ αὐξηση τῆς χωρητικό-
τητος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος
διὰ φοιτητὰς τῶν ὑπὸ ζήτησιν κλάδων τῆς
σήμερον καὶ τῆς αὔριου. Ἄλλωστε, οἰον-
δήποτε πλεόνασμα ἀποφοίτων θετικῶν ἐ-
πιστημῶν θὰ δύναται εὐκόλως νὰ μετακινη-
θῇ ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς.

3) Ἡ οἰκονομικὴ καὶ διοικητικὴ ἀπο-
κέντρωσις γιὰ τὴν ὁποίαν οἱ μεταπολεμι-
κὲς κυβερνήσεις μᾶς λένε πολλὰ καὶ δὲν
πράττουν τίποτε, δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ ἐ-
πιτευχθῇ χωρὶς τὴ μείωση τῆς ὑδροκεφα-
λῆς τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ ἀπόφοιτος γυμνασίου
ποὺ ἔδωσε δύο ἢ τρεῖς φορές εἰσαγωγικὰς
ἐξετάσεις καὶ ἀπέτυχε, σπανίως γυρίζει
στὴν ἐπαρχίαν. Τὸ ἑλληνικὸ «φιλότιμο» τοῦ
τὸ ὑπαγορεύει. Μετὰ δὲ τρία καὶ τέσσαρα
χρόνια ὡς «ὑποψήφιος φοιτητῆς» προστί-
θεται στὴν στρατιὰ τῶν ἀνέργων ἢ «ψωμο-
ζώντων», ἀφοῦ ἔχει ἐξαντλήσει καὶ τὴν
τελευταία δεκάρα τῆς οἰκογενείας του.
Ὅχι σπανίως καταλήγει εἰς ἐπαναστάτην,
ἀλήτην ἢ «κομμουνιστὴν».

4) Ἐνας ριζικῶς νέος τρόπος ἀντιμε-
τωπίσεως τοῦ προβλήματος τῆς ἀνωτέρας
μας παιδείας εἶναι ἡ ἱδρυσις ἀρκετοῦ ἀριθ-
μοῦ περιφερειακῶν κολλεγίων. Τὰ κολλέ-
για αὐτὰ θὰ προορίζωνται νὰ συμπληρώ-
σουν καὶ νὰ ἀνακουφίσουν τὰ ὑπάρχοντα
πανεπιστήμια ὡς ἐπίσης καὶ τὸ, ὑπὸ ἀκα-
δημαϊκὴν τουλάχιστον μελέτην, Γ' πανε-
πιστήμιον. Δὲν χρειάζονται νὰ εἶναι παρὰ
διετὴ κολλέγια, ποὺ θὰ προσφέρουν τὰ
δύο πρῶτα χρόνια πανεπιστημιακῆς μελέ-
της. Μὲ τὸ διετὲς δίπλωμά του ὁ ἀπόφοιτος
τῶν κολλεγίων αὐτῶν θὰ ἀναζητῇ ἐργασίαν
γύρω στὸν τόπο του ἐὰν δὲν χρειάζεται ἢ
δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ διὰ περαιτέρω ἐκ-
παίδευσιν. Ἔτσι καὶ τὸ κόστος στὴν οἰκογέ-
νειά του θὰ εἶναι ἀσυγκρίτως χαμηλότερον
καὶ μὲ τὴν συνεχῆ παρουσίαν του θὰ συμβά-
λῃ στὴν ἀνοδο τοῦ τόπου μας. Καὶ ἂν δὲν
ἔχει τὴν ἱκανότητα ἢ τὴν οἰκονομικὴν εὐ-
χέρεια ἢ τὴν ἐπιθυμίαν γιὰ περαιτέρω σπου-
δὲς δὲν θὰ «ντρέπεται» νὰ γυρίσῃ στὸ σπι-
τι του. Πολλὰς φορές ἡ ἀπλὴ εἰσοδογὴ του
θὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν «πόθον» του νὰ σπου-
δάσῃ καὶ τὸ γεγονός ὅτι θὰ μπόρῃ νὰ ἀνα-
φέρῃ σ' ὅλην του τὴ ζωὴ ὅ,τι ὑπῆρξε φοι-
τητῆς, θὰ τοῦ δίδει ἱκανοποίηση.

Τοιούτου εἶδους κολλέγια δύναται
κάλλιστα νὰ ἱδρυθῶν ἕνα διὰ κάθε διοι-
κητικὴν περιφέρειαν. Δηλαδή στὴν Θράκην,
Δ. Μακεδονίαν, Ἡπειρο, Ν. Πελοπόννησο
(ὑποθέτοντας ὅτι ἡ Πάτρα θὰ γίνῃ ἡ ἔδρα
τοῦ Γ' Πανεπιστημίου), Ἰονίους Νήσους,
Κρήτην, Δωδεκάνησα καὶ Νήσους Αἰγαίου.
ΧΡ. Ν. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Μπράντλεϊ
τῶν Η.Π.Α.

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ

Τὸ «Νέο Σχολεῖο» δὲν εἶναι ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις. Εἶναι μιὰ προσπάθεια
ἐρευνας καὶ διαφωτισμοῦ τῶν προβλημάτων τῆς παιδείας μας. Δεκατρία ὁ-
λόκληρα χρόνια ἐκδίδεται συνεχῶς. Χιλιάδες εἶναι οἱ μελέτες καὶ τὰ ἄρθρα
ποὺ δημοσιεύτηκαν σ' αὐτὸ. Θερμὴ παράκλησίς μας. Στείλτε ὅλοι τὶς ὀφει-
λόμενες συνδρομὰς τῶν Σχολείων σας ἢ καὶ τὶς ἀτομικὰς σας. Θὰ μᾶς βοη-
θήσετε ἔτσι νὰ αὐξήσουμε τὶς σελίδες του.

Τὰ προβλήματα τῶν νέων

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ προβλήματα τῶν νέων μποροῦν νὰ ἐρευνηθοῦν ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς, ἀνήκουν, σὲ πολλὰς ἐπιστῆμες. Οἱ βιολόγοι, οἱ ψυχολόγοι, οἱ κοινωνιολόγοι, ἓνα πλῆθος ἄλλοι προσπαθοῦν νὰ τὰ τοποθετήσουν καὶ νὰ τὰ ἐπιλύσουν. Ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα — καὶ μάλιστα στὸν τόπο μας, ὅπου εἶναι πολὺ μικρὰς οἱ πιθανότητες νὰ κατορθώσῃ ἓνας νέος, μόλις τελειώσῃ τὴν ἐγκύκλιον σπουδὴν του ἢ μόλις ἀποφοιτήσῃ ἀπὸ ἀνώτατη σχολή, νὰ ἐξασφαλίσῃ σταδιοδρομίαν ἱκανὴ νὰ τοῦ προσπορίσῃ ἄνετο βίον καὶ ὁμαλὴ ἐπιστημονικὴ ἢ ἄλλη ἀνέλιξις. Τὸ δράμα τοῦ «πλεονάζοντος», δηλαδὴ τοῦ νέου, ποὺ μόλις ἀποτελέσῃ τμήμα τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, αἰσθάνεται, πῶς μέσα σὲ τοῦτο τὸ κοινωνικὸ σύνολο πρέπει νὰ τηρήσῃ στάσι ἀναμονῆς, συχνὰ μακροτάτης, νὰ καταδικαστῇ σὲ ἀναγκαστικὴ ἀδράνεια, γιατί δὲν ὑπάρχει τόπος γιὰ τὴ δραστηριότητά του, ἔχει πολλὰς φορὰς περιγραφῇ, καὶ μὲ τὰ ζοφερώτερα χρώματα. Δὲν ὑπάρχουν οἱ εὐκαιρίες. Ἡ καὶ ὅσες ὑπάρχουν ἢ καὶ ὅσες δημιουργοῦνται, εἶναι ἀκόμη πολὺ περιορισμένες καὶ δὲν κατορθώνουν νὰ καλύψουν τὴν προσφορά.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, πῶς ὁ δημογραφικὸς ρυθμὸς τῆς χώρας δημιουργεῖ κάθε χρόνον στρατιὰς «πλεονάζοντων». Εἴμαστε ἓνας λαὸς ζωντανὸς, ἓνας λαὸς ποὺ, παρὰ τὴν προαιώνιον ἱστορικὴν του περικελευχίαν, δὲν ἔχει χάσει τὴ γονιμότητά του. Γινόμενα ὅλοένα καὶ περισσώτεροι. Καὶ δὲν εἶναι νὰ λησμονοῦμε, πῶς περισσότεροι ἄνθρωποι σημαίνουν περισσότερες ἀπασχολήσεις, περισσότερες εὐκαιρίες, ὅχι περισσότερες παρασιτικὰς ἐξοικονομήσεις. Οἱ παρασιτικὰς ἐξοικονομήσεις, μὲ τὰ γλισχρότατα οἰκονομικὰ μέσα ποὺ ἐξασφαλίζουν, καὶ ὅχι γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα κατακρημνίζον τὰ ἰδανικά τῆς νεότητος, συντρίβουν τὴν εὐγενικὴν προσδοκίαν, σκοτώνουν μέσα σὲ ἀναφλογισμένες νε-

ανικὲς ψυχὰς τὸν πόθο τοῦ καλύτερου, καταδικάζουν τὸ ζωντανότερο, τὸ πολυτιμότερο τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ τόπου σὲ μοιρολατρικὴ ἐγκατέλειψη.

Γιατὶ ὁ νέος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ πλάσῃ τὴ μοῖραν του μόνος του. Νὰ πάρῃ τὴ θέσιν του στὴν κοινωνικὴ ζωὴ μὲ τὴ δική του πρωτοβουλία, μὲ τὴ δική του δύναμιν. Θέλει ν' ἀξιοποιήσῃ τὴν ἀρετὴν του, νὰ τοποθετήσῃ τὰ ἐφόδια του, νὰ γυμνάσῃ τὴν ἱκανότητά του, νὰ συμβάλῃ στὴν ὅλη προκοπὴ τοῦ ἐθνικοῦ σώματος. Καὶ ὅταν βρῇ τὴν ἐκείνην ἐκείνην κλεισμένην, εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ ἀποκαρδιώνεται καὶ νὰ πέφτει σὲ σκοτεινοὺς στοχασμοὺς. Ἐλάχιστοι εἶναι οἱ προνομιούχοι, ποὺ βρίσκουν ἔτοιμο, ἀπὸ πατρογονικὴ κληρονομίαν, ἓνα στάδιο, ποὺ ξέρουν, πρὶν ἀποφοιτήσουν ἀπὸ μιά σχολή, ποῦ θὰ βρεθοῦν καὶ τί θὰ κάμουν. Ὁ γιὸς ποὺ διαδέχεται τὸν πατέρα σὲ μιά ἐπαγγελματικὴ τοποθέτησιν εἶναι συνηθισμένο φαινόμενο σὲ πολλοὺς ἄλλους τόπους. Γιατὶ ἐκεῖ ὑπάρχει, θαθεῖα ριζωμένη, ἡ οἰκονομικὴ ἐπαγγελματικὴ παράδοσις.

Ἐδῶ, καὶ σὲ τοῦτο βοηθεῖ καὶ ἡ μεσογειακὴ μας ψυχολογικὴ ιδιοσυγκρασία, ὁ γιὸς ἀπεχθάνεται τὸ πατρικὸ ἐπάγγελμα ἢ καὶ καθόλου δὲν τὸ καταδέχεται. Εἶναι καὶ τοῦτος ἓνας πρόσθετος λόγος ἐπαγγελματικῆς ἀδράνειας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀστυφιλία εἶναι ἓνας ἄλλος λόγος: τὸ χωρὶς μεταναστεύει στὴν πολιτεία. Στὸ χωρὶς ἡ ζωὴ εἶναι ἐρημικὴ καὶ στερημένη, ἡ φαντασμαγορία τῆς πολιτείας, ἡ συχνότατα ἀπατηλὴ, γοητεύει τοὺς νέους ἄνθρώπους, ποὺ προτιμοῦν νὰ παραστοῦν στοὺς μεγάλους δρόμους παρὰ νὰ συνεχίσουν τὴ γεμάτη μόχθο καὶ συχνὰ χωρὶς ἀμοιβὴν προσπάθειαν τῶν πατέρων των.

Μερικοὶ θεωροῦν ἀρμόδια λύση τὴ μετανάστευσιν, ὅχι πιά στὴν πολιτεία, στὴν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ ἢ τοῦ κράτους, ἀλ-

λὰ τοὺς ξένους τόπους. Ἡ μετανάστευσιν ἔχει καὶ τὴν κακὴν καὶ τὴν καλὴν τῆς πλευρᾶς. Εἶναι μιά λύσις ἀδιεξόδου. Ὅταν ἓνας ἄνθρωπος ἔχῃ τὴ δυνατότητα νὰ κάμῃ τὴ ζωὴν του σὲ ξένο τόπον καὶ σὺ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν κρατήσῃς στὸν τόπον του, προσφέροντάς του ἀνάλογον ἢ καὶ πολὺ κατώτερη, ἔστω, δυνατότητα, δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ πῇς νὰ μὴ φύγῃ. Τριάντα χιλιάδες, κατὰ μέσον ὄρον, νέοι ἄνθρωποι, καὶ ἀνάμεσά τους πολλὰς γυναῖκες, ἀφήνουν κάθε χρόνο τὰ λιμάνια, τὰ περιγιάλια τῆς πατρίδας, γιὰ νὰ δουλέψουν σκληρὰ στὴ μακρινὴ ξενιτιά. Εἶναι θαυμάσιος σπαραγμὸς νὰ τοὺς συλλογίσῃς ὅταν κοιτάζουν, μὲ μάτια δακρυσμένα, γιὰ στεργνὴ φορὰ, τὴ γενέθλια γῆν, ὅταν ἀποχωρίζονται τοὺς ἐφεστίους θεοὺς. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς δὲν πρόκειται νὰ κερδίσουν μιά τύχη στοὺς ξένους λαοὺς, στοὺς ξένους τόπους. Εἴτε θὰ ὑποκύβουν σ' ἓνα κλῆμα, ποὺ δὲν τοὺς ταιριάζει, εἴτε θὰ καμφθοῦν κάτω ἀπὸ τὴν δυσχερείαν τῆς νέας ζωῆς καὶ ἀπροσάρμοστοι, θ' ἀπορριχθοῦν, οἰκτρὰ ναυάγια, ὅπου τὸ κύμα τῶν περιστατικῶν τοὺς φέρει. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ θὰ εὐδοκίμησουν, θὰ ἐνισχύσουν τὴν ὑπάρχουσιν ἐλληνικὴν παροικίαν ἢ καὶ θὰ δημιουργήσουν καινούριες, θὰ εὐρύουν τὸν Ἑλληνισμόν τῆς διασποράς, θ' ἀποτελέσουν ἐστίαν ἐλληνικῆς προκοπῆς. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῶν ἀποδήμων εἶναι ἓνας μεζῶν ἐλληνισμὸς πολὺ χρήσιμος στὴν ἐθνικὴν πρόδο. Ἀπὸ τὴν ἄλλην μερίαν δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, πῶς αὐτοὶ οἱ νέοι ἄνθρωποι ποὺ φεύγουν ἀνήκουν στὸν καλύτερον ἑαυτόμας, εἶναι οἱ πιὸ γέροι οἱ πιὸ ἐξυπνοί, οἱ πιὸ καθαροί, οἱ πιὸ φιλόπονοι, οἱ πιὸ θαρραλέοι. Καὶ ὁ τόπος τοὺς χρειάζεται, ὁ τόπος σήμερ' αὔριο θὰ τοὺς χρειαστῇ. Μπορεῖ τώρα νὰ μὴν ἔχῃ νὰ τοὺς προσφέρῃ τίποτε. Θὰ ἔχει ἀργότερα. Ὅταν ἐκεῖνοι δὲν θὰ κατορθώνουν ἢ δὲν θὰ θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν.

Ἀπὸ τὸ κεντρικὸ τοῦτο πρόβλημα τῶν νέων ἀπορρέουν ἓνα πλῆθος ἄλλα προβλήματα. Ὅταν τ' ἀντιμετωπίζουμε ἓνα ἓνα εἶναι φυσικὸ νὰ λησμονοῦμε τὴν ἀφετηρίαν τους. Ἀλλ' ἂν σκεφθοῦμε, πῶς ἓνας νέος καλὰ τοποθετημένος μέσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο ἔχει μιά ἰδιαίτην ψυχολογίαν,

εὐκολὰ θὰ συμπεράνουμε, ὅτι πολλὰς ἀπὸ τὰς ὀξείας γωνίας τῆς συμπεριφορᾶς του χρωστιοῦνται στὴ συνεχεῖς τοῦ ἀποθάρρυνσιν. Ἀπὸ μιά γενικὴν πλευρὰ, ὡστόσο, εἶναι φυσικὸ ὁ νέος ἄνθρωπος νὰ ἐπιθυμῇ νὰ πλάσῃ ἓνα κόσμον δικόν του. Ἔτσι ἀνάμεσα σὲς γενιὰς, ἀνάμεσα στοὺς προχωρημένους στὴν ἡλικίαν καὶ σ' ἐκείνους ποὺ μόλις ἀρχίζουν νὰ πορεύωνται, δημιουργεῖται πολλὴ ἀπόστασις, ἓνα χάσμα. Καὶ ἀντὶ τοῦ διαλόγου, ποὺ θὰ ἦταν μιά ἰδανικὴ λύσις, καθιερώνονται οἱ παράλληλοι μονόλογοι, ποὺ πλαταίνουν καὶ θαθαίνουν τὸ χάσμα. Ἡ ἀπόστασις αὕτη γίνεται στοὺς καιροὺς μας πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ ἄλλοτε. Ἡ ἀντίρρηση εἶναι φυσικὴ ἐκδήλωσις τῆς νεότητος. Ἀλλ' ἡ ἀντίρρηση μέσα σὲ κάποια πλαίσια. Ἡ ἀντίρρηση χωρὶς ἀπρέπεια, χωρὶς αὐθάδεια χωρὶς θράσος. Ἡ ἀντίρρηση, ποὺ ἔχει κάποια δικαίωσιν, ποὺ εἶναι καρπὸς αὐτονομίου στοχασμοῦ, ὅχι ἡθικῆς ἀσυνδοσίας. Ὑπάρχουν στοὺς καιροὺς μας, καὶ ὅχι μόνο σ' ἐμᾶς, ἴσως σ' ἐμᾶς πολὺ λιγώτερον, σ' ὅλους τοὺς τόπους, ὁμάδες νέων, ποὺ ἀποτελοῦν ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα, ποὺ δὲν εἶναι συνεννοήσιμες. Ποὺ ἀσχημονοῦν, ὅχι γιατί προβληματίζονται, ἀλλὰ ἴσια ἴσια γιατί δὲν προβληματίζονται, γιατί δὲν ἔχουν τάξει κανένα προορισμὸν, κανένα ὑπερτατο σκοπὸν στὴν ὑπαρξὴν τους, γιατί δὲν ἀποβλέπουν παρὰ μόνον στὴν ἐξασφάλισιν μιᾶς ἀσύνδοτης εὐζωίας καὶ στὴν ἀποδέσμευσίν τους ἀπὸ κάθε ὑποχρέωσιν. Διεκδικοῦν μόνον δικαίωματα, ὅλα τὰ δικαιώματα. Ἀγνοοῦν κάθε φραγμὸν, κάθε χαλινὸν, κάθε νόμιμον ἐμπόδιον. Ἐξαντλοῦν τὴν ἥρωϊκὴν τους διάθεσιν στὴν ὑπερπήδησιν προσκομιμάτων, ποὺ εἶναι σοφὰ θαλμμένα ἐκεῖ ποὺ βρίσκονται. Ἡ συμπεριφορὰ τοὺς εἶναι ξένη πρὸς τὴ θεῖαν ὁρμὴν τῆς νεότητος. Ἡ θεῖα αὕτη ὁρμὴ εἶναι χρήσιμος καὶ νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ ἐκδηλώνεται. Δὲν πρέπει νὰ τιμοῦμε τὰ νωθρά, τὰ μαραμένα, τ' ἀπραγὰ καὶ τ' ἄβουλα γιάτα. Ἡ ζωὴ ἀνανεώγεται τὴν κάθε στιγμὴν. Εἶναι ἓνα ποτάμι ποὺ ὀλοένα παφλάζει, ποὺ ἀστεῖρεται καὶ ἀκαταπόνητο πορεύεται πρὸς τὴν αἰώνιον θάλασσαν. Εἶναι πολὺ ὁμορφο θέαμα νὰ βλέπῃ κανεὶς τοὺς ζωντανούς νέους ἄνθρώπους νὰ καθάλικεύουν τὰ νερά, νὰ

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ι. Π. ΚΟΥΤΣΟΥΧΕΡΑ

Προέδρου 'Εταιρίας Μελέτης 'Ελληνικῶν Αιτημάτων

Οἱ συζητήσεις τῆς 'Επιτροπῆς 'Εξουσιοδοτήσεως γύρω ἀπὸ τὰ νομοσχέδια ποὺ ὑπεβλήθησαν ἀπὸ τὸν τέως ὑπουργὸ Παιδείας, καθιστοῦν ἐπικαιροτὴν τὴν ὑπόμνηση λειτουργῶν, τὴν ὁποία ἀπησχόλησαν τελευταίως τὴν Γενικὴ Συνέλευση τῶν Λειτουργῶν Στοιχειώδους 'Εκπαιδεύσεως καὶ τὴν Γενικὴ Συνέλευση τῶν Λειτουργῶν Μέσης 'Εκπαιδεύσεως. Εἰδικώτερα αἰτήματα, τὰ ὁποία — καθὼς φαίνεται — πολὺ σύντομα ἐλησμονήθησαν καὶ ποὺ φαίνεται παραμερίσθησαν, ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀπρακτο πάροδο τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ ὑπεβλήθησαν στοὺς ἀρμοδίους τὰ πορίσματα τῶν Γεν. Συνελεύσεων τῶν 'Εκπαιδευτικῶν καὶ ἀπὸ τὰς συζητήσεις τῆς 'Επιτροπῆς ἐξουσιοδοτήσεως.

Τὰ θέματα ποὺ ἀπησχόλησαν τὰ δύο ἐκπαιδευτικὰ συνέδρια ἦσαν ἄλλα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἄλλα ἐπαγγελματικά. Ἀλλὰ καὶ τὰ δεύτερα — τὰ οικονομικοῦ ἐνδιαφέροντος — πρέπει νὰ τελοῦν ἐν ἰσότητι μὲ τὰ πρῶτα γιατί αὐτὰ ἐν τῇ συνόλῳ τῶν συνθέτουν τὸν μηχανισμό τῆς Παιδείας καὶ συνδέονται ἄμεσα μὲ τὴν ἀρτία διάρθρωση καὶ τὴν λειτουργία τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Γιατὶ καθὼς τόσο ἐπιγραμματικὰ παρητήρησε ὁ ἀρχηγὸς τῆς 'Ενώσεως Κέντρου κ. Γεώργιος Παπανδρέου κατὰ τὴν ὁμιλίαν του πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους «τὰ θέματα τῆς Παιδείας ἔχουν διπλοῦν χαρακτῆρα. Εἶναι οικονομικὰ καὶ πνευματικά. Καὶ θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθοῦν καὶ τὰ δύο εἰς τὸ ἀκέραιον διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμα». Καὶ χωρία,

κρατοῦν γερὰ στὰ χεῖρα τοὺς τίς χαίτες τῶν ἀφρῶν καὶ νὰ προχωροῦν. Καὶ πρέπει οἱ προγενέστεροι σὲ τοῦτο νὰ τοὺς βοηθοῦν, ὅχι νὰ καταριοῦνται τὴν ὁρμή τους καὶ νὰ πικραίνου τὴν καρδιά τους, ποὺ εἶναι φουσκωμένη ἀπὸ μαγευτικὰ ὄνειρα.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

δέβαια, ἀπὸ τὴν γενικὴ εὐθύνη τῆς κυβερνήσεως γιὰ τὴν παραμέληση αὐτοῦ τοῦ παμμεγίστου τομέως καὶ «ὡς πρὸς τὰ οικονομικὰ μέσα τῆς Παιδείας θαρύτατη καὶ ἀσυγχώρητος εἶναι ἡ καθυστέρησις τῆς ἐλληνικῆς Πολιτείας».

Οἱ οικονομικὲς διεκδικήσεις, τὸ θαυματολογικόν, τὰ συνταξιοδοτικὰ καὶ τὰ ἀσφαλιστικὰ Ταμεία ἀπετέλεσαν τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπαγγελματικῶν αἰτημάτων τῶν διδασκάλων. 'Εξ ἄλλου τὰ ἐκπαιδευτικὰ θέματα ποὺ ἐθίγησαν στὴ συνέλευση τῶν διδασκάλων ἦσαν: ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας, ἡ ἱδρυση Α.Σ.Δ.Ε.Π. Στοιχειώδους, ἡ ἐκπροσώπηση τοῦ Κλάδου στὰ Ἀνώτατα Συμβούλια, ἡ καθιέρωση δεσποῦς Δημοτικοῦ Σχολείου, ὁ προορισμὸς τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, οἱ ὑπηρεσιακὲς ἐκθέσεις, τὸ σχολικὸ βιβλίο, ἡ ἐπιμόρφωση τῶν διδασκάλων.

Ὡς πρὸς τίς οικονομικὲς διεκδικήσεις ζητεῖται ἡ καθιέρωση τοῦ ἐνιαίου μισθολογίου τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ὡς πρὸς τίς βασικὲς ἀποδοχὰς καὶ τὰ ἐπιδόματα. Αἴτημα κατὰ πάντα δίκαιο. Μάλιστα, ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο — ποὺ ἔτυχε νὰ τοῦ δοθῇ ὁ λόγος κατὰ τίς ἐργασίες τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Λειτουργῶν τῆς Στοιχειώδους 'Εκπαιδεύσεως — ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποψη ὅτι σὲ τυχὸν ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952 «αἱ ἀποδοχαὶ τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὸ λειτουργήμα αὐτῶν. Τὰ τῆς βαθμολογικῆς κατατάξεως τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν προσδιορίζονται δι' ἐδικῶν νόμων». Δικαιολογητικὸς λόγος τῆς συνταγματικῆς αὐτῆς διατάξεως εἶναι ἡ ἐπιταγὴ τῆς Πολιτείας νὰ μὲν ὁ δικαστὴς ἀπερίσπαστος ἀπὸ τὸ βιοτικὸν θέμα γιὰ νὰ ἀφιερῶται ἐξ ὁλοκλήρου στὴ μεγάλην του ἀποστολή. Ἀλλὰ μήπως δὲν εἶναι ἐξ ἴσου μεγάλη καὶ πρωταρχικοῦ ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ποὺ καλεῖται νὰ πλάθῃ καὶ νὰ ἀναπλάθῃ

τὸ ἔμψυχο ὕλιν, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπαυδρῶσῃ τὴν ἐλληνικὴ κοινωνία, τὸν κρατικὸν μηχανισμό καὶ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς; Ποῦ καλεῖται νὰ δημιουργήσῃ τὸν ἐνάρετο, δίκαιο καὶ πραγματικὸν πολίτη ἔτσι ὅπως ὀρθὰ τὸν τοποθετεῖ ἡ ἀριστοτελικὴ κοσμοθεωρία, ποῦ νὰ γνωρίζει νὰ ἐξουσιάζεται ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ γιὰ ἓνα βίον σύμφωνον μὲ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴ καὶ ἠθικὴν ἀξία. Γιατὶ — ἄς μὴ ἀπατώμεθα — τὸ παλιὸν ἀξίωμα: «δόσε μου καλὰ οικονομικὰ γιὰ νὰ σοῦ δώσω καλὴν πολιτικὴν», ἀνήκει στὶς ἀκριβοπληρωμένους πλάνους μερικῶν στενοκεφάλων τῆς παλαιᾶς σχολῆς. «Δὸς μου καλοὺς πολίτες, γιὰ νὰ σοῦ δώσω καλὴν πολιτικὴν καὶ καλὴν οικονομίαν» αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀνέκλητο καὶ ἀδιάσειστο «πιστεύω» μας. Θὰ ἔλεγα ἀκόμα, πὼς θὰ ἔπρεπε νὰ χαραχθῇ σὲ πλάκες ποὺ νὰ ἐντεισθοῦν στὴν εἴσοδο τῆς Βουλῆς, στὸ πρωθυπουργικὸ γραφεῖο καὶ στὰ οικονομικὰ ὑπουργεῖα (φυσικὰ καὶ στὸ ὑπουργεῖο Παιδείας) ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραμματικὴ κραυγὴ: «Μόνον ἡ ἀναγέννηση τῆς Παιδείας ἡμπορεῖ νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἀναγέννηση τοῦ 'Εθνους». (περικοπή ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Γεωργίου Παπανδρέου πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ φαντάζομαι εὐχαρίστως θὰ δέχεται ὁ γεννήτωρ νὰ ἀναρτηθοῦν αὐτὲς οἱ οἱ ὑπομνηστικὲς ἐπιγραφές στὶς θαρύκοις κυβερνητικῆς θύρας).

Ἄν δὲν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ βιοτικὸν ἄγχος ὁ ἐκπαιδευτικὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἀφιερῶθῃ ὁλοκληρωτικὰ στὸ ἔργο του καὶ νὰ ἀξιοποιήσῃ τὴν ἀποστολήν του.

Ἄς εἶναι ἐνδεικτικὸ καὶ τοῦτο: Τὴν Γενικὴ Συνέλευση τῶν δημοδιδασκάλων ἀπησχόλησαν οἱ διαμαρτυρίες πολλῶν συνέδρων γιατί ἡ Διοίκησις τῆς Ὀμοσπονδίας δὲν ἐπέτυχε τὴν ἄμεσο καταβολὴν ἐνὸς ἐπιδόματος συνολικοῦ ποσοῦ 300—400 δρχ. καταβλητέου εἰς τρεῖς δόσεις.

Καὶ γιὰ τὴν εἰρωνείαν τοῦ πράγματος οἱ δξύτατες συζητήσεις καὶ διαμαρτυρίες τῶν διδασκάλων γιὰ τίς 200 δρχ. ποὺ πρόκειται νὰ καταβληθοῦν σὲ δύο ἐτήσιες δόσεις ἐγένοντο τίς ἡμέρας ἐκεῖνες ποὺ ὁ ἡμερήσιος Τύπος ὑπελόγιζε ὅτι οἱ μνηστῆρες ἀποδοχῆς τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Ταπέζης ἐφθάναν στὶς 100.000 δρχ.! Πολὺς λόγος γιὰ ψυχία τοῦ ἐπιδόματος τῶν διδασκάλων θὰ παρατηρήσῃ ἴσως ὁ ἀναγνώ-

στης. Καὶ ὅμως αὐτὰ τὰ ψυχία ἀπησχόλησαν σοβαρῶς τὸ Συνέδριον τῶν παραγωρισμένων διδασκάλων, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων ἡ Πολιτεία ἀποθέτει τὴν ψυχὴν της, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον της...

Εἰδικώτερα σὸν τομέα τῶν ἐπιδόματων πρέπει: α) νὰ χορηγηθῇ εἰδικὸ ἐπιδόμα στοὺς διδασκάλους τῶν μονοθεσίων σχολείων. Τὰ μονοθέσια σχολεῖα εἶναι διασκορπισμένα σὲ μικρὰ καὶ ἀπομακρυσμένα χωριά, ὅπου τὸ βιοτικὸν πρόβλημα τοῦ διδασκάλου εἶναι ὀξύτερον (προμήθεια τροφίμων κ.λ.π. ἀπὸ τὸ πλησιέστερον ἀστικὸν κέντρο, μετακινήσεις κ.λ.π. τοῦ δημιουργοῦν πρόσθετες ἐπιβαρύνσεις). Ἄλλωστε, καὶ λόγοι ψυχολογικοὶ ἐπιβάλλουν τὴν παροχὴν τοῦ εἰδικοῦ αὐτοῦ ἐπιδόματος. β) τὸ ἐπιδόμα διδλοθήκης νὰ εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν ἀνάγκη ποὺ ἔχει ὁ ἐκπαιδευτικὸς νὰ μελετᾷ συστηματικὰ ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνημερώνεται μὲ τὴν ἐκάστοτε παιδαγωγικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ βιβλιογραφία.

Τὸ βαθμολογικόν: Τρία εἶναι τὰ αἰτήματα τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου σχετικὰ μὲ τὴν βαθμολογικὴν του κατάστασιν: α) Ἡ ἐνιαιοποίηση τῶν βαθμῶν τμηματάρχου β' καὶ α' τάξεως, β) ἡ αὐξηση τῶν θέσεων τῶν διευθυντῶν β' ὥστε στὰ θῆεσια καὶ ἄνω δημοτικὰ σχολεῖα νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἕνας διευθυντὴς β' καὶ γ) ἡ βαθμολογικὴ τῶν ἱεραρχία νὰ μὴν ἐξαντλήται στὸ βαθμὸ τοῦ διευθυντοῦ β' ἀλλὰ στὸ βαθμὸ τοῦ διευθυντοῦ α'.

Τὰ τῶν προαγωγῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ρυθμίζονται ἀπὸ τὸν Δημοσιονομικὸν Κώδικα. Ὅμως λόγω τῆς ἰδιομορφίας τοῦ Κλάδου παρέστη ἀνάγκη καὶ εἰδικῶν διατάξεων ἐν ὅψει τῶν ὁποίων ἂν μὲν πρόκειται περὶ ἐνιαίου βαθμοῦ ἢ προαγωγῆς τοῦ δημοδιδασκάλου γίνεται ἅμα συμπληρῶνεται ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος ὑπηρεσίας ἄσχετα μὲ τὴν ὑπαρξὴ κενῆς θέσεως στοὺς βαθμοὺς αὐτοὺς. Καὶ ἐνιαῖος βαθμὸς εἶναι ὁ τοῦ Γραμματέως α' καὶ εἰσηγητοῦ, πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει μὲ τοὺς βαθμοὺς τοῦ τμηματάρχου β' καὶ α' ὁπότε ἡ προαγωγὴ τοῦ διδασκάλου ἀπὸ τὸν ἓνα βαθμὸ σὸν ἄλλο γίνεται μόνον ἂν ὑπάρχῃ κενὴ ὁργανικὴ θέση καὶ ὁπότε χωρεῖ ἡ διαδικασία τῶν πινάκων: ἓνα ποσοστὸ προάγεται ἀπὸ τὸν πίνακα ἀρχιότητος, ἄλλο ἀπὸ τὸν πίνακα τῶν κατ' ἐκλογὴν καὶ ἄλλο ἀπὸ τὸν

Ἡ ἀγωγή βρίσκεται σὲ ἓνα κρίσιμο σταυροδρόμι

Ἀπόδοσις: ΕΜΜΗΣ ΠΑΤΣΗ-ΓΚΑΡΙΝ, Διπλωματούχου τῶν Παιδαγωγικῶν, τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπ. τῆς Λωζάννης

Ὅταν ἀποφασίσαιμε στὴ Βὰνς νὰ διαλέξωμε γιὰ θέμα τοῦ ἐπόμενου Συνεδρίου τὸ «Ἀγωγή στὸ σταυροδρόμι» δὲν πιστεύαμε ὅτι θὰ μᾶς ἐπεβάλλετο ἡ ἐκλογή του, τόσο πολὺ σύντομα, ἀπὸ τὰ γεγονότα, ἀπὸ ὠρίσμενες διοικητικὲς ἀποφάσεις καὶ ἀπὸ τὴ γενικὴ ἐξέλιξη τῶν πνευμάτων κατὰ τὸ διάστημα τῶν τελευταίων αὐτῶν μηνῶν. «Ὅταν φωνάξουν γιὰ τὴν πρωτοχρονιά, λέει μιὰ παροιμία, στὸ τέλος ἐρχεται».

Ἐχουν πελαγοδρομήσει τόσο πολὺ γιὰ τὴ μεταρρύθμιση καὶ τὴ δημοκρατικοποίηση τῆς ἀγωγῆς ὥστε ἤρθαν οἱ προθεσμίες πὺν ἀπαιτοῦν τις ἀποφάσεις πὺν εἶχαν προβλέψει ἄλλὰ γιὰ μακροχρόνιες προθεσμίες σὰν νὰ μὴν ἐπρόκειτο ποτὲ νὰ φθάσουν. Καὶ σήμερα βρισκονται μπροστὰ σὲ ἓνα πραγματικὸ τέλος πὺν τραντάζει τις πόρτες τῶν σχολείων. Στὸ δημοτικό, πὺν γρήγορα ξεχείλισε, καὶ σήμερα

πίνακα τῶν κατ' ἀπόλυτον ἐκλογὴν προακτέων, γιὰ δὲ τὴν προαγωγήν στὸν βαθμὸν τοῦ διευθυντοῦ δ' ἰσχύει τὸ καθεστὼς τῆς κατ' ἀπόλυτον ἐκλογὴν προαγωγῆς).

Γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν βαθμῶν τμηματάρχου δ' καὶ α', ἔχουμε πολλὲς ἐπιφυλάξεις, δοθέντος ὅτι στοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς χρειάζονται τὰ ποιοτικὰ κριτήρια γιὰ τὴν προαγωγή. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἀναδιαρθρωθῇ ἡ διαδικασία τῶν κριτηρίων. Εἶναι γεγονός ὅτι λόγω τῆς πληθώρας τῶν κρινόμενων καὶ τῶν διαφορετικῶν ἀντιλήψεων τῶν κρινόντων (ἐπιθεωρητῶν) τὰ κριτήρια στεροῦνται, ἐν πολλοῖς, τοῦ στοιχείου τῆς ἴσης μεταχειρῆσεως. Ἴσως θὰ πρέπει νὰ μελετηθῇ καὶ μιὰ τρίτη λύσις, ὥστε νὰ ἀμβλυνθῇ, κατὰ τινα τρόπον, ἡ δυσκολία τῆς ἐξελέξεως τῶν τμηματάρχων δ' εἰς τὸν ἀμέσως ἀνώτερο βαθμὸ καὶ ἡ ὁποία δυσκολία ἀφείλεται στὸν δυσανάλογα μικρὸ ἀριθμὸ τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν τμηματάρχων α', πὺν ὑπολογίζεται σήμερα στὶς 3.200 περίπου θέσεις ἔναντι τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν τμηματάρχων δ' οἱ ὁποῖες ἀνέρχονται στὶς 8.500. Ἡ νὰ ἀυξηθοῦν οἱ ὀργανικὲς θέσεις τῶν τμημα-

στὴ Μέση ἐκπαίδευση ὅπου δὲν προέβλεψαν τίποτα γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τοὺς νεοφερμένους. Ἐλλείπει δασκάλων καὶ οἰκημάτων, ἐλλείπει μεθόδων καὶ ὀργάνων ἐργασίας. Οἱ δάσκαλοι τοῦ δημοτικοῦ παραπονοῦνται γιὰ τὴν παιδαγωγικὴ τῆς Μέσης, οἱ καθηγητὰι κατηγοροῦν τοὺς δασκάλους ὅτι προετοιμάζουν κακῶς τοὺς μαθητὲς τοὺς γιὰ μιὰ ἀγωγή πνευματικῆς καλλιέργειας. Καὶ ἡ διοίκηση μπερδεμένη σ' αὐτὲς τις ἀντεγκλήσεις παίρνει ἄλλοπρόσας ἀποφάσεις. Ἡ διεύθυνση τῆς Στοιχειώδους ἀποφασίζει τὴν ἐπαναφάρ τῆς ἀποστήθισης πὺν τὴν ἀπρᾶνται ἡ διεύθυνση τῆς Μέσης!! (Σ.Μ. «Ὅλα αὐτὰ συμβαίνουν στὴ Ντεγκωλικὴ Γαλλία».)

Βρισκόμαστε ἐδῶ σὲ ἓνα σταυροδρόμι πὺν πρέπει πρῶτα οἱ ἐκπαιδευτικοὶ νὰ συνειδητοποιήσουν, ἂν θέλουν κάποια μέρα νὰ προ-

ταρχῶν α' ἢ τουλάχιστον νὰ περιορισθῇ ἡ δυσαναλογία τῶν θέσεων τῶν δύο αὐτῶν βαθμῶν, ὥστε νὰ αὐξηθοῦν οἱ θέσεις τῶν τμηματάρχων α' εἰς ὅσους τῶν θέσεων τῶν τμηματάρχων δ' καὶ σὲ αὐτὴ τὴ περίπτωσιν νὰ περιορισθοῦμε στοὺς δύο πίνακες, στὸν πίνακα τῶν κατ' ἐκλογὴν καὶ τῶν κατ' ἀρχαιότητα προακτέων».

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ αἶτημα τῶν διδασκάλων στὰ ὅθσια καὶ ἄνω σχολεῖα, νὰ διορίζεται καὶ ἓνας διευθυντὴς δ' αὐτὸ εἶναι εὐλόγο ὁπότε βεβαίως, αὐξάνουν καὶ οἱ ὀργανικὲς θέσεις τῶν διευθυντῶν δ'. Ὡς πρὸς τὸ αἶτημα τῶν δημοδιδασκάλων νὰ περιληφθῇ στὴν ἱεραρχία των καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ διευθυντοῦ α', τοῦτο μπορεῖ νὰ γίνῃ δεκτὸ γιὰ ὅσους εἶναι πτυχιούχοι πανεπιστημιακοί.

Αὐτὰ εἶναι περίπου τὰ αἰτήματα τῶν διδασκάλων ὡς πρὸς τὸ μισθολογικὸ καὶ βαθμολογικὸ μέρος. Καὶ πάνω σὲ αὐτὰ διατυπώσαμε μερικὲς ἀπόψεις. Ἀπομένει ὅμως νὰ ἀσχοληθοῦμε προσεχῶς καὶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα αἰτήματα τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου.

I. II. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ

NEO ΣΧΟΛΕΙΟ

σανατολισθοῦν με ἐπιτυχία.

2. Οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ εἶναι ἀνήσοχοι. Ἄν μερικοὶ μαθητὲς πὺν εἶναι ἰδιοφυεῖς ἢ ἔχουν ἐξαιρετικὸς ὅρους ἐργασίας ἢ περιβάλλοντος, ἐπωφελοῦνται κατὰ 100% τῆς διδασκαλίας πὺν τοὺς προσφέρεται, καὶ ἐπιτυγχάνουν, ὅμως τὸ πρόβλημα τῆς μορφώσεως τῆς ἀγωγῆς, τῆς καταρτίσεως καὶ τελικὰ τῆς προπαρασκευῆς γιὰ τὴ ζωὴ, τίθεται με σοβαρότητα γιὰ τὴ μεγάλη μᾶζα τῶν παιδιῶν. Νέο πρόβλημα πὺν γεννήθηκε ἀπὸ τὴ γρήγορη ἐξέλιξη τοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς σύγχρονης ζωῆς, γιὰ τὴν ὁποία πρέπει ὁποσδήποτε νὰ βρεθῇ ἐπείγοντως μιὰ πραγματικὴ λύσις.

— Τὰ παιδιά εἶναι ἐκνευρισμένα, ἔχουν ἔξωση καὶ εἶναι ἀνίκανα νὰ προσέξουν.

— Δὲν ἐργάζονται στὴν τάξη.

— Γίνονται παθητικὰ ἢ ἀδιάφορα.

— Δὲν ἐπωφελοῦνται στὴν τάξη ἀπὸ καμμιὰ ἐπιτυχία καὶ δὲν εὐχονται παρὰ ἓνα πράγμα. Νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ νὰ μποῦν στὴν ζωὴ με γνώσεις καὶ πνευματικὴ καλλιέργεια ἢ καὶ χωρὶς αὐτά.

Διαπιστώθηκαν καὶ ἄλλα σημεία ἀποκαρδιωτικά:

— Τὰ παιδιά δὲν ἔχουν ὑπακοὴ καὶ σεβασμὸ ὅπως ἄλλοτε καὶ ἡ συμπεριφορὰ τους ἐπηρεάζεται ἐμφανῶς—δυστυχῶς σχεδὸν ἀπολειστικὰ πρὸς τὸ κακὸ—ἀπὸ τὰ εἰκονογραφημένα περιοδικὰ πὺν πλημμυρίζουν τὰ περίπτερα, ἀπὸ τὸν κινηματογράφο καὶ τὴν τηλεόραση, τῶν ὁποίων πολλὰ θεάματα εἶναι—τὸ λιγώτερο πὺν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ χαρακτηρίσῃ—οὔτε ἠθικὰ οὔτε διδακτικά.

— Κακοανατεθραμμένα σὲ οἰκογένειες ὅπου οἱ γονεῖς, ἐξουθενωμένοι ἀπὸ τὴν δουλειὰ, δὲν ἔχουν τὸ καιρὸ ν' ἀσχοληθοῦν μ' αὐτά, κακὰ μορφωμένα σὲ ἓνα σχολεῖο πὺν δὲν εἶναι σχολεῖο πνευματικῆς καλλιέργειας, τὰ παιδιά γίνονται ἀντικοινωνικὰ καὶ κινδυνεύουν νὰ ξεπερσοῦν στὴν ἀνηθικότητα καὶ στὸ ἔγκλημα. Ὁ τετυμποισμός εἶναι προσωποποίηση αὐτοῦ τοῦ σχολικοῦ δράματος, τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ.

Στὴ νέα κατάσταση, χρειάζονται ἄμεσες λύσεις. Δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ λέμε: Πρέπει νὰ βροῦμε φάρμακα δραστήρια, προληπτικὰ ἂν εἶναι δυνατό.

Καὶ ἐδῶ ἐπίσης βρισκόμαστε στὸ σταυροδρόμι.

3. Αὐτὰ τὰ ζητήματα ἀπασχολοῦν τοὺς ἐκπαιδευτικούς, τις διοικήσεις καὶ τις κρατικὲς ἀρχές.

— Τὸ θέμα τῶν παιδαγωγικῶν διαλέξεων τῆς Στοιχειώδους ἐκλινε γύρω ἀπὸ τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν ἀγωγή τοῦ πολίτου.

— Ἡ τελευταία Σύνοδος τοῦ Γραφείου τῆς «Σχολικῆς Συνεργατικῆς» συνεζήτησε γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ προπαρασκευὴ τῆς νέας γενεᾶς με τὴ Σχολικὴ Συνεργασία.

— Ἡ τελευταία ἐγκύκλιος γιὰ τὴν ἀγωγή

τῶν μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ (19 Ὀκτωβρίου 1960) ἀνέλυσε τὸ κακὸ, ἀλλὰ ἔκρινε καλὸ, παραδόξως, νὰ ἀναζητήσῃ ἐμπειρικὰ ἓνα φάρμακο στὶς πρακτικὲς ἐφαρμογές «πὺν ἔχουν δοκιμασθῇ» καὶ πὺν μᾶς ὁδήγησαν ἐκεῖ πὺν βρισκόμαστε.

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ

4. Ὡς τόσο χρειάζεται ἐμπιστοσύνη καὶ ἐλπίδα. Ἄν τὸ κακὸ εἶναι σοβαρὸ, ἂν ἐπιβάλλονται ἐπείγουσες ἀποφάσεις δὲν πρέπει ν' ἀπελπιζόμαστε.

α) Οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ἀρχίζουν νὰ ἀντιλαμβάνονται τις ἀνάγκες τῆς παιδείας.

Μιὰ νεολαία πὺν τὴν θεωροῦσαν ἀνεπανόρθωτα ἐξευτελισμένη, ξυπνάει. Δὲν ξυπνάει πάντοτε σύμφωνα με τὴ θέληση τῶν διευθυνόντων, οὔτε σύμφωνα με τὴ θέληση τῶν ἐνηλίκων.

Δὲν εὐχαριστοῦνται πὰ οἱ νέοι με τις νοθευμένες τροφές πὺν τοὺς διέφθειραν. Στὴ σύγχυση ἑνὸς πολέμου πὺν διαιωνίζεται, οἱ νέοι διατυμπανίζουν τὴν ἀντίθεσίν τους στὴν ἀδικία στὴν ἀποκήνωση, στὴν καταστροφὴ καὶ τὴν ἀλληλοσφαγή. Αὐτοὶ οἱ νέοι ἀξίζουν τὸ σεβασμὸ πὺν ἔχουν ἀποδώσει σ' αὐτοὺς, πὺν σὲ χειρότερες περιστάσεις, ὑπερασπίστηκαν καὶ ἐτίμησαν ἓνα ἰδανικὸ ἐλευθερίας, ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος.

Ἀποκαλυπτόμεθα! μπροστὰ σὲ τέτοια νεολαία.

6) Δὲν εἶναι ἐπίσης σημαντικὴ καὶ ἐνθαρρυντικὴ ἡ ἐξυπνὴ στάση πὺν πῆρε ἡ Ἐθνικὴ Ἐνωση τῶν Γάλλων Σπουδαστῶν. Οἱ σπουδασταὶ κουράστηκαν νὰ ὑποτάσσονται στοὺς παλιὸς κανόνες πὺν εἶναι ἀπραγματοποίητοι σήμερα. Ζητοῦν νὰ τοὺς βοηθήσουν ν' ἀνυψωθοῦν καὶ ν' ἀπελευθερωθοῦν.

γ) Παρατηροῦμε με εὐχαρίστηση ὅτι οἱ νεαροὶ δάσκαλοι ἐνδιαφέρονται πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε καὶ περισσότερο ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους τοὺς γιὰ τις μεθόδους δημιουργικῆς ἐργασίας.

Εἶναι τὸ σταυροδρόμι.

Ἐλεγον πὺς εἶναι δουτηγμένοι στὴ βλακὸν συμμόρφωση, καὶ στὶς εὐκόλες διασκέδσεις, ἐκτελώντας τὸ ἐπάγγελμά τους ὅπως ὅλοι εἶναι ἐμποροὶ ἢ λογιστὲς. Ἄλλὰ βλέπουμε ὅτι ἔχοντας ἔν' ὄψει τοὺς μιὰ ἐργασία ἐμπνευσμένη καὶ ἐλεύθερη, θυσιάζουν ἓνα μέρος ἀπὸ τις φτωχικὲς ἀποδόχες τοὺς στὴν ὁμαδικὴ προσπάθεια, διατρέχουν τὸ βράδυ εικοσάδες χιλιόμετρα, γιὰ νὰ λάβουν μέρος σὲ συγκεντρώσεις ἢ σὲ μαθήματα, θυσιάζουν τὴν ἀργία τῆς πέμπτης γιὰ νὰ βελτιώσουν τις συνθήκες τῆς ἐργασίας τους.

Τὸ λόγο ἔχουν οἱ νέοι! (Τόπο στὰ νιάτα!). Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῶς μιὰ μάταια διατύπωση. Πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὴ

φροντίδα όλων μας, να τους βοηθήσουμε να αντιμετωπίσουν με τόλμη τις διαταγές μιας κοινωνίας της οποίας δεν πρέπει να είναι θύματα, αλλά την οποία θα επηρεάσουν ευμενώς με τις γενικές τους προσπάθειες. Οι νέοι είναι σήμερα άξιοι της εμπιστοσύνης που τους δίνουμε. (Και ως μην αυτάπατώμεθα. Δεν ισχυριζόμαστε ότι η μάζα των νέων εκπαιδευτικών έχουν από σήμερα ανάλαβει αυτή τη γραμμή. Είναι άρκετο να δρεθθί ένας έλεγκτος για ν' άνοιξη το δρόμο).

ΠΟΙΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΝΑ ΠΑΡΟΥΜΕ;

Θα ήταν πολύ απλό αν είχε κάποιος τη δυνατότητα, την ιδιοφυΐα ή τη δύναμη να μας χαράξει το δρόμο, που θα είχε κιγκιλιδώματα για να μην είχαμε την ευχέρεια να κοιτάζουμε δεξιά και αριστερά. 'Ο Χίτλερ είχε προσδιορίσει τους δρόμους της εξουσίας του, στους οποίους ή δικτατορία έδινε την ψευδαίσθηση της έπιτυχίας. Ξέρουμε πού ωδήγησε αυτό. 'Ο σκοπός μας δεν είναι να σάς παρουσιάσουμε συμπεράσματα πριν από τις έρευνες και τις συζητήσεις που μόνον αυτές μπορούν να τα προετοιμάσουν. Θα θέλαμε κυρίως να δημιουργήσουμε μία συζήτηση, με την οποία ελπίζουμε να προσελκύσουμε το ενδιαφέρον των διαφόρων εκπαιδευτικών συνδέσμων, των συνδικάτων, των συλλόγων και του τύπου. Είναι λυπηρά χαρακτηριστικό να βλέπη κανείς σε ποιά σημείο παραμελούνται τα εκπαιδευτικά ζητήματα. Καμιά έφημερίδα, κανένα περιοδικό δεν θυσιάζει το παραμικρό άρθρο, ακριβώς σαν να μην έτιθετο κανένα από τα προβλήματα αυτά στο κοινό, ούτε στους γονείς, ούτε στους εκπαιδευτικούς. 'Εδώ υπάρχει ένα μεγάλο έμπόδιο να υπερπηδήσουμε. Τό πράγμα εν τούτοις είναι δυνατό γιατί το προβλήματα αυτά άσασχολούν σήμερα τη μεγάλη μάζα. Νομίζω ότι δεν έξωτερικεύονται περισσότερο, γιατί οι ενδιαφερόμενοι δεν τολμούν να όμολογήσουν τις άμφιβολίες τους, ούτε να φέρουν άντιρρήσεις γιατί αισθάνονται μικροί άπέναντι των γιγαντών και δεν άντιδρούν παρά μόνον όταν άπαλλαγούν άπ' αυτούς και πάνε στην άνάρρωση.

'Επιθυμούμε με το παρακάτω βασικό έρωτηματολόγιο να θέσουμε τα προβλήματα, να παρουσιάσουμε τις γραμμές που είναι δυνατόν ν' άκολουθήσουμε, ν' αναθέσουμε στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς να διαλέξουν και να σκεφθούν να άποκτήσουν συνείδηση της πραγματικότητας. Αυτό το έρωτηματολόγιο θα το άπευθύνουμε μεταξύν των όπαδών του Νέου Σχολείου. Τό «Κεντρικό Γραφείο της Συνεργασίας στο Σχολείο» είχε την καλωσύνη να λάβη μέρος και να έξασφάλιση τη διάδοση μεταξύν των εκατοντάδων χιλιάδων, όπαδών και εύχαριστούμε γι' αυτό τον Γενι-

κό 'Επιθεωρητή κ. Προβώ, πρόεδρο του Γραφείου που δέχθηκε να ύπογράψη μαζί μας το παρόν έρωτηματολόγιο. Θα ζητήσουμε στους μέν και στους δε να ύποβάλουν το έρωτηματολόγιο αυτό στους συναδέλφους τους, στους γονείς των μαθητών τους, στους φίλους του Σχολείου. Οι άπαντήσεις άνάλογα με τα διάφορα κεφάλαια θα είναι για μās ένα είδος τέστ. Θα δούμε με ακρίβεια ποιές είναι οι βάσεις οι σημερινές και άναλόγως θα προσανατολίσουμε τις προσπάθειές μας.

'Αλλά ή πραγματική δημιουργική εργασία θα γίνη με βάση το δεύτερο έρωτηματολόγιο, στο όποιο δεν θα είναι άρκετο να άπαντήση κανείς με ένα ναι ή ένα όχι, αλλά επάνω στο όποιο θα πρέπει να συζητήσουμε, να άντιμετωπίσουμε τις γνώμες, συλλέγοντας τα άποτελέσματα των πειραματισμών, με το σκοπό να κατατοπίσουμε τα άνήσυχα πρόσωπα που άναζητούν το δρόμο τους σ' αυτή τη διασταύρωση των δρόμων.

ΜΕΓΑΛΗ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΘΕΜΑ «Η ΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ».

Τό έρωτηματολόγιο που βρίσκεται στο τέλος αυτών των σημειώματων δεν είναι βέβαια άπεριόριστο. Ξέρουμε ότι είναι πολυάριθμες και διάφορες και ένδιαφέρουσες οι έρωτήσεις που ύποβάλουμε για την άναζήτηση των αξιόλογων μορφών της πνευματικής καλλιέργειας. Είμαστε άναγκασμένοι να περιορίσουμε τη συζήτηση στα σημεία που θεωρούμε ουσιώδη και βασικά και των όποιων ή συζήτηση θα μās έπιτρέψη να συμφωνήσουμε κατά το άνώτατο όριο σε έπιθυμητές λύσεις.

'Η έρευνα αυτή έγινε χωρίς κανένα προηγούμενο. 'Η άνταλλαγή γνώμων μεταξύν ανθρώπων εύλικρινών και με καλή θέληση θα είναι έντιμη και όλοκληρωτική. Κανείς μεταξύ μας δεν κατέχει όλόκληρη την άλήθεια. Σε μία έρευνα τόσο πολύπλοκη σαν αυτή που παρουσιάζει ή πρόοδος της Παιδείας, καμιά σκέψη, καμιά ιδέα, καμιά ύπόδειξη δεν θα μās είναι άδιάφορη.

Για να διαχωρίσουμε τμηματικά και να διευθύνουμε τη συζήτηση, παρουσιάζουμε τα διάφορα σημεία της έρευνας αυτής με ένα άνώτερο όριο άντικειμενικότητας, πράγμα που δεν έμποδίζει καθόλου αυτούς που θα λάβουν μέρος να φέρουν τις άντιρρήσεις τους στις άπόψεις μας, αν είναι άνάγκη.

ΠΡΩΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: «Σκέπτεσθε ότι τα παιδιά είναι όντα ουσιωδώς κατώτερα που έχουν άνάγκη να ζυμωθούν και να διαπαισθούν από τους ένηλικούς; 'Η αντίθετα ότι είναι όντα με συνεχή εξέλιξη που ύπόκεινται σε ένα άνώτατο βαθμό προόδου, άρκει να τους δώση τη δυνατότητα το περιβάλλον που θα τα βοηθήση;»

Οι μεγάλες άσυμφωνίες στην έφαρμογή της

άγωγής, προέρχεται πάντοτε από μία άσυμφωνία για τη βάση επάνω στην όποία στηρίζεται ή πνευματική καλλιέργεια. Δεν πιστεύουμε ότι ύπερβάλλουμε αν δεβαιώσουμε ότι όλη ή κατά παράδοση έπαιδευτική μέθοδος— από την άρχή έως το τέλος—βασίζεται σε μία άντίληψη ότι το παιδί είναι μαλακό κερί, όπου ο ένηλικος έγγράφει με ύποδείξεις, έξηγήσεις και μαθήματα τα στοιχεία των γνώσεων και της πνευματικής καλλιέργειας.

Σ' αυτή τη μέθοδο, άντιπαράθεουμε έναν άλλο εκπαιδευτικό τύπο, αυτόν που ενεργεί άποκλειστικά από το έσωτερικό, από μία μακροχρόνια πειραματική ψηλάφιση που καταγράφει τα πορίσματα που άποκτήθηκαν σε άνεξάλειπτες μέθοδες της ζωής.

Παρ' όλον ότι οι άνάγκες μιας πειραματικής άγωγής γίνονται κάθε μέρα και περισσότερο άίσθητη και ή έγκύκλιος της 8 Σεπτεμβρίου 1960 άναγνωρίζει ότι: «οι έπιστημονικές πειραματικές εργασίες είναι μία προσάθετα θετικού προσδιορισμού μιας παιδαγωγικής του σύγχρονου κόσμου πηγή έπίσης των έπιστημών, κριτικών σκέψεων, άφηρημένων έννοιών και άνθρωπίνης σκέψης».

'Η μετάβαση από τη μία στην άλλη σ' αυτές τις παιδαγωγικές, άποδεικνύεται δύσκολη γιατί ο ένηλικος δεν πιστεύει στο παιδί. 'Εχουμε συνηθίσει να διδάσκουμε και να διευθύνουμε και θα δούμε με λύπη μία μέρα τα παιδιά ν' άπελευθερωθούν και να μιλούν σαν ίσος προς ίσον με τον δάσκαλο για τα ζητήματα που τους είναι κοινά. Τα συνηθίσαμε να άντιγράφουν και δεν καταλαβαίνουμε ότι μπορούν να δημιουργήσουν μόνα τους έργα πολύ αξιόλογα. 'Η άντίδραση όλων αυτών—γονέων και δασκάλων—που έπισκέπτονται τις εκθέσεις μας, είναι πάντοτε ή ύποψία και ή άμφιβολία: «Δεν θα θελήσετε να μου πήτε ότι το παιδί αυτό μόνον του έγγραψε αυτό το άισθηματικό κείμενο και ότι δημιούργησε ή φαντάσθηκε αυτό το ποίημα!»

'Ότι ο 'Αλαιν Ζεράρ δεν άντέγραψε αυτό το άριστούργημα και ότι αυτά τα ίχνογράφματα και αυτή ή ζωγραφική που θα μπορούσαν να στολίσουν τους τοίχους των μεγάλων αίθουσών εκθέσεων, είναι όποκλειστικά δικό τους έργο».

'Η δασκάλα, που δεν ξέρει να ζωγραφίζει, ο δάσκαλος που δεν ενεπνεύσθη ποτέ ποιήματα, οι έπισκέπτες δεν θα πιστέψουν καθόλου. Δεν θα προσπαθήσουν καν να έμβαθύνουν σ' αυτό το μυστήριο: Τη δυνατότητα δηλαδή ότι το παιδί μπορεί να δημιουργήση έργα τέχνης ίδιες αξίας με τους μεγάλους και για τον ίδιο λόγο.

Πρέπει να παλαίψουμε άκόμη εναντίον της νοοτροπίας αυτής και αν νομίζουμε άκόμη πώς την έχουμε υπερνικήσει. 'Εχουμε για άπόδειξη τό δημοσίευμα της κ. Herbinier—Lebert στο τελευταίο τεύχος της «Παιδικής 'Αγωγής» που είναι χαρακτηριστικό. 'Απαν-

τάει με άυστηρότητα στις δασκάλες οι όποιες με τό έλεύθερο σχέδιο δημιούργησαν στις τάξεις τους έργα που έσκόπευαν άφελώς να διακοσμήσουν τους τοίχους των αίθουσών έως την ήμέρα που θα έπαίρναν την καθιερωμένη διακόσμηση. «Δεν έσκέφθηκα ποτέ», είπε, ότι τα έργα των παιδιών θα είναι άρκετά καλής ποιότητας για να αξίζει να στολίσουν μ' αυτά την τάξη που πρέπει να άποτελέη ένα περιβάλλον σπανίας ώμορφιάς».

Με άλλα λόγια: Τα παιδιά που εργάζονται σύμφωνα με μεθόδους που δεν είναι σχολαστικές είναι ικανά να δημιουργήσουν όπως οι μεγάλοι πραγματική όμορφη, πραγματική έπιστήμη, αξιόλογη άριθμητική; 'Εχουν μια σκέψη, μια κρίση, μία ιδιοφυΐα κάποτε, που δεν είναι καθόλου ψεύτικα, αλλά μία κακονική άποψη της μεγάλης έρευνας του ανθρώπου για μεγαλύτερη γνώση στην έξύψωση των ιδανικών που έχουμε μέσα μας για την ύπηρεσία της ζωής;

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: 'Υπάρχουν περίοδοι άνάπτυξης και ώριμότητας;

Θα μπορούσαμε ίσως να θεωρήσουμε τις περιόδους της άναπτύξεως τέτοιες όπως τις μελέτησαν οι ψυχολόγοι και την άντίληψη του φαινομένου της ώριμότητας που δεν σημαίνει μεγάλη κατωτερότητα, άπέναντι των ένηλικών. Μπορούμε να παραβάλουμε την εξέλιξη των παιδιών στα διάφορα στρώματα των σύγχρονων πολιτισμών. Μεταξύν ένος Εύρωπαίου, ένος 'Αραβος ή ένος Κινέζου, υπάρχουν βαθιές διαφορές: Πρώτα—πρώτα άφορούν την ψυχολογία και την έπιρροή του περιβάλλοντος ένος τόπου στην πείρα της ζωής που είναι τόσο διαφορετική από του άλλου τόπου. Μπορεί κανείς να παραβάλει τους πολιτισμούς άλλα θα ήταν παράτολμο να ισχυρισθί ότι ο Εύρωπαίος είναι πιο πολιτισμένος από τον 'Αραβό ή τον Κινέζο, αν θελήση να προσδιορίση άποκλειστικά τον πολιτισμό τον μηχανικό και τεχνικό, που δεν άποτελεί παρά την έξωτερική άποψη. 'Υπάρχουν μάλλον μορφές διαφορετικές πολιτισμού και πνευματικής καλλιέργειας που έχουν όλες τις ιδιαίτερες άπόψεις τους, χωρίς καμιά άπ' αυτές να μπορεί από όλες τις άπόψεις να θεωρηθί κατώτερη σχετικά με τις άλλες. 'Εχουμε, λοιπόν, άδικο να θεωρούμε τό παιδί σαν ένα πλάσμα με άνεπαρκή εξέλιξη, του όποιου οι πράξεις και οι χειρονομίες, καθώς και οι σκέψεις είναι άκόμη άκατατόπιστες, χωρίς λογική, χωρίς διευθυντήριο δύναμη, χωρίς καθοδήγηση.

Τό ίδιο αυτό παιδί όταν τό βάλουμε στο περιβάλλον του συμπεριφέρεται με σοβαρότητα και συμμορφώνεται όπως και ένας ένηλικος αν όχι περισσότερο. 'Ισως έχει λιγώτερες γνώσεις έχει άνεπαρκή πείρα σε πολλούς τομείς. 'Αλλά αυτό δεν συμβαίνει σε όλους μας; Και αυτός που πηγαίνει να πάρη μαθήματα όδηγήσεως αυτοκινήτου, δεν

είναι στην ίδια σχετικά θέση με τους μαθητές μας;

Ασφαλώς οι τρόποι συμπεριφοράς και οι βλέψεις των παιδιών δεν είναι ακριβώς όμοιοι με τους δικούς μας, όπως δεν είναι οι δικοί μας όμοιοι με των Τυνησιών και των κατοίκων της Νιγηρίας, τους κρίνουμε άσχημα επειδή τους βλέπουμε απ' έξω με την δική μας την άποψη και δεν είσχωρούμε στο πραγματικό της περιβάλλον. Οι αντιλήψεις και οι σχέσεις μας αλλάζουν, όταν με τις μέθοδους του Νέου Σχολείου, μπαίνουμε στο περιβάλλον του παιδιού και ενσωματωνόμαστε μ' αυτό, για να αισθανθούμε τις απόψεις μιάς ζωής που δεν βλέπουμε παρά μόνον εξωτερικώς με τη νοοτροπία των ενηλίκων και των προκαταλήψεών τους.

Τα παιδιά μας, έχουν κανονικά πλέον, τις συναναστροφές τους, τους συνδέσμους τους, τους κανόνες και τους νόμους τους, την έφημερίδα τους, τους συνδρομητές τους, τους συνεργάτες τους, τα τραγούδια τους, τα εργαστήριά τους, τα μουσικά τους συγκροτήματα, τις κινηματογραφικές ταινίες τους είναι στο περιβάλλον αυτό, στο στοιχείο τους σοβαροί και αισθάνονται ανατερότητα. Έφ' όσον μεγαλώνει ή πεύρα τους θ' άπασχοληθούν με πιδ εξέλιγμένες βαθμίδες που δεν θα είναι ως τόσο πιδ πλούσιες από τις προηγούμενες.

Μιλούν διαρκώς για τις προστριβές των γονέων, που γίνονται συχνά δραματικές εξ αιτίας της συσσωρεύσεως των ζωτικών θεμάτων. 'Υπάρχει ακόμη και στους κόλπους των γονέων μία συνεχής προστριβή μεταξύ των παιδιών, των εφήβων και των ενηλίκων.

Ξέρω ότι είναι πολλοί οι έρευνήτες που θα είχαν να παρουσιάσουν μια απόπειρα εξήγησης των απόψεων επί των οποίων ή παιδαγωγική μας, μās επέτρεψε να βάλουμε τις βάσεις.

«ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ»

Αυτές οι ιδέες για την ώριμότητα θα μās οδηγήσουν στο να συζητήσουμε επάνω στο παιγνίδι που κρατάει μια τόσο μεγάλη θέση στην παιδαγωγική παράδοση, την στιγμή που ουσιαστικά δεν του αφίνουμε καμμιά θέση στη δική μας παιδαγωγική. Όταν είναι στο περιβάλλον του, το παιδί, χωρίς την επίδραση και το επιβάλλον των ενηλίκων, ζή πάντοτε έντονα. Στο επίπεδο αυτό οι απόψεις μας αποδεικνύονται σωστές: Δεν είναι το παιγνίδι που είναι φυσικό στο παιδί, αλλά ή εργασία. Το παιδί που δεν έχει χαλάσει από τις διαταγές του περιβάλλοντος δεν παίζει, παρά μόνον όταν δεν μπορεί να εργασθί. Αυτή ή έξαψη του παιγνιδιού, που θα γίνει σε λίγο το κέντρο της παιδικής του δραστηριότητας είναι το αποτέλεσμα αυτής της περιφρονήσεως των ενηλίκων για την παιδική

δραστηριότητα, στην οποία δεν θέλουν ν' άναγνωρίσουν καμμιά σοβαρότητα «ζωτικής μορφής». Δεν είναι παρά μόνον παιδικά παιγνίδια, λένε, που δεν έχουν πρακτικό σκοπό, παρά να περνούν την ώρα τους.

Η διαφορά είναι εδώ τόσο μεγάλη μεταξύ των πολυαριθμών παιδαγωγικών τάσεων που τοποθετούν το παιγνίδι στη βάση της άγωγής τους, και των δικών μου διαπιστώσεων που ανέπτυξα στο βιβλίο μου: «Η άγωγή της 'Εργασίας» όπου μιά συζήτηση με πλατείά αντιμετώπιση διατριβών είναι απαραίτητη.

Η ΕΞΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ

Ποιά είναι ή φύση, και ή μορφή της άναγκαίας εξουσίας των γονέων και των παιδαγωγών; Η προσφυγή σε ποινές είναι άναγκαία σ' αυτή την εξουσία;

Αυτό είναι ίσως ένα από τα πιδ σοβαρά προβλήματα που τίθενται σήμερα ύπ' όψει των παιδαγωγών.

Είναι γεγονός ότι ή οικογενειακή εξουσία, έτσι όπως την καταλάβαιναν στην αρχή του αιώνας, τίγεται και αυτό για διαφόρους λόγους που θα μελετήσουμε, γιατί είναι άνάγκη να προλάβουμε το κακό που είναι πάντοτε δύσκολο να το γιαιτρέψουμε. Αυτή ή εξουσία δεν είχε εξέλιξη πράγμα που θα ήταν κανονικό και επιθυμητό. Εύτυχως έχει πάρει εξέλιξη σε ώρισμένες οικογένειες όπου αναθεωρήθηκαν οι σχέσεις μεταξύ των γονέων και των παιδιών, για να καταλήξουν σε μιá μορφή σχεδόν ιδεώδη, που θα θέλαμε να την ιδούμε να γενικεύεται.

Σε πολλές οικογένειες αυτή ή εξουσία εκφυλίστηκε για να πάρη τη θέση της ή άσυδοσία, ή άσέβεια, ή άδυναμία. Συνθήκες φανερά έλεεινες για μόρφωση ανθρώπινη.

Εξελίχθηκε επίσης, εύτυχως, σε ώρισμένες τάξεις, κυρίως αυτές που έχουν επηρεασθεί από το πνεύμα του Νέου Σχολείου.

Άλλά χειροτέρευσε στο σύνολο των τάξεων όπου εξ αιτίας των οπισθοδρομικών συνθηκών εργασίας, οι εκπαιδευτικοί είναι υποχρεωμένοι σε έπιβολή πειθαρχίας για ν' άναγκάσουν τα παιδιά να κάνουν εκείνο που δεν θέλουν να κάνουν, γιατί δεν βλέπουν ούτε την άναγκαιότητα, ούτε την σκοπιμότητα. Αυτή ή φυσική και ανθρώπινη έλλειψη εξουσίας ενός μεγάλου ποσοστού εκπαιδευτικών είναι άσφαλώς επικίνδυνη.

Έχουν δικιο ν' άπασχολούνται με το διπλό αυτό πρόβλημα και να προσπαθούν να βρουν λύσεις.

Υπάρχουν δύο βάσεις:

Η πιδ άπλή είναι αυτή που φαίνεται πιδ εύκολη. Να δυναμώσουν την εξουσία, να τενίσουν τις υποχρεώσεις και τις ποινές, να τιμωρούν σκληρά αν είναι άνάγκη για να έ-

πιβάλουν την ύπακοή και να βάλουν στον ίδιο δρόμο τους παραστρατημένους.

Είναι αυτό που δοκίμασαν να κάνουν ώρισμένες άποικιακές χώρες με τους λαούς τους κατακτημένους και επάνω στους όποιους, με την βοήθεια του παραδείγματος, έπέρασε ό άνεμος της έλευθερίας. Είναι καλό να δυναμώσουν την άστυνομία, να στέλνουν στρατό, να βασανίζουν, ν' άποκεφαλίζουν, έτσι μπορούν να έπιβληθούν για λίγο, αλλά πάντα θα τους παρασύρη το ρεύμα της έλευθερίας. Και είναι εύτύχημα το ότι συμβαίνει έτσι.

Δεν όφελει καθόλου να έπιβάλουμε και πάλι την πίεση του Σχολείου. Θα καταλήξη σε μιá άναρχία και σε μιá αντίδραση συνεχώς θαθύτερη.

Η προσφυγή στις ποινές για τη συγκράτηση της εξουσίας δεν είναι παρά κάτι προσωρινό. Μπορούν να έπιβάλουν για μιá στιγμή την πειθαρχία, που είναι άπατηλή, αλλά στην πραγματικότητα το κακό γίνεται χειρότερο. Αυτό που χρειάζεται είναι ν' αλλάξουν:

Οι συνθήκες του περιβάλλοντος.

Οι συνθήκες της εργασίας.

Η φύση των σχέσεων μεταξύ των παιδιών από το ένα μέρος.

Μεταξύ των παιδιών, των δασκάλων και του περιβάλλοντος από το άλλο μέρος.

Σ' αυτό το έργο άφοσιώθηκε ή κίνηση του Νέου Σχολείου με κάποια έπιτυχία.

Δεν πιστεύω ότι θα μπορούσε ν' άμφισβητηθή ή αξία αυτού του προβλήματος.

Οι τιμωρίες που έπιβάλλονται συνήθως στο σχολείο και στην οικογένεια θα ήταν χωρίς πρακτική αξία αν δεν συνέβαινε να σταματήσουν για λίγο το έχθρικό κύμα που περιορίζεται για λίγο, ξαναδυναμώνει κάποτε και έπειτα ξεσπάει.

Άλλά αυτό δεν μπορεί να είναι άτιμώρητο και υποβάλλουμε την έρώτηση:

«Οι πειθαρχικές ποινές, δεν κινδυνεύουν κάποτε να έχουν σοβαρές συνέπειες στη συναισθηματική και φυσική ζωή των άτόμων; Τί ιδέα έχετε για τις σωματικές τιμωρίες;»

Επειδή το πρόβλημα της πειθαρχίας και της εξουσίας που έχει την άποστολή να την συγκρατή, τίθεται σήμερα με όξύτητα, και είναι έπείγον και επειδή δεν χρειάζεται να γίνη κατανάλωση φαντασίας, χρημάτων και όργάνωσης που θα έπεβάλλετο, γίνεται μιá εύρεία προπαγάνδα για μιá σοβαρή έπανάφορά των ποινών, συμπεριλαμβανομένων και των σωματικών ποινών.

Πρέπει όμως να ύπολογίσουμε, όλο το κακό που προκαλεί, κατά βάθος, όλη αυτή ή πρακτική.

Άλλά γι' αυτό, με το σκοπό να κρίνουμε πιδ άνθρωπιστικά τις συνέπειες των πράξεών μας, πρέπει να διακρίνουμε:

Η ποινή, ακόμη και ή σωματική που δεν

είναι παρά συμπτωματική, ακόμη και αν είναι ένα μέτρο κακής διαθέσεως εκ μέρους του ενήλικος, αλλά που δεν άποτελεί μέρος ενός πειθαρχικού συστήματος, αν είναι εξ αιτίας του παιδιού, του δασκάλου, ή και των δυο μαζί, το κακό δεν θα είναι βαρύ, είναι οι κρίσεις οι σχεδόν αναπόφευκτες που συμβαίνουν συχνά στις οικογένειες, χωρίς να θίξουν τα κοινά αισθήματα.

Η ποινή που εφαρμόζεται σαν πειθαρχικό σύστημα σε ώρισμένες οικογένειες είναι κυρίως στο Σχολείο. Η πρακτική αυτόν των ποινών εγράφεται στις μεθόδους της σχολικής ζωής.

Οι συνέπειες αυτού του συστήματος:

Υπάρχουν παιδιά ευαίσθητα που δεν άνέχονται αυτές τις τιμωρίες και τις αισθάνονται πάντοτε σαν προσβολές στην έιλικρίνειά τους και στα αισθήματά τους. Κλείνονται στον έαυτό τους, σκύβουν το κεφάλι, γίνονται πιδ φρόνημα ακόμη, έτσι ώστε να κάνουν τους παιδαγωγούς να πιστέψουν ότι ή πρακτική τους είχε ένα εύτυχες αποτέλεσμα.

Και υπάρχουν αυτά που δεν τις άνέχονται, έως ότου να τα θγάλουν έξω.

Γίνονται πολλές φορές παράφρονες, και θυμώνουν, κτυπούν τα πόδια, αψαδιάζουν, συνειθίζουν από πολύ νωρίς ν' αντιδρούν με τα δικά τους μέσα στην άδικία και στην εξουσία.

Είναι οι άπροσάρμοστοι του μέλλοντος, οι έγληματίαι, «οι μελανοχίτωνες» για τη μοίρα των οποίων το Σχολείο έχει το μερίδιό του της ύπαιτιότητας.

Το πρόβλημα είναι λεπτό. Είναι κυρίως γιατί οι συνθήκες εργασίας που έπιβάλλουν στους δασκάλους και στους μαθητές, όδηγει σχεδόν αναπόφευκτα την προσφυγή στο σύστημα των ποινών που είναι το μόνο ικανό να συγκρατήσει την εξουσία.

Θα πρέπει κυρίως να μελετήση κανείς με ποιá μέθοδο, περίπου αναπόφευκτη, θα μπορούσε να είναι κανονική ή πειθαρχία με 20—25 μαθητές, και άποτυγχάνει όταν ό αριθμός των μαθητών γίνεται μεγαλύτερος. Η συχνότερη προσφυγή, στις τιμωρίες, ή έπισημότητα που φαίνεται να τους δίνουν, οι προσπάθειες της θεωρητικής δικαιολογίας που δίνουν διάφοροι ψυχολόγοι φαίνεται ότι είναι ή άμεση και αναπόφευκτη συνέπεια της καταστροφικής αύξήσεως των σχολικών αποτελεσμάτων.

Πρέπει να κατορθώσουμε να κάνουμε τους εκπαιδευτικούς να καταλάβουν ότι ή κριτική που διατυπώνουμε εναντίον του πειθαρχικού συστήματος που τους έπιβάλλεται δεν άρμόζει στην αξία τους και ότι πρέπει να συνεργασθούν μαζί μας για ν' άπαρηγοήσουν την κρατούσα κατάσταση, που είμαστε τα θύματά της και που είναι καταστρεπτική και για την άγωγή των παιδιών και για τη διανοητική ύγεια των ίδιων των δασκάλων.

“Αν ληφθούν αυτές οι προφυλάξεις οι προφορικές, θα μάς ήταν δυνατό να κάνουμε μια έρευνα μεταξύ των παιδιών που θα μάς πούν τις διάφορες ποινές που εφαρμόζονται στα σχολεία, τόσο τα λαϊκά, όσο και τα ιδιωτικά και ίσως θ’ αποκαλύψουμε μια τέτοια αποδοκιμασία έναντι της κρατούσης παιδαγωγικής που θα μορούσε ν’ αλλάξει εκ βάθρων τις ίδιες τις μορφές της παιδαγωγικής μας.

Εθέσαμε μια τρίτη και τελευταία ερώτηση:

“Έχετε τη γνώμη ότι η προσφυγή στην τυπική εξουσία και στην ανάγκη στη θηριώδη θα μπορούσε να διαμορφώσει τους ανθρώπους και τους πολίτες της αuryανής κοινωνίας;»

Νομίζω ότι στα σημερινά δεδομένα της κοινωνικής και πολιτικής εξέλιξης το ζήτημα δεν πρέπει πια να τεθεί. «Δεν θα δημιουργήσουμε ένα όρθιο κράτος με ανθρώπους γονατιστούς.»

Ανυψώνουμε τα παιδιά, τους δίνουμε καθαρό πρόσωπο, και υπερήφανο, αυτών που πρόκειται να στηριχθούν στον κόσμο που έρχεται. Παίρνουν το ζωηρό και βαθύ βλέμμα του έρευνήτο, του εφευρέτου και του δημιουργού.

Αλλά ακόμη πρέπει να συμφωνήσουμε για τις δυνατότητες να πραγματοποιήσουμε στα παιδιά του 1963 μια άγωγή του 1963.

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΘΕΜΑ

«Η ΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ»

Μεγάλη έρευνα για τους καθηγητές, τους ψυχολόγους, τους ψυχιάτρους, τους δημοσιογράφους οργανωθείσα από:

Το «Κεντρικό γραφείο της συνεργασίας στο Σχολείο».

(κ. Πρεβώ, Γενικός Έπιθεωρητής, Πρόεδρος) και από το «Νέο Σχολείο» (C.Freinet).

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ υπ’ Αριθ. Α (Γενικές διαπιστώσεις:)

Οι διάφορες εκδηλώσεις «τεντυμποισμού» και τελευταία μια εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας της Γαλλίας που συνιστά την επαναφορά της αποστήθισης και των μεθόδων της επιβολής, της «εξουσίας και πειθαρχίας» θέτουν υπ’ όψιν του μεγάλου κοινού έναν ώριμο αριθμό ούσιωδων ερωτημάτων που έχουν ανάγκη από συζήτηση για την αναζήτηση αξιολόγων λύσεων. Σας ερωτούμε, λοιπόν:

1.—Έχετε τη γνώμη ότι τα παιδιά είναι πλάσματα ούσιωδώς κατώτερα που έχουν ανάγκη να ζυμωθούν και να διαπλασθούν από τους ενήλικους;

“Η ότι είναι αντίθετα πλάσματα με συνεχή εξέλιξη που υπόκεινται σε ένα άνωτατο βαθμό προόδου αρκεί το περιβάλλον που θα τα βοηθήσει να τους δώσει τη δυνατότητα;

Από τη μια ή την άλλη από αυτές τις αντιλήψεις προκύπτει η έκλογη που θα κάνουμε για τις μεθόδους της άγωγής.

2. Ποια είναι η φύση και η αναγκαία μορφή της «εξουσίας» των παιδαγωγών και των γονέων;

Η προσφυγή στις τιμωρίες είναι αναγκαία σ’ αυτή την εξουσία;

Οι τιμωρίες που επιβάλλονται συχνά δεν κινδυνεύουν κάποτε να έχουν σοβαρές συνέπειες στη συναισθηματική και φυσική συμπεριφορά των ατόμων;

Τί σκέπτεσθε δια τις σωματικές τιμωρίες;

3.—Έχετε τη γνώμη ότι η προσφυγή στην τυπική εξουσία και εν ανάγκη στη θηριώδη θα μπορούσε να διαμορφώσει τους ανθρώπους και τους πολίτες της αuryανής Κοινωνίας;

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ υπ’ Αριθ. Β’ (Γονείς και εκπαιδευτικοί).

Για λόγους ανεξαρτήτους της κοινής μας θέλησως ή άγωγής, κατά την περίοδο των άρχων του αιώνας μας, δεν μάς επέτρεψε να λύσουμε τα σημερινά προβλήματα.

Σήμερα όμως πολλοί δρόμοι ανοίγονται στη διασταύρωση αυτή των δρόμων.

Έχετε ασφαλώς δοκιμάσει μερικούς από τους δρόμους αυτούς. Ανάλογα με την πείρα σας σημειώστε με χρωματιστό μολύβι στο παρακάτω σχήμα, το δρόμο που σας φαίνεται προτιμώτερος, το δρόμο που θα ήθελате ν’ ακολουθήσετε, δικαιολογώντας αν είναι δυνατό την έκλογη σας.

Άγωγή κατὰ παράδοση.

1.—Η γραμμή 1 είναι αυτό που ονομάζουμε «άγωγή κατὰ παράδοση». Είναι αυτή που έχουμε υποστή οι μας στην άρχή του αιώνα, που δεν της λείπει ούτε επιτυχία ούτε μεγαλείο. Εξουσία ανεξέλεγκτη των δασκάλων και των γονέων, υποχρέωση για θέματα και για «μαθήματα». Τα παιδιά πρέπει να σκύβουν το κεφάλι στις αξιώσεις του Σχολείου, της Οικογενείας και της Κοινωνίας.

Αλλά το περιβάλλον άλλαξε: Τα παιδιά δεν είναι πια εκείνα που ήταν στην άρχή του αιώνα. Οι μέθοδοι που πετύχαιναν τότε κινδυνεύουν σήμερα να μην έχουν πια αξία.

Πρέπει ν’ αλλάξουν; Και γιατί;

—Ναι — Όχι.

Όλοκληρωτική έλευθερία.

2.—Το παιδί δεν θέλει πια να υπακούση.

Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΕΙΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΜΑΣ 1

Υπό ΣΤΕΦ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ, Δντοῦ Σχολείου Θεσ/νίκης

Εξαιρετική είναι η χαρά όλων των δασκάλων του σχολείου μας για την τιμή, που μάς κάμνετε με τη σημερινή σας πρόθυμη προσέλευσι.

Επίσης εξαιρετική είναι και η δική μου χαρά και τιμή που μου δίνεται τούτη την ώρα η πολύτιμη ευκαιρία να επικοινωνήσω φιλικά μαζί με σας, τους φιλάτους γονείς και κηδεμόνας των μαθητών του σχολείου μας.

Όσο για μένα προσωπικά, τόσο και για τους προσφιείς μου συναδέλφους, η προθυμία αυτή του έρχομού σας και η ευγενική τιμή της παρουσίας σας, έδω στο ναό της παιδείας των μυχών και πνευμάτων των τέκνων σας, παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία και τη σημειώνουμε με ικανοποίησί μας, γιατί είναι τρανή και πιστική απόδειξη της αγάπης και του ενδιαφέροντός σας προς τα φίλτρα των καρδιών σας και προς το αξιολόγο κοινωνικό έργο του Σχολείου γενικά.

Με το σημερινό μου θέμα πάνω στη καλή συμπεριφορά μας για να επιδράσουμε πά-

(1) Περίληψις διαλέξεως του άρθρογράφου μας σε συγκέντρωση Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου του.

Λένε ότι είσαστε πολύ αυστηρός, ότι πρέπει να του αφήσετε μια απόλυτη έλευθερία για ν’ αποφυγή τα κοπλές, ότι πρέπει να το έμπιστευόσαστε 100%.

Θα ακολουθήσετε αυτή τη γραμμή και γιατί;

—Ναι — Όχι.

Άγωγή εύκολίας.

3.—Οι παλιές μέθοδοι ήταν πολύ αυστηρές και πολύ σοβαρές. Στο Σχολείο και στην οικογένεια δοκίμαζαν τότε μια άγωγή όχι έλευθερίας, αλλά εύκολίας, με το παιγνίδι, τις εικόνες, και έπειτα με τον κινηματογράφο και την τηλεόραση.

Έχετε τη γνώμη ότι αυτές οι λύσεις πρέπει να εφαρμοσθούν και γιατί;

—Ναι — Όχι.

Συνεργατική όργάνωση της έργασίας.

4.—Υπάρχει σήμερα μια μέθοδος πιο αποτελεσματική που βασίζεται στην έλευθερη έργασία των παιδιών. Η συνεργατική όργάνωση, ή ζωντανή πείρα στο πλαίσιο μιας στε-

νω στη ψυχή και των χαρακτήρα των τέκνων μας δεν πρόκειται βέβαια να σας κάω σοφώτερους, ούτε πρόκειται να σας χαρίσω καμιά μαγική ράβδο της Κίρκης για να κάμετε τα παιδιά σας άμέσως ήθικά, πειθαρχημένα και τέλεια από κάθε άποψη, όπως τα θέλει η Χριστιανική μας Πολιτεία και η έπιστήμη της Παιδαγωγικής.

Τα συμπεράσματα, στα οποία θα καταλήξουμε δια μέσου των άδρών γραμμών της σημερινής μου όμιλίας, όπως αντιλαμβάνεσθε, δεν έχω την παράλογη φιλοδοξία να πιστεύω, πως θα αποτελέσετε τον κώδικα της καλής οικογενειακής άγωγής δια την άνατροφή των παιδιών σας.

Απλούστατα, επιτρέψατέ μου, να τα θεωρήσω σά μια μικρή συμβολή εις την άνεγερση του μεγάρου που λέγεται: Οικογενειακή άγωγή και Άνατροφή.

Ο τελικός σκοπός της συνεργασίας του Σχολείου με την οικογένεια είναι να ολοκληρωθή η παιδική άγωγή από τη γέννησή του μέχρι της ώρας, που θα τελειώσει το δημοτικό Σχολείο με την άλληλοδιαφώτιση, την άλληλοσυσχέτιση και άλληλοσυμπλήρωση και άνταλλαγή γνώμων, απόψεων και πληρο-

ρεάς συνεργατικής πειθαρχίας. Το φίλμ «L’ ECOLE BUISSONNIERE», που ίσως να έχετε ιδή δείχνει μερικές από τις απόψεις της μεθόδου αυτής.

—Ναι — Όχι.

Επιστροφή στην αυστηρότητα

5.—Μήπως έχετε την ιδέα ότι αυτές οι διάφορες μέθοδοι είναι λανθασμένες, ότι το παιδί δεν είναι ώριμο για την έμπιστοσύνη και την έλευθερία, ότι δεν θα όδηγηθή καλά παρὰ μόνον όταν το υποχρεώνουν και εν ανάγκη όταν το τιμωρούν;

Θ’ ακολουθήσετε αυτή τη γραμμή μέχρι την αυστηρή τιμωρία και τις σωματικές τιμωρίες και γιατί;

—Ναι — Όχι.

6.—Υπάρχουν φυσικά όλα τα ένδιάμεσα (ό κινηματογράφος και η τηλεόραση που όταν εφαρμόζονται με σύνεση μπορούν επί παραδείγματι να εφαρμισθούν.

—Ναι — Όχι.

Υποδείξατε άλλες γραμμές που είναι δυνατόν ν’ ακολουθήσει κανείς, δικαιολογώντας τη γνώμη σας.

Μετάφραση: EMMΗΣ ΠΑΤΣΗ-GARIN

φοριών μεταξύ των δύο πόλων της αγωγής, του Σχολείου και της Οικογενείας. Γιατί, πρέπει να ξέρετε και να το πιστέψετε ότι: Το Σχολείο, όσο κι' αν προσφέρει την βοήθειά του εις το έργο της αγωγής, ωστόσο το πρωτόπλασμα στην ψυχική διαγωγή και εκδήλωση και στο μελλοντικό χαρακτήρα του παιδιού, το δίνει το σπίτι, ή μάνα και ο πατέρας, ή μεγάλη αδελφή και ο αδελφός, ο παπούλης ή γιαγιά, δηλ. το οικογενειακό περιβάλλον. Η οικογένεια δίνει τις πρώτες ανεξίτηλες ψυχικές, ήθικες, καταβολές στο χαρακτήρα του παιδιού. Τυχαιοί όσοι είχαν σωστή καθοδήγηση από γονείς και έζησαν τα προσχολικά χρόνια τους με αγάπη, με ήρεμία, με οικογενειακή θαλπωρή, γιατί όπως μας λένε οι σύγχρονοι ψυχολόγοι, το παιδί στα πρώτα του 6 χρόνια καταρτίζει χοντρικά το μελλοντικό πρόγραμμα της ζωής του, και στο διάστημα αυτό, βρίσκονται στα χέρια των γονέων και οικείων του. Δεν είναι τυχαίο το ότι οι άνθρωποι, που διακρίθηκαν στον κοινωνικό στίβο από κάθε άποψη, σαν τους τρεις 'Ιεράρχες, σαν τόσους άλλους πρωτεργάτες και σκαπανείς της προόδου και έπιστήμης, είχαν γονείς και προπάντων μάνα χρησιάνη πρότυπο, υπόδειγμα για μίμηση.

Η στοργή της μάνας, ή πηγαία της καλωσύνης, ή ξεστή της καρδιάς, ή έμφυτη διαίσθησή της, ή ξεχωριστή φιλοσοφική ενόραση, που τη χαρακτηρίζει, το μητρικό φίλτρο, που σαν ζωτικό παραδεισένιο λουλούδι μοσχοβολάει γύρω από σπίτι, είναι βολικά δοχείο στην αγωγή, τα όποια με καμιά τεχνητή μέθοδο δεν μπορούμε να τα δημιουργήσουμε, όσο και αν πασχίσουμε, όση φαιά έγκεφαλική ουσία κι' αν καταναλώσουμε.

Η μάνα έχει όλα τα προσόντα του παιδαγωγού κι' ως είναι άγραμματα ή μετρίως μορφώσεως κι' ως είναι δίχως παιδαγωγική κατάρτιση.

Της αρκεί ο ρόλος της μάνας, της φτάνει ή ασύγκριτη μητρική στοργή, της επαρκεί ή ναυτική πυξίδα του μητρικού φίλτρου.

Ό,τι διδαχθή το παιδί από τη μάνα του, καλό ή κακό, θα το παιδαγωγήσει ανάλογα. Κι' εδώ ακριβώς εύρισκεται ή μεγάλη παιδαγωγική αξία της μάνας πρώτα, του πατρός και της οικογενείας γενικά κατόπιν.

Γι' αυτό ή μάνα θα στέκεται πάντα πιδ κοντά απ' όλους στη καρδιά, στον ψυχικό θρόνο του παιδιού και θα επηρεάζει την όλη εξέλιξή του πιδ πολύ από κάθε άλλη δύναμη της αγωγής και ανατροφής.

Στη μάνα πρώτα και μείς οι παιδαγωγοί αποτεινόμεθα κι' έπειτα στον πατέρα σαν θέλουμε να συνεννοηθούμε για την καθοδήγηση και την ενάρετη ανατροφή των παιδιών και με την στενή και αγαπημένη συνεργασία και βοήθεια της μάνας και της οικογενείας γενικά προσπαθούμε τούτο: Οι δύο σοβαρώ-

τεροι, δυναμικότεροι και βασικότεροι παράγοντες της αγωγής δηλ. 'Η οικογένεια και το Σχολείο να χαρίσουν πλούσια κι' ενεργητικά, την πρακτική έκφρασή τους με πληρότητα και στο άκραιο στη διάπλαση και δημιουργία νέων ανθρώπων, Χριστιανών την καρδιά, Ελλήνων στη ψυχή, που μεγαλώνοντας μεθαύριο, όταν έμεις οι μεγαλύτεροι θα αποσυράσουμεν από τον στίβο της 'Ελληνικής ζωής και κοινωνίας, θα γίνουν οι ήθικοι στηλοβάτες, οι βράχοι της άρετης και των ήρωικών πράξεων, οι κυματοθραύστες της κακίας, της πλάνης, του δόλου και της έχθρης επίβουλης, οι ρυθμιστές των πολιτικών πραγμάτων, οι έπιστημονικές άτομικότητες, οι θρησκευτικοί μύστες, οι καλλιτεχνικοί καθοδηγητές, οι φιλοσοφικές προσωπικότητες, οι αγροτικές, βιοτεχνικές και εργατικές παραγωγικές δυνάμεις, ή διοικούσα ύπαλληλη ιεραρχία δηλ. με ένα λόγο θ' αποβούν οι ζωντανοί και δημιουργικοί εκπολιτιστικοί παράγοντες του τόπου και αι κινητήριοι δυνάμεις της Πατρίδος μας. Το έλπιδοφόρον μέλλον της φιλάτης μας 'Ελλάδος. Κι' από τις σκέψεις τούτες πηγάζει το καθήκον της στενής και αγαθής συνεργασίας των ισχυροτέρων και δημιουργικών συντελεστών της αγωγής, δηλ. της οικογενείας και του Σχολείου.

Η αποστολή της οικογενείας είναι βαρεια, τα καθήκοντα των γονέων και των οικείων δεν είναι εύκολα, όπως με πρώτη ματιά φαίνονται σ' αυτούς που βρίσκονται έξω από τον χορό και τον πύργο του γάμου. Κάθε παράλειψις, κάθε άδιαφορία και κάθε κακή ενέργεια των γονέων πάνω στο ζήτημα της ενάρετης ανατροφής, θάχη ως συνέπεια την άποτυχία και το ναυάγιο στην ζωή μέχρι του τάφου.

Σαυτόους θα ταίριαζεν ή συμβουλή ενός Γάλλου φιλοσόφου που λέγει!

«Δεν έχει το δικαίωμα να γίνη κανένας άνθρωπος, γονέας, πατέρας ή μητέρα, όταν είναι ανίκανος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, υλικές, πνευματικές, ήθικες προς τα παιδιά του». Ζ.Ζ. ROUSSEAU.

Η αποστολή και επίδραση της οικογενείας είναι μεγίστη στη μόρφωση της ήθικότητος και την διάπλαση του χαρακτήρος των τέκνων, όχι μονάχα, διότι αυτή είναι ή πρώτη, που επίδρα με το παράδειγμα και τη συμπεριφορά πάνω στην ψυχή των παιδιών και δημιουργεί αναλόγως καλές ή κακές συνήθειες, αλλά διότι ή οικογένεια πρώτη γράφει πάνω στη ψυχή του τα πρώτα μαθήματα, τις πρώτες εντυπώσεις, τα πρώτα παραδείγματα. Διότι αυτή ενεργεί κατά τρόπον εξαιρετικό, λόγω των συνθηκών, που δημιουργούν ο πατέρας και ή μητέρα πάνω στην εύπλαστη και εύλύγιστη παιδική ψυχή!

Η φυσική και πηγαία αγάπη των γονέων, το λεγόμενον φίλτρον, δίχως άμφιβολία παίζει σπουδαίο ρόλο στην διαπαιδαγώγηση των

ΟΙ ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΠΟΙΝΕΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Υπό ΧΑΡ. ΚΟΥΡΤΗ, Δ)λου

Ο πολὺς Freud λέγει «Τρία είναι τα δυσκολότερα έπαγγέλματα: 1) του γονέως, 2) του ήγέτου, άρχηγού και 3) του ψυχαναλυτού».

Και του γονέως μὲν είναι διότι είναι έργον ανατροφής ανθρώπινων όντων, του ήγέτου διότι ούτος διευθύνει τας ζωάς και τας τύχας ανθρώπων ύπάρξεων και μάλλον διαφόρου ψυχουσνθέσεως, του δέ ψυχαναλυτού διότι ούτος είναι ήναγκασμένος να διεισδής εις τα έγκατα της ανθρώπινης ψυχής, να αναλύση αυτήν και να εύρη τας μετὰ τὸν περιβάλλοντός της σχέσεις και έξαρτήσεις. Εις μίαν ίσως την κεντρικὴν άρτηρίαν του τρίτου έξ αὐτῶν διὰ τὰ μὴ εἶπω και τῶν τριῶν, διότι οὐσιαστικῶς και τῶν τριῶν είναι, συγκαταλέγεται με σκῆπτρα ο λαοπλάστης δάσκαλος.

Διότι έργον τούτου είναι, ή κατάλληλος ανατροφή «τὸ εὖ ζῆν» τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου, τὸ συνθίξειν τοὺς τροφίμους εις τὸ ήγειν και ήγεισθαι αλλά πιδ πολὺ ή διεισδυσις, ανάλυσις, σύνθεσις και ἐπὶ τὰ πρόσσω και ἄνω ανοικοδομησις ἀμόρφου ἀκόμη και εὐπλάστου αὐτὴν τὴν φορὰν παιδικῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Μία ἐκ τῶν κυρίων παραφύδων τοῦ δυσνοήτου έργου αὐτοῦ είναι ή θέσις, που πρέπει να πάρη μπροστὰ στο πρό-

παιδιῶν τους. Και τὸ φίλτρον αὐτὸ δόθηκε ἀπὸ τὸν δημιουργὸ σκοπίμως, διὰ τὰ κάμει τοὺς γονεῖς προθύμους σὲ φροντίδες, κόπους, ιδρώτες, θυσίες και αὐταπάγνηση, διὰ τὴν συντήρησιν, και ἀνάπτυξιν και τὴ μόρφωσιν τῶν παιδιῶν τους. Δεν πρέπει ὅμως νὰ λησμονοῦμεν ὅτι, τὸ φίλτρον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ είναι τυφλὸ και δὲν βλέπει και δι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ διαφωτίζεται και νὰ καθοδηγῆται ἀπὸ τὴ σκέψιν, τὴν λογικὴν και τὴν πείραν, τὴν ἀτομικὴν και κοινωνικὴν και περισσότερον ἀπὸ τὴ γνώσιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, δηλ. ἀπὸ τὴ γνώσιν τοῦ Καλοῦ, τῆς 'Αληθείας και τῆς Χριστιανικῆς 'Αρετῆς, τῆς 'Αγίας Γραφῆς και τοῦ 'Ιεροῦ Εὐαγγελίου, τοῦ ἀθανάτου Θουσαυροῦ τῶν ἀνθρωπίνων Γνώσεων και τοῦ ἀνεσπέρου φωτός τῆς Ζωῆς τῆς Οἰκουμένης.

Εἶναι γνωστὸ πὸς κάθε γονεὺς κάνει ὅ,τι μπορεῖ γιὰ τὴν ὀρθὴν και ἐνάρετην 'Ελληνοχριστιανικὴν ἀνατροφήν και διαπαιδαγώγησιν τῶν παιδιῶν του, ἀλλὰ δυστυχῶς, εἴτε ἀπὸ ἄγνοια, εἴτε ἀπὸ ἡμιμάθεια, εἴτε ἀπὸ βία και κακὴν ἐκτίμησιν τῶν παιδαγωγικῶν ζητημάτων,

βλημα τῆς μαθητικῆς ποινῆς και τὰ συνακό- της. 'Ὡς γνωστὸν ὑπῆρξεν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁμοθυμῶς παρ' ὅλων τῶν διδασκάλων και τῶν γονέων ἐπιστεῦετο ὅτι μόνον με τὸν ἄγριον ξυλοδαρμον, θὰ ἐπῆρχοντο τὰ προσδοκόμενα ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν μάθησιν. 'Ακόμη δὲ και σήμερον δυστυχῶς χάρις εις αὐτὴν τὴν ἀσταθὴν και ἀβάσιμον θεωρίαν ἀκούομεν, οὐχὶ σπάνια νὰ λέγουν γονεῖς τινες: «Δάσκαλε, ξύλο ὅσο μπορεῖς γιὰ τὰ τὰ βάλῃς στο δρόμο». Καὶ ἐννοεῖ τὸ παιδί του!!!

Ἐδῶ ἀξίζει νὰ ἀναφέρωμεν τὴ σοφὴ ρῆσιν τοῦ ὑψηλοῦ Λυκέτσου ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 159 τευχὸς τοῦ περιοδικοῦ «Σχολικὴ 'Υγιεινὴ» κατὰ τὴν ὁποίαν:

«Εἶναι ἀμφίβολον ἐὰν τὸ ξύλο δῶγῃ ἀπ' τὸν παράδεισον, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ ξύλο ὀδηγεῖ στὴν κόλασιν, στὴν ψυχικὴν κόλασιν». 'Υστερ' ἀπ' τ' ἀνωτέρω λοιπόν, δὲν μένει οὐδεμία ἀντίρρησις, ὅτι ἄλλου πρέπει νὰ στραφῶμεν και ποτὲ εις τὴν διὰ ξυλοδαρμοῦ τιμωρίαν προσδοκοῦντες ἐξ αὐτῆς ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Πολλὲς παρὰ πολλῶν ἐκφέρονται γνώμες ὡς πρὸς τὴν αγωγήν τῶν παιδιῶν, ἐὰν πρέπει κατ' αὐτὴν νὰ μεταχειρίζομεθα ποινὲς και ποιες. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ή γνώμη μας, που ἀποτελεῖ βέβαια συμβολὴν σὲ σωρεῖα τοιοῦτων, είναι ὅτι χρειάζεται και

εἴτε κι' ἀπὸ πλάνη ἀνθρώπινη, μεταχειρίζεται πολλὰκις μέσα και μέτρα ἀνατροφῆς ἀντίθετα ἀπὸ τὸ συμφέρον τοῦ παιδιοῦ του και γίνεται πρόξενος βλάβης ήθικῆς, κακῆς, ἀντὶ ὠφελείας.

Τὸ ἐπαναλαμβάνουμε ζωηρὰ και τὸ διακηρύττουμε σὲ ὅλους καλοπροαίρετα και με ἀγαθὴ τόλμην. 'Η ἀνατροφή τῶν παιδιῶν μας δὲν είναι εὐκόλο πρᾶγμα, ὅπως ἴσως νομίζεται ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους, γονεῖς ή παιδαγωγοὺς. Δεν φτάνει κανένας νὰ είναι πατέρας ή μητέρα και ν' ἀναθρέψῃ και νὰ μεγαλώσῃ τὰ παιδιά του. Χρειάζονται και γνώσεις ειδικές, που οἱ περισσότεροι γονεῖς δὲν τις γνωρίζουν ή τις ξέρουν πλημμελῶς, δηλ. τις μισογνωρίζουν ἐπιτόλιστα. 'Ὅλοι ὅμως είναι κατὰ τὸ πλεῖστον δικαιολογημένοι, γιατί δὲν βρέθηκε κανένας ὡς σήμερα νὰ τοὺς δώσῃ πρακτικὰς ὁδηγίας αγωγῆς και καλῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν τους, στηριγμένες στὴ ψυχολογία, στὴ βιολογία, στὴ Κοινωνιολογία και τὴν Παιδαγωγικὴν Ἐπιστήμην.

(Συνεχίζεται)

στο σχολείον οι ποινές αλλά ποινές πολιτισμέ-
νες και ποινές παιδαγωγικές. Μερικά από τα
συμπεράσματα του 12ου Διεθνούς παιδαγω-
γικού συνεδρίου των Παρισίων το 1937 λέ-
γουν: «Η ποινή είναι ωφέλιμος και αναγκαία
έν τη αγωγή δια την προσηλυσίαν των παιδών».
Και συνεχίζει «Συντελεί δὲ αὕτη πρὸς μόρ-
φωσιν ἡθικῆς συνειδήσεως». Χρειάζονται λοι-
πὸν καὶ οἱ ποινές. Διότι κάθε ἄμορφος καὶ εὐ-
πλαστος μάζα, ὕλη, οργανισμὸς ἐν τῇ ἐξελίξει
καὶ ἀναπτύξει του, ἐπόμενον εἶναι νὰ ἐπιπέσει
εἰς παρεκτροπὰς. Αἱ παρεκτροπαὶ δὲ αὗται
ὡς γνωστὸν εἶναι γλυκύτεραι καὶ εὐκολώ-
τεροι ἀπὸ τὰ ἐντιμα καὶ ἀγαθὰ ἔργα. Διότι
«πλητεία ἢ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἢ ὁδὸς τῆς
κακίας» κατὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Τότε λοι-
πὸν εἶναι ἀνάγκη καὶ χρειάζεται ἡ ἐπέμβασις
τοῦ ἀνωτέρου τοῦ λογικῶς σκεπτομένου, τοῦ
ὑπευθύνου εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος
καὶ τοῦτο καὶ ὁ Μέγας Διδάσκαλος Ἰησοῦς
τὸ ἐδίδαξε ἀφοῦ ἔλαβεν φροντιστὴν καὶ ἔ-
δωκε τοὺς ἐμπόρους ἀπὸ τὸν Ναὸν. Ἄλλὰ
ἔδω ἐγκρίεται ἡ μεγάλη δυσκολία εἰς τὴν ἐκλο-
γὴν των ποινῶν καὶ εἰς τὸν χρόνον ἐφαρμογῆς
αὐτῶν καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀνάλογα εἰς ἕκαστον
ἀτομον ἐπιβαλλομένη ποινή.

Ἡ ἐκλογὴ τῆς ποινῆς πρέπει νὰ γίνεται
ὅταν ὁ δάσκαλος εὐρίσκειται ἐν ψυχικῇ ἡρε-
μίᾳ. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλλουμε ποινές
ἐν ᾧ εὐρισκόμεθα εἰς κατὰστασιν θυμοῦ. Διότι
τότε ἡ ποινὴ θὰ ἐφεύγη των λογικῶν ὁρίων
καὶ ἄθελά μας ἀντὶ καλοῦ θὰ προξενήσωμεν
κακόν. Ὁ κ. Παναγιώτης Γεωργουντζὸς εἰς
ἄρθρον του ἐν τῇ Σχολικῇ Ὑγιεινῇ λέγει:
«Πᾶσα βία ἀντίδρασις εἰς παιδικὰ σφάλμα-
τα δημιουργεῖ τραύματα».

Ἄλλος βασικὸς παράγων εἶναι τὸ εἶδος τῆς
ποινῆς. Αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἔχη ἑξάρτησιν ἀπὸ
τὸν χαρακτῆρα ἐκαστοῦ παιδιοῦ. Ποτὲ νὰ μὴ
μένει ἐπαναπαυμένος ὁ δάσκαλος ὅτι ἐγγώρι-
σεν τοὺς μαθητὰς του ἀλλὰ συνεχῶς νὰ ἐρευ-
νᾷ καὶ νὰ διερευνῇ τὸν ψυχικὸν κόσμον αὐ-
τῶν. Ὁ Μέγας Ρουσσὸ λέγει: «Φρόντισε δά-
σκαλε νὰ γνωρίσης τὸ παιδί, διότι ἐνὼ λὲς ὅ-
τι τὸ γνωρίζεις δυστυχῶς δὲν ξέρεις τίπο-
τε...».

Δὲν πρέπει οἱ ποινές νὰ ἐπιφέρουν εἰς τὸ
ἄτομον σωματικὰς κακώσεις καὶ βλάβες. Ἡ
παρατήρησις, ἡ ἐπιπληξὶς κατ' ἰδίαν καὶ δη-

μοσίᾳ των μαθητῶν, ἀνάλογα μὲ τὸν παρατηρού-
μενον, ἡ κατακράτησις εἰς τὸ σχολεῖον ἐπὶ μί-
αν ὥραν θραδύτερον καὶ ἡ ἀντιγραφή μερικῶν
στίχων νομίζω πὼς ἀποτελοῦν τὰς πλέον παι-
δαγωγικὰς καὶ ὀρθὰς ποινας διὰ μαθητὰς των
δημοτικῶν σχολείων. Διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς
ἀποβολῆς δὲν νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ
κριθῇ τὸσον κολάσιμος πράξις μαθητοῦ τοῦ
Δημοτικοῦ Σχολείου. Πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅ-
τι καὶ ἡ κατακράτησις εἰς τὸ σχολεῖον νὰ γίνε-
ται κάπως εὐσχήμως (Γιωργάκη ἢ μητέρα
εἶπεν νὰ μείνης, λίγο ἐδῶ πὺδ πίσω σήμε-
ρα κ.λ.π.). Ὡς πρὸς τὸν ξυλοδαρμὸν κατ' οὐδέ-
να τρόπον θεωροῦμεν τοῦτον ἐπιτρεπτόν καὶ
ὁ δάσκαλος των δασκάλων Πλούταρχος λέγει
σχετικὰ στὸ ἔργο του «περὶ παιδῶν αγωγῆς».
«Κακεῖνο φημί δεῖν τοὺς παῖδας ἐπὶ τὰ καλὰ
τῶν ἐπιτηδευμάτων ἄγειν παραινέσεις καὶ λό-
γους, μὴ μὰ Δία πληγαῖς καὶ οἰκισμαῖς. Δο-
κεῖ γὰρ πού ταῦτα δούλους μᾶλλον ἢ τοῖς ἐ-
λευθεροῖς πρέπει».

Σὲ κάποιον δὲ συνένδριον των Παρισίων Βέλ-
γος παιδαγωγὸς εἶπεν διὰ τὰς σωματικὰς ποι-
νας ὅτι «εἶναι προῖον ἐκρήξεως κακῶν παιδα-
γωγῶν». Διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν λοιπὸν τὸ ὑ-
ψηλὸν μας ἔργον τίμα, ἡθικά, ὡραία καὶ καρ-
ποφόρα ἄς ἐφαρμόζωμεν ποινας παιδαγωγικὰς
ὅπου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφεύγονται καὶ
αὐτὲς. Εἰς ὅλας μας τὰς παιδαγωγικοδιδασκτι-
κὰς ἐκδηλώσεις πρέπει νὰ μᾶς κατέχη ἡ ἀγά-
πη γιὰ τὸ παιδί, ἡ ἀφοσίωσις στὸ ἔργο μας
καὶ ἡ ὑπομονὴ τοῦ Ναζωραίου. Τότε θὰ μπο-
ροῦμε νὰ πιστεύουμε πὼς κάτι προσφέρουμε
στὸ σύνολον.

Καὶ κρίνω ἀπαραίτητον νὰ κλείσω τὸ δοκί-
μιόν μου αὐτὸ μὲ λίγα λόγια ἀπὸ τὴν ἑκ-
δοσὴ τοῦ ἔργου τοῦ K. ZASPERS «ALLGE-
MEINE PSYCHO-PATHOLOGIE». κατὰ τὰ ὁ-
ποῖα.

«Ἀπὸ των ψυχοθεραπευτῶν ἀπαιτεῖται:

- α) Ὑπέρροχος σοφία.
- β) σταθερὰ καλωσύνη.
- γ) ἄσβεστος ἐλπίς».

Καὶ ἀσφαλῶς ὁ δάσκαλος εἶναι ψυχοθερα-
πευτὴς γιὰ ὅλους τοὺς μαθητὰς μὰ πὺδ πολὺ
γιὰ κείνους τοὺς ἄτακτους πού ἴσως χρει-
ασθῇ ἡ τιμωρία του.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΟΥΡΤΗΣ
Δ)λος Κωμηλιοῦ—Λευκάδος

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ

Τὸ «Νέο Σχολεῖο» ἐκδίδεται συνεχῶς ἐπὶ 13 ὀλόκληρα χρόνια. Εἶναι και-
ρὸς πιά νὰ διπλασιάσῃ τις σελίδες του, νὰ πλουτίσῃ τὸ περιεχόμενό του. Μὰ
γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει νὰ σπεύσετε νὰ ἐμβάσετε τώρα μὲ τὴν ἐναρξὴ τοῦ
Νέου Σχολικοῦ ἔτους τις ὀφειλόμενες συνδρομὲς τοῦ σχολείου σας ἢ καὶ
ἀτομικὰς σας.

Παιγνίδι καὶ αγωγή

Ὑπὸ ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Δ)λου Κωστομέρα Ὀλυμπίας

Ὁ ἄνθρωπος παίζει μόνον ἐκεῖ ὅπου ὑπὸ
τὴν πλήρη σημασίαν τῆς λέξεως, εἶναι ἄνθρω-
πος καὶ εἶναι μόνον ἐκεῖ ἐντελὼς ἄνθρωπος,
ὅπου παίζει.

SCUILLER

Τὴν σημασίαν τοῦ παιγνιδιοῦ διὰ τὸ παιδί
εἶχον διαγνώσει παλαιότερον οἱ παιδαγωγοί, καὶ
πολλοὶ θεωροῖσι διετυπώθησαν περὶ αὐτοῦ. Ἡ
ἐρμηνεύει ὅμως αὐτοῦ ἔγινε κατὰ τὸσον διαφο-
ρετικοὺς τρόπους, ὅσον διαφορετικαὶ ἦσαν αἱ
γενικαὶ ἐπιστημονικαὶ καὶ κοσμοθεωρητικαὶ
ἀπόψεις των ἐρευνητῶν.

Κατὰ τοὺς τελευταίους ὅμως χρόνους κατε-
βλήθη θετικὴ προσπάθεια πρὸς ἐπιστημονικὴν
ἐρευναν αὐτοῦ, καὶ ὅπως συστηματικῶς χρη-
σιμοποιηθῇ τοῦτο εἰς τὴν αγωγήν. Θὰ ἀγό-
μεθα μακρὰν τῆς παρούσης ἐργασίας ἂν ἀναφέ-
ραμε καὶ κρίναμε ὅλας τὰς περὶ παιγνιδιοῦ
διατυπωθείσας θεωρίας, καὶ θὰ παρεκλίναμε
τοῦ σκοποῦ αὐτῆς διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐπιδιώ-
ξωμεν νὰ καταδείξωμεν πὼς εἶναι ἐπιβεβλη-
μένον νὰ θέσωμεν τὸ παιγνίδι εἰς τὴν ὑπε-
ρεσίαν τῆς αγωγῆς καὶ μαθήσεως, διὰ νὰ ἔ-
χωμεν περισσότερον θετικὰ ἀποτελέσματα. Δὲν
θὰ πρέπη ὅμως νὰ παραλείψωμεν νὰ ἀναφέ-
ρωμεν τὸν Κρόους, ὅστις πλησιάζει περισσό-
τερον ἀπὸ ὅλους πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν ἀντί-
ληψιν τοῦ παιγνιδιοῦ. Ὁ ἄνθρωπος, λέγει,
ὅπως καὶ τὰ τελειότερα εἶδη των ζώων δὲν εἰ-
σέρχεται ἔτοιμος εἰς τὴν ζωὴν, ἀλλὰ ἔχει ἀ-
νάγκη μιᾶς αὐτομορφώσεως κατὰ τρόπον ἐν-
στικτον, ἥτις αὐτομόρφωσις τελεῖται πρὸ
πάντων μὲ τὸ παιγνίδι. Θὰ λέγαμε λοιπὸν
πὼς ὁ ἄνθρωπος εἶναι παιδί γιὰ νὰ παίξῃ, καὶ
παίζοντας αὐτομορφώνεται αὐτοδημιουργεῖ
τὴν ψυχοφυσικὴν του προσωπικότητα.

Τὸ παιγνίδι λοιπὸν δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα
τῆς πλεοναζούσης εἰς τὸ παιδί ἐνεργείας, οὐ-
τε σκοπὸς του εἶναι νὰ ἐξαφανίσῃ μερικὰς ἀ-
νώφελες λειτουργίας πού ἔχει ἀποκτήσῃ ἀπὸ
τὴν φύλιν, καὶ οἱ ὁποῖες εἶναι ἀνώφελες. Τὸ
παιγνίδι δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ ἐξαφανίσῃ μερικὰ
ἐνστικτα τὰ ὁποῖα φέρομε μαζί μας, καὶ τὰ ὁ-
ποῖα εἶναι βλαβερά στὴν σημερινὴ κατὰστασιν
τοῦ πολιτισμοῦ μας, ὅπως παραδέχεται ἡ κα-
θαρκτικὴ θεωρία, οὐτε σκοπὸς του εἶναι νὰ
διατηρήσῃ τις νέες συνήθειες ἀναγεννώντάς
τες, ὅπως παραδέχεται ἡ θεωρία τῆς συμπλη-
ρωματικῆς ἀσκήσεως, ἡ ὁποία θὰ ἦτο παραδεκτὴ
γιὰ τὰ παιγνίδια των ἐνηλίκων.

Τὸ παιγνίδι εἶναι μιὰ ἐκδήλωσις των ἀναγ-
κῶν τοῦ παιδιοῦ γιὰ ἐνεργητικότητα καὶ δρα-
σι.

Τὸ παιγνίδι παρ' ὅτι εἶναι μιὰ ἐνέργεια ἐπὶ-

πονη καὶ ἐπώδυνη διὰ τὸ παιδί, εἶναι ὅμως πε-
ρισσότερον εὐχάριστος ἀπὸ τὴν ἐργασίαν. Δια-
τί; Διότι τὸ παιγνίδι εἶναι ἀνάγκη τοῦ παι-
διοῦ, διότι ἡ ὁρμὴ πρὸς κίνησιν ἐκδηλοῦται
ἐλεύθερα, χωρὶς ἐξαναγκασμὸν, χωρὶς δεσμεύ-
σεις, ὑποδείξεις καὶ καταπίσεις ὡς εἰς τὴν
ἐξωθεν ἐπιβαλλομένην ἐργασίαν, ἐκδηλοῦται
αὐτοβούλως καὶ αὐθορμήτως, ἀπειλεῖ στὰς ἐ-
σωτερικὰς του ἐπιταγὰς καὶ τάσεις, διὰ τοῦ-
το εἶναι εὐχάριστον.

Ἐδῶ ἐγκρίεται ἡ σημασία τοῦ παιγνιδιοῦ
διὰ τὴν αγωγήν καὶ σχολικὴν ἐργασίαν.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἂν ἐξετάσωμε ἐπιφανεια-
κὰ τὸ παιγνίδι καὶ τὴν ἐργασίαν, θὰ διαπιστώ-
σωμε πὼς εἶναι δύο τελίως διαφορετικὲς καὶ
ἀσυμβίβαστες ἐννοιες, χωρὶς κανένα συγγε-
νὲς σημεῖον, καὶ ἐκ τούτου δὲν εἶναι δυνατόν
νὰ ὑπάρξῃ συγγένεια μεταξὺ παιγνιδιοῦ καὶ
αγωγῆς.

Ἀγωγή σημαίνει συστηματικὴ ἐργασία, συ-
νειδητὴ ἐνέργεια, ἐνῶ παιγνίδι σημαίνει αὐ-
λή, φωνὲς φασαρία. Αὐτὸ τουλάχιστον πίστευε
τὸ παλαιὸν σχολεῖον καὶ ἔχει κλείσῃ ἐρμητικὰ
τις θύρας τοῦ Σχολείου καὶ τῆς αγωγῆς στὸ
παιγνίδι. Ἐπρεπε νὰ περάσουν πολλὰ χρό-
νια γιὰ νὰ γίνῃ παραδεκτὴ ἡ παιδαγωγικὴ του
σημασία, ἔπρεπε νὰ περάσουν πολλὰ χρόνια διὰ
νὰ ἀνοίξουν διάπλατα αἱ θύραι τοῦ Σχολείου
νὰ δεχθοῦν τὸ παιγνίδι καὶ νὰ τὸ θεωρήσουν
σαν τὸ καλὺτερον μέσον αγωγῆς, ἔπρεπε νὰ
περάσουν πολλὰ χρόνια διὰ νὰ θεωρηθῇ τὸ
Σχολεῖον τοῦ παιγνιδιοῦ ὡς τὸ πλέον ἀποτε-
λεσματικόν, καὶ πλέον κατάλληλον μέσον α-
γωγῆς καὶ μαθήσεως. Ἄν ὤψωμεν ἐν βλέμμα
στὰ Σχολεῖα μας, θὰ διαπιστώσωμεν πὼς ἀκό-
μη καὶ σήμερον τὸ παιγνίδι ὡς μέσον αγωγῆς
ἐλάχιστα ἐφαρμόζεται. Βρισκόμαστε ἀκόμη
στὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου πού ἐχάραξε ὁ Φρόμ-
πελ, εἴτε διότι τὸ μυαλό μας ἔχει ρουτινια-
σθῇ στὰς παλαιὰς μεθόδους καὶ δὲν βλέπει
τίποτε τὸ νέον, εἴτε διότι παρεμβάλλεται στοὺς
συλλογισμοὺς μας μιὰ πίστις ἡ ὁποία μᾶς ἔ-
χει γίνῃ βίωμα, ὅτι τὸ παιγνίδι δὲν εἶναι σο-
βαρὸν, ἐνῶ κάθε μάθησις εἶναι ὑπόθεσις σο-
βαρότητος. Εἶναι ἀφάμα νὰ κρίνωμεν τὸ παι-
δί μὲ ἀφετηρίαν τὰ δικὰ μας ἡθικά καὶ πνευ-
ματικὰ μέτρα, καὶ νὰ νομίζωμεν ὅτι ἐκεῖνο
πού φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡς στερούμενον σοβα-
ρότητος, φαίνεται καὶ στὸ παιδί τὸ ἴδιο. Ἄν
διὰ τὸν ἐνηλίκον τὸ παιγνίδι δὲν εἶναι σοβα-
ρόν, διὰ τὸ παιδί ὅμως εἶναι τόσο σοβαρόν
ὅσον καὶ δι' αὐτὸν ἡ ἐργασία. Ὁ πρὸς τὸ
παιγνίδι σαγηνεύει τὸ παιδί καὶ τὸν ἐνθου-
σιάζει, ἐκκρίνει τὴν φράσιν «πῆγαινε νὰ παίξῃς», ἐκ-
κρίνει τὴν φράσιν «πῆγαινε νὰ μάθῃς», ἐκ-
κρίνει τὴν φράσιν «πῆγαινε νὰ γίνῃς ἄνθρωπος»
νῶ στὴν λέξη ἐργασία κατὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΩΣ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ

Υπό Ν. Γ. ΣΧΟΡΤΣΙΑΝΙΤΟΥ, Δ)λου Μοσχοφύτου Τρικάλων

σκυθρωπό και κεραυνοβολείται, παρ' ότι δεν υπάρχει απόλυτη όροθετική γραμμή ανάμεσα στις έννοιες παιγνίδι και εργασία. Είναι δύσκολον να δρούμε την αίτλια διά την διαφορετικήν αντίληψιν πού δίδεται στις δύο αυτές έννοιες, παρ' ότι έχουν τὸ κοινὸν χαρακτηριστικόν, ὅτι σπαταλοῦν ἐνέργεια τοῦ ὁργανισμοῦ. Ἡ διαφορὰ αὕτη μπορεῖ νὰ ὀφείλεται σὲ προκατάληψιν ἢ εἰς τὸν τιθέμενον σκοπὸν, διότι ἡ ἐργασία γίνεται χάριν σκοπῶν, ἐνῶ στὸ παιγνίδι οἱ σκοποὶ τίθενται χάριν τοῦ παιγνιδίου, μπορεῖ νὰ ὀφείλεται στὴν ἐλευθερίᾳ πού διέπει τὸ παιγνίδι, διότι τὸ παιγνίδι δὲν εἶναι ποτὲ ὑποχρεωτικόν. Ὅπου κι' ἂν ὀφείλεται ἡ ἀντίληψις αὕτη περὶ τῆς ἐργασίας, πρέπει νὰ τὴν ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὸ παιδί, καὶ αὐτὸ θὰ ἐπιτευχθῇ μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ παιγνιδιοῦ στὴν ἀγωγὴν καὶ μάθησιν. Παιγνίδι καὶ ἐργασία πρέπει νὰ εἶναι οἱ δύο πόλοι τῆς ἀγωγῆς διὰ τῶν ὁποίων αὕτη θὰ πρέπει νὰ μεταπηδᾷ ἀπὸ τὸν ἓνα εἰς τὸν ἄλλον μὲ μιὰ ἀνεπαίσθητη κλιμάκωσιν.

Μὲ παιγνίδι ἀρχίζει τὴν ζωὴν τοῦ τοῦ παιδὶ, καὶ παίζοντας μαθαίνει. Ἀπὸ τὸ παιγνίδι πρέπει νὰ ἀρχίσῃ διὰ νὰ ἀνέλθῃ στὶς ἀνώτερες μορφῆς ἐργασίας, στὶς μορφῆς ἐκείνες πού ἡ ἐργασία στηρίζεται σὲ ἐσωτερικὰ ἄμεσα κίνητρα, καὶ ἀργότερον σὲ ἐξωτερικὰ ἔμμεσα τοιαῦτα.

Ἀλλοίμονον ἂν ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς εἰσόδου τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ Σχολεῖον ἐπιβάλλομεν σ' αὐτὸ μόνον ἐργασία, ἀλλοίμονο ἂν τὸ ἀποξενώσωμεν ἀπὸ τὸν προσφιλέστατον σύντροφόν του τὸ παιγνίδι, ἀπὸ τὰ πρῶτα τοῦ Σχολικὰ βήματα. Θὰ τοῦ δημιουργήσωμεν ἀνίατον ψυχικὴν νόσον, πού θὰ τὸ συνοδεύῃ σὲ ὅλην τὴν ζωὴν. Θὰ μισήσῃ τὸ Σχολεῖον σὲ αὐτὸ δὲν θὰ βρισκῇ διέξοδον εἰς τίς ἀνάγκας του, καὶ ἡ θὰ ἀνεχθῇ πειθήνια τὴν κατὰστασιν αὐτὴν ὅποτε θὰ γίνῃ αἰρεῖον ἀνθρώπου ἐξηρημένος, χωρὶς δικαίᾳ του προσωπικότητα, χωρὶς δικὸν τὸν ἐγὼ, ἡ θὰ βρῇ διέξοδο, «καταλήγοντας στὸν διχασμὸ τῆς προσωπικότητός του καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀστάθεια» ὡς λέγει ὁ Ντιού πρᾶγμα ὀλέθριον διὰ τὸν ἠθικὸν τὸν ἐξοπλισμὸν, ὅστις πρέπει νὰ εἶναι τὸ κυριώτατον μέλημα τοῦ Σχολείου.

Διὰ νὰ φέρωμε φυσιολογικὰ τὸ παιδί εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐργασίας θὰ πρέπει νὰ ξεκινήσωμε ἀπὸ τὸ παιγνίδι. Ὁ σκοπὸς βέβαια θὰ εἶναι ἡ μάθησις καὶ τὸ παιγνίδι δὲν θὰ εἶναι παρὰ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ φθάσῃ τὸ παιδί σ' αὐτὴν φυσικὰ καὶ ἀβίαστα, καὶ χωρὶς σπατάλην ψυχικῶν δυνάμεων τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ καταναγκαστικὴ ἐργασία, ἡ ἐργασία τῆς ὁποίας, τὸν σκοπὸν δύναται νὰ ἀντιληφθῇ τὸ παιδί, παρ' ὅτι οὗτος προβάλλεται σύντομος καὶ σαφὴς εἰς τὸ Ἐρῶτα τὸ Σχολεῖον. Ἡ ἐργασία τῶν ἐνηλίκων ὅταν δὲν ξεκινᾷ ἀπὸ ἓνα σκοπὸν, σκοπὸς ὁ ὁποῖος νὰ πληροῖ τὴν συνειδησίν των καὶ νὰ διαποτίξῃ τὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος εἶ-

ναι ἀγγραφεῖα, καταναγκασμός, καὶ δὲν προξενεῖ καμμίαν εὐχαρίστησιν. Ἀδιάφορον ἀφήνει τὸν ὑπάλληλο καὶ τὸν ἐργάτη τὸ ἄμεσο προῖον τῆς ἐργασίας του, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς νὰ φέρῃ π.χ. τὰ χρήματα εἰς τὰ παιδιὰ του, τοῦ δίνει δυνάμιν καὶ εὐχαρίστησιν. Ἡ ζωὴ τοῦ ἐνηλίκου θὰ ἦτο κόλασις, ἂν ἠναγκάζετο νὰ ἐργάζεται κατὰ τρόπο καθαρὰ ἐξωτερικὸ καὶ ἄσκοπο.

Ὅπως κι' ὁ ἐνήλικας βρῖσκει χαρὰ ὅταν εἰς τὴν ἐργασίαν του καὶ θέλει νὰ ἐκπληροῖ σκοποὺς οὕτω καὶ τὸ παιδί. Ἀλλὰ ποῖον σκοπὸν μπορεῖ νὰ θέσῃ ἓνα παιδί, ὁ ὁποῖος νὰ τοῦ διαποτίξῃ τὸ εἶναι, καὶ νὰ καθιστᾷ τὴν ἐργασίαν του εὐχάριστον, δῶρον θεοῦ καὶ ὄχι ἀγγραφεῖα; Ἀσφαλῶς ὁ πλέον ἐνδεδειγμένος σκοπὸς εἶναι τὸ παιγνίδι, καὶ παίζοντας τὸ παιδί θὰ μαθαίνει, καὶ ὅτι μαθαίνει, θὰ μὲν ἀνεξίτηλα γραμμένο στὴν ψυχὴν του, διότι συνεδιάσθη μὲ τίς ἀνάγκας του. Ματαίως θὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐμβάλλωμεν στὸ παιδί ἄλλους σκοποὺς περισσότερον ἐλκυστικούς ἀπὸ τὸν τοῦ παιγνιδιοῦ, διότι τὸ παιδικὸ πνεῦμα εἶναι ἀκόμη στενόν, βλέπει καὶ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ παρὸν τὸ ὁποῖον θέλει νὰ ζῇ χωρὶς περιορισμούς, χωρὶς προβαδίσματα στὸ μέλλον τὸ ὁποῖον ἀγνοεῖ.

Δυστυχῶς τὸ Σχολεῖον μόνον τὸν πρῶτο χρόνον λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάγκην τοῦ παιδιοῦ γιὰ παιγνίδι, γιὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ κἀν διαφορετικά. Ὑστερα, λοξοδρομεῖ ἀπότομα, ἀποσπᾷ τὸ παιδί ἀπὸ τὸ παιγνίδι καὶ τὸ μεταφέρει στὴν ἐργασία διότι λένε πὼς πρέπει ἡ ἀγωγὴ νὰ μὴν υποβιβάζεται στὴν ἐννοια τοῦ παιγνιδιοῦ καὶ ὅτι τὸ Σχολεῖο ἔγινε δι' ἐργασίαν συστηματικὴ καὶ ὄχι διὰ παιγνίδι.

Ἔτσι οἱ μαθηταὶ ἐργάζονται χωρὶς νὰ ἱκανοποιοῦν καμμίαν ἀνάγκην τους, οὔτε τωρινὴ οὔτε ἀπώτερη. Γεμίζουν τὴν δεξαμενὴ τῆς ψυχῆς των ἴσως μὲ πολλὰς γνώσεις, αἱ ὁποῖαι ὅμως μένουν σὲ κάποια γωνία τῆς μνήμης στείρες, χωρὶς καρπούς, σὰν τίς φαρσεμένες κληματόβεργες πού παρ' ὅτι εἶναι πλούσιες σὲ φύλλωμα καὶ χυμούς δὲν παράγουν καρπούς. Στὴν πρώτη περίπτωσι φταίει ἡ μέθοδος τοῦ διδ)λου καὶ εἰς τὴν δευτέρῃ ἡ μεγάλη ποσότης τοῦ λιπᾶματος πού ἔρριξεν ὁ γεωργός. Τὸ βλέπει ἄλλωστε καὶ ὁ δάσκαλος αὐτό, μὰ δὲν ἀλλάζει μέθοδο, εἴτε διότι ἔτσι τοῦ ἔρχεται πρὸς βολικά, εἴτε διότι φοβάται νὰ ἀντιδρᾷ εἰς τὸ πατροπαράδοτον μεθοδικὸν καθεστῶς, μήπως ἀντιμετωπίσῃ τὴν δυσμενὴ κριτικὴ τῶν γονέων καὶ προῖσταμένων του. Ἔτσι ἀναγκάζομε τὸ παιδί νὰ ἐργάζεται μὲ τὴν ἄκρην τοῦ μυαλοῦ του καὶ φυλάει τὸ ὑπόλοιπον διὰ τίς αὐθόρμητες κι' ἐλεύθερες ἐνέργειες πού τὸ ἱκανοποιοῦν ἐσωτερικὰ καὶ τὸν γεμίζουν χαρὰ.

Ἀς ἀφήσωμε λοιπὸν τὸ παιδί νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ μαθαίνει παίζοντας, καὶ θὰ ἐπιτύχωμε πολλὰ, ἀρκεῖ νὰ ἀκολουθῇται κάποιο σύστημα, καὶ τὸ σύστημα αὐτὸ προϋποθέτει ἐργα-

Πολιτισμὸς εἶναι ἡ εἰς ὅλα τὰ πεδία ὕλική καὶ πνευματικὴ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ παραλλήλως πρὸς αὐτὴν βαίνουσα ἠθικὴ ἐξέλιξις τῆς. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἔχομεν ὕλικὸν καὶ πνευματικὸν πολιτισμὸν. Ἀμφότεραι ὁμως αἱ πλευραὶ αὗται τοῦ πολιτισμοῦ τυγχάνουν ἀρρήκτως συνδεδεμέναι καὶ ἡ ὑπαρξὶς τῆς μιᾶς προϋποθέτει καὶ τὴν συνῦπαρξιν καὶ τῆς ἐτέρας τοιαύτης καὶ τάνάπαλιν.

Κατ' ἀρχὴν ὁ πολιτισμὸς εἶναι προῖον τῆς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων τόσο τῆς πνευματικῆς, ὅσον καὶ τῆς χειρωνακτικῆς τοιαύτης. Πέραν τῆς ἐργασίας, ὡς ἀπαραίτητου στοιχείου, ὁ πολιτισμὸς ἔχει καὶ τὰς διαφόρους πλευρὰς—πτυχὰς του, τὰς ὁποίας ὁ πολὺς Σπράγγερ ὀνομάζει ἀξιολογικὰ πεδία τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὰ ὁποία εἶναι: «Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία διέπεται ὑπὸ τῆς ἀξίας τῆς ἀληθείας, ἡ τέχνη, ἐν ἣ ἰσχύει ἡ ἀξία τοῦ ὥραίου, ἡ θρησκεία, ἡ ὁποία κατατείνει εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀξίας τοῦ ἁγίου, ἡ οἰκονομία, ἡ ὁποία ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀξίαν τοῦ ὠφελίμου, ἡ κοινωνία, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἐκφρασις τῆς ἀγάπης καὶ ἡ πολιτεία, διὰ τῆς ὁποίας πραγματοποιεῖται ἡ ἀξία τῆς δυνάμεως».

Ἐκτὸς ὅμως τῶν πρωταρχικῶν τούτων πεδίων τοῦ πολιτισμοῦ, πάντοτε κατὰ τὸν Σπράγγερ, ὑπάρχουν καὶ δευτερογενῆ πεδία, τὰ ὁποία ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς συνθέσεως δύο ἐκαστοτε ἀξιολογικῶν ροπῶν καὶ τὰ ὁποία εἶναι τὸ δικαίον, ἡ τεχνικὴ, ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ παιδαγωγία.

Ἀφοῦ ἡ παιδαγωγία τυγχάνει μέσον ἐξυπηρετήσεως καὶ ἀνόδου τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ καὶ ὁ λειτουργὸς αὐτῆς ἦτοι ὁ διδάσκαλος, ὡς πνευματικὸς ἄνθρωπος καὶ ἐργάτης τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως εἶναι παράγων πολιτισμοῦ καὶ προόδου καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν ἀσκεῖ ἔργον ἄλλ' ἀποστολήν. Ἡ ἀποστολή του δὲ αὕτη εἶναι διττή:

Ἐντὸς τοῦ σχολείου, ὡς παιδαγωγός, ἀσκεῖ μορφωτικὴν καὶ ἠθοπλαστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων τροφίμων. Ἐξω δὲ τοῦ σχολείου ὡς λαοπαιδευτῆς τῆς κοινωνίας ἀ-

σία ἐντατικὴ καὶ κωπιδώδης ἀπὸ τὸν διδ)λον.

Ἀς ἀφήσωμε τίς θύρας τοῦ Σχολείου ὅλαν οἰκοίτες στὸ παιγνίδι διὰ νὰ δημιουργήσωμεν ἀφορμὴς διὰ δράσιν, τὴν ὁποίαν δράσιν νὰ κατευθύνωμε πρὸς τίς γνώσεις ἐκείνες πού χωνεύονται ἀπὸ τὸ παιδί, καὶ ἀποβαίνουν στηρίγματα δυνατὰ διὰ τὴν ἐπικοδόμησιν τῆς παιδικῆς προσωπικότητος.

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

σκεῖ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον καὶ οὕτω μεταβάλλεται εἰς ἐκπολιτιστικὸν παράγοντα.

Εἶχε δίκαιον λοιπὸν ὁ Λάϊμπνιτς ὅταν ἔλεγε: «Δώστε μου διδασκάλους καὶ θὰ μεταβάλλω τὸν χαρακτῆρα τῆς Εὐρώπης σ' ἓνα αἰῶνα». Ὁ διδάσκαλος παρομοιάζεται μὲ ψυχικὸν καὶ πνευματικὸν ἐργαστήριον, ὅπου κατεργάζονται τὰ ψυχονευματικά ἔργα τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀγάπης. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος κρατικὸς λειτουργὸς μὲ τοιαύτην σπουδαίαν, σημαντικὴν καὶ σοβαρὰν ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολήν.

Οὗτος εἶναι ὁ πνευματικὸς ἡγέτης τῆς κοινωνίας, ὁ σπουδαιότερος παράγων προόδου διὰ τὴν πατρίδα, διότι ἐνῶ μορφώνει τοὺς ἀνηλίκους μαθητὰς τοῦ σχολείου του συντελεῖ κατ' ἐπέκτασιν καὶ εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἀνύψωσιν τῆς κοινωνίας. Αὐτὸς κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας του ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἐξαρτᾶται τί θὰ γίνῃ αὕτη. Αὐτὸς δημιουργεῖ τὴν κοινὴν γνώμην, δημιουργεῖ τὴν συνειδησίν ἥτις εἶναι ὁ ἰσχυρότερος τῶν κυριάρχων εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἡ ἐπιρροή του εἶναι τεραστία, ἡ δὲ δυνάμεις του, ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εἶναι ἀνυπολόγιστος.

Ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ὑπηρετῇ, εἴτε εἰς μικρὰν εἴτε εἰς μεγάλην κοινωνίαν, ἵσταται πάντοτε πρῶτος ὁδηγὸς καὶ παραδείγμα, νοῦς καὶ συνείσθησις, λόγος καὶ πράξις, εἰς καθὲ ἔργον ἠθικόν, κοινωνικόν, ἐκπολιτιστικόν ἢ ἐθνικόν.

Ὁ διδάσκαλος εἰς τὸ μικρὸν ἰδίως χωρίον ἀκτινοβολεῖ καὶ ἡ ἀκτινοβολία του ἐκτείνεται εὐεργετικὴ ἐφ' ὅλων τῶν κατοίκων, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται καὶ ὑπηρετεῖ.

Τὸ ἐξωσχολικὸν ἔργον τοῦ διδασκάλου εἶναι σοβαρὸν καὶ συνίσταται ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἠθικὴν ἀνάστασιν τοῦ λαοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ὕλικὴν εὐημερίαν αὐτοῦ.

Ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία διέρχεται θαυμάτιαν ἠθικὴν κρίσιν. Οἱ πόλεμοι, οἱ ἀναστατώσεις, τὰ δεινὰ, αἱ καταστροφαὶ καὶ αἱ συμφοραὶ ἐπέφερον τὴν οἰκονομικὴν ἐπίδεινωσιν καὶ τὸν ἠθικὸν κλονισμόν. Τὴν οἰκονομικὴν αὐτὴν ἐπίδεινωσιν καὶ τὸν ἠθικὸν κλονισμόν καλοῦνται οἱ ταγοὶ τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ οἱ Ἕλληνες διδάσκαλοι ὡς πνευματικοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες εἶναι εἰς θέσιν, ὅπως ἐργασθῶσιν, ἵνα ἐπουλώσωσιν τὰς δύο ταύτας πληγὰς τοῦ συγχρόνου μας πολιτισμοῦ.

Ποικίλος λοιπὸν ὁ ρόλος καὶ ἡ ἀποστολή τοῦ διδασκάλου εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Ὁ διδάσκαλος ἵσταται πλησίον τοῦ χωρικοῦ καὶ εἶναι ὁ σύντροφος καὶ ὁ συνεργάτης.

ὁ παρηγορητὴς καὶ ὁ ἐμπνευστὴς του. Ὁ διδάσκαλος θὰ θεμελιώσῃ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς κοινωνίας εἰς τὰς αἰωνίους ἠθικάς καὶ πνευματικὰς ἀξίας, διὰ τὴν γίνῃ αὕτη ἕνας, κατὰ τὸν ποιητὴν «ὁμορφος κόσμος ἀγγελικὰ πλασμένος».

Ὁ διδάσκαλος θὰ διαφωτίσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐργασίαν του, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ λαϊκὴ εὐημερία, ν' ἀλλάξῃ οὗτος τρόπος ζωῆς καὶ νὰ ἀνέλθῃ πολιτιστικῶς.

Ἀπ' τοὺς πανάρχαιους ἀκόμῃ χρόνους ὁ διδάσκαλος στάθηκε ὁ ὁδηγὸς καὶ ὁ ἐμψυχωτὴς κάθε ἐκπολιτιστικῆς κινήσεως. Τὸν βλέπουμε κατὰ τοὺς παμπάλαιους ἐκείνους χρόνους μὲ τὰ ποιήματά του, μὲ τὶς σοφίες του, ἐνσαρκωμένο εἰς διάφορα πρόσωπα κατὰ καιροὺς νὰ δίδῃ τὴν λάμπριν καὶ τὸν πολιτισμὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Τὸν ἀντιζίζουμε εἰς τὸ κρυφὸ σχολεῖο, εἰς τὴν σκοτεινὴν καὶ μελαγχολικὴν γωνίαν κάποιου κελλιού νὰ διδάσκῃ εἰς τοὺς ὑποδούλους ἀδελφοὺς του τὴν ἀνάστασιν τοῦ γένους καὶ τὴν πίστιν εἰς τὴν Θεοσεκίαν τοῦ Θεανθρώπου Ναζωραίου.

Τὸν βλέπουμε εἰς ὅλους τοὺς ἐνδόξους πολέμους ἐμψυχωτὴ καὶ καθοδηγητὴ, πρῶτον εἰς τὰς θυσίας καὶ πρῶτος μὲ τὸ αἷμα του νὰ γράψῃ σελίδας δόξης καὶ ἡρώδους.

Πῶς ὅμως ὁ διδάσκαλος θὰ ἀποβῇ ἀληθὴς ἐκπολιτιστικὸς παράγων; Μὲ ποῖα χαρίσματα πρέπει νὰ κοσμηθῇ οὗτος; Εἰς ποίας δεοῦσας ἐνεργείας δέον ἐκάστοτε νὰ προβαίῃ οὗτος, ἵνα ἀκτινοβολῇ καὶ καθίσταται οὗτος ὄντως ἐκπολιτιστικὸς παράγων, ἐν ὅλῃ τῇ σημασίᾳ τῆς στενωτέρας καὶ εὐρυτέρας ἐννοίας τῆς λέξεως, προϋποθέσεις ἐκείναι, αἵτινες θὰ συντελέσουν εἰς τὴν εὐδωσιν τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τοῦ διδασκάλου:

1.—Ἡ προσωπικότης τοῦ διδασκάλου.

Ὁ διδάσκαλος μὲ τὴν προσωπικότητά του θὰ προβάλῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ζωντανὸν πρότυπον τελείου κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, ὅποτε διὰ τῆς τεραστίας μαγνητικῆς του δυνάμεως θὰ καθοδηγήσῃ, θὰ ἐμψυχώσῃ καὶ θὰ τονώσῃ τὸ ἀνθρώπινον περιβάλλον.

Διὰ νὰ εἶναι προσωπικότης ὁ διδάσκαλος ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὀφείλει κατ' ἀρχὴν, νὰ ἔχῃ συγκεκριημένον ἐπιστημονικὸν καὶ ἐπαγγελματικὸν ἐξοπλισμὸν, ὅστις πάντοτε δέον ὅπως ἀνανεοῦται καὶ νὰ πλουτίζεται διὰ τῆς συνεχοῦς μελέτης καὶ τῆς ἐρεῦνης ἐν τῇ πράξει. Νὰ λαμβάνῃ ὀρθὴν θέσιν ἐναντὶ τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς καὶ θὰ λαμβάνῃ τοιαύτην θέσιν, ὅταν εἶναι ἀνυπερβλήτως ὡς ἀνθρώπος καὶ ὡς ὑπάλληλος, ὅταν πυροπολεῖται ἀπὸ πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ ἔργον του καὶ τὸ ἀνθρώπινον περιβάλλον καὶ εἶναι προικισμένος μὲ ἀρετὰς, ἥθος καὶ ἰσχυρὸν χαρακτῆρα, ὅταν ἔχει ὑψηλὸν φρόνημα καὶ εἶναι σταθερὸς εἰς τὰς πεποιθήσεις του, ὅταν ὀρθῶς

θεωρῇ τὴν ζωὴν καὶ εἶναι πλούσιος εἰς ἐσωτερικὸν κόσμον, ὅταν εἶναι δίκαιος, εὐσυνείδητος, πειθαρχικός, κοινωνικός, ὑπομονητικός, εὐστροφός, εὐγενικός, εὐπρεπής, συνετός, μελίχιος, τίμιος, ἀξιοπρεπής, ζωντανός, δραστήριος, φωτισμένος, αἰσιδόδοξος καὶ ἐσωτερικῶς πολιτισμένος. Ἐπιπροσθέτως δέον νὰ προσθέσωμεν τὰ ψυχικὰ χαρίσματα τοῦ διδασκάλου κατὰ τὴν καλωσύνην, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν πίστιν εἰς τὸ ἔργον του καὶ τὴν εὐθυμίαν μεθ' ἧς θὰ συνδιαλέγεται μετὰ τῶν συνμιλητῶν μαθητῶν καὶ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς του.

Πρέπει ὡσαύτως νὰ κοσμηθῇ καὶ διὰ τῶν ἀπαραιτητῶν σωματικῶν προσόντων ὡς εὐμορφία, σῶμα κανονικόν, ἀνάστημα κανονικόν, νὰ εἶναι ἀξιοσεβαστός κ.λ.π. Ὡσαύτως σπουδαῖον ρόλον παίζει καὶ ἡ ἐνδυμασία τοῦ διδασκάλου ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι καθαρὴ καὶ σεδερωμένη, καμψὴ καὶ ὀχι ἐξεζητημένη.

Μὲ αὐτὰ τὰ προσόντα νομίζομεν ὅτι ὁ διδάσκαλος θὰ δύναται νὰ προβάλῃ τὸν ἑαυτὸν του ὡς παράδειγμα εἰς τὴν κοινωνίαν. πρὸς μίμησιν.

Προσωπικότης, ἄλλως τε, ἐνὸς ἀτόμου εἶναι ἡ συνισταμένη τῆς σωματικῆς του ἐσωτερικῆς ἐμφανίσεως καὶ δομῆς, τῶν πνευματικῶν ἱκανοτήτων, τῆς συναισθηματικῆς ἢ μὴ ἰσορροπίας, τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς του καὶ ὁ τρόπος πὺ ἀντιδρᾷ εἰς τοὺς ποικίλους ἐρεθισμοὺς τοῦ περιβάλλοντος οἱ ὅποιοι ἐπιδρῶν ἐπὶ τοῦ ἀτόμου.

2.—Ἡ γνώσις τῆς ψυχῆς οὐ συνθέσεται ἐκ τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου.

Διὰ νὰ ἐπιδρᾷ ἐκπολιτιστικῶς ὁ διδάσκαλος ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐν ἧς ζῇ δέον νὰ κατέχῃ τὴν ψυχολογίαν τῆς ἡτοῦ ψυχολογίας τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου δηλαδὴ τοῦ σημερινοῦ ἀγρότου, τοῦ ποιμένου καὶ τοῦ ἐργάτου.

Κατωτέρω θὰ δώσωμεν μίαν σκιαγραφίαν τῆς ψυχολογίας τοῦ χωρικοῦ κυρίως:

Ὁ σημερινὸς χωρικός εἶναι: Φιλόπονος, φίλεργος, φιλόξενος, ὀλιγαρχικός, καρτερικός, λιτοδίαιτος, ἀπλοϊκός, εὐαίσθητος, ὑπερήφανος, φιλόκαλος, αἰδήμων, ἀγαθός, ἠθικός, θρησκευτικός, φιλόπατρις, ἀλλὰ καὶ ἀσυστηματοποίητος, συμφεροντολόγος, καχύποπτος, δύστροπος, αὐθαδής, φιλοπόνηρος, κακόλογος, ζηλόφθονος, εὐερέθιστος, μικροεγωιστής, καιροσκόπος, εὐμετάβλητος, ἰσχυρογνώμων, δεισιδαίμων, προκλητικός, μεμφίμοιρος, ἀψιμαθής, μικροφιλότιμος, ἄπιστος, περιέργος, λογοποιός, ἀθολέσχης, εἰρων, κόλαξ, βωμολόχος, ἀκαλλιέργητος καὶ ἀπολίτιστος.

Ὡσαύτως διακατέχεται ἐκ συμπλέγματος μειονεξίας ἀπέναντι ἀνθρώπων τῶν πόλεων ἢ ἐνώπιον κόσμου ἐξωτερικῶς ἢ ἐνώπιον γραφείου καὶ φαίνεται καὶ εἶναι συνεσταλμένος καὶ αἰ ἐκδηλώσεις του εἶναι καταφανῶς δουλικαί.

Στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς

“ΤΟ ΜΟΣΧΙΑΙ..”

ὑπὸ ΡΗΝΑ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

«Τρεῖς εἰκόνες κλείνει τὸ παιδί μεγαλώνοντας στὴ ψυχὴ του: τῆς μάννας, τοῦ πατέρα καὶ τοῦ δασκάλου πὺ τοῦ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα». Ὅταν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰ πρῶτα σῶπα αὐτὰ, ἡ κάποτε τὰ χάσι, δὲν τὰ ξεχνᾷ τὰ περιβάλλει μὲ τὴ χρυσὴ κορμίζα τῶν ἀναμνήσεων. Ἡ οἰκογένεια καὶ ὁ δάσκαλος εἶναι οἱ πρῶτοι μὰ καὶ οἱ σημαντικώτεροι συμπαράστατες καὶ φωτεινοὶ ὁδηγοὶ στὸ ξεκίνημα τοῦ πρὸς τὴ ζωὴ τὴ πραγματικὴ. Ὁ δάσκαλος ὅμως λίγο πὺ ξένος, πρέπει νὰ προσπαθῇ περισσότερο γιὰ νὰ καταλάβῃ μιὰ θέσι μεγάλη μέσα στὴ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ τέτοια πὺ νὰ μὴ μπορῇ νὰ τὴν ἐξαλείψῃ οὔτε ὁ πανδαμάτωρ χρόνος. Πρέπει νὰ μείνῃ ὁ φωτεινὸς τοῦ φάρους, ὁ αἰώνιος ὁδηγός του. Νὰ λυώνῃ σὰν τὴ λαμπάδα γιὰ νὰ χαίρωνται καὶ νὰ φωτίζονται ἀπ' τὸ φῶς του οἱ μικροὶ μαθηταί. Ἐστὶ θὰ γίνετα μιὰ μετὰγγισι ψυχῶν, ὅπου κατὰ τὸν κ. Χαράλαμπίδην, «μὲ βάσι τὴν ἀνιδιοτελεῖ ἀγάπην, τὴν πρόδο καὶ τὴν πίστιν σὲ ἀνώτερες ἀξίες καὶ σὲ ὑψηλὰ ἰδανικά συνδέονται ψυχικὰ διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι...».

Ἄν δὲν συμβαίνει αὐτὸ, οἱ γνώσεις πάνε χαμένες, ὁ δάσκαλος, τὸ σχολεῖον, γίνονται μισητὰ στὸ παιδί.

Πρὸ ἐτῶν ἐπισκέφθηκα συνάδελφόν μου

Τὴν σκιαγράφῃσιν ταύτην τῶν πλεονεκτημάτων καὶ τῶν ἐλαττωμάτων δέον νὰ ἔχῃ ὅπιν τοῦ διδασκάλου, ἵνα προχωρῇ εὐχερῶς εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολὴν του.

3.—Τὸ σχολεῖον

Ἀπὸ τὸ σχολεῖον ὀφείλομε νὰ ξεκινήσῃ. Τὸ σχολεῖον εἶναι τὸ φῶς, τὸ ὅποιον μαζεύει μέσα εἰς τὸ σκότος γύρω ὅλα τὰ ἐντομα.

Πρῶτῃ λοιπὸν ἐκπολιτιστικῇ ἐργασίᾳ τοῦ διδασκάλου εἶναι τὸ διδακτῆριον. Ὅπου δὲν ὑπάρχει πρέπει νὰ ἐνδιαφερθῇ ποικιλοτρόπως καὶ ὁ διδάσκαλος διὰ νὰ γίνῃ. Τοιαῦτα ἐνέργειαι εἶναι ἡ περισυλλογὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ τῶν κατοίκων οἰκοδομησίων ὁλικῶν, ἡ μεταφορὰ τούτων, τὴ προτροπὴ καὶ ὑποδείξει του, ὡς καὶ πλείστα ἄλλαι ἐνέργειαι, ὡς παραστάσεις εἰς Νομαρχίας κ.τ.λ.

Ὡσαύτως καθήκον τοῦ δασκάλου εἶναι νὰ φροντίζῃ διὰ τὰς μικροεπισκευὰς καὶ γενικῶς τὴν συντήρησιν καὶ καθαριότητα τοῦ διδακτηρίου. Τὸ σχολεῖον χρειάζεται προσέτη θρανία, ἐπιπλα καὶ τὰ ἀπαραίτητα ἐποπτικά μέσα διὰ τὴν ἐργασίαν του, ἢ δὲ ἐξέ-

στὸ σπῆτι του. Κι' οἱ δυὸ ἀδιόριστοι τότε, καθόμασταν ἔξω στὴν αὐλὴ του. Τὸ ἄστρο τῆς ἡμέρας, ὁ ἥλιος, σκόρπιζε τὴ ζωὴ καὶ τὴ χαρὰ σ' ὁλόκληρη τὴ γῆ μὲ τὸ ἅπλετο φῶς καὶ τὴ ζωογόνο θερμότητά του. Πὺ πέρα τὸ σχολεῖο μὲ τοὺς μικροὺς φυλακισμένους, πὺ περνοῦσαν ἀπὸ ἀνάκριση καὶ πὺ ἄλλοι θρισκόνταν ἐνοχοὶ καὶ ἄλλοι ἀθῶοι καὶ ἐμεῖς ἀπέναντι τοῦ σκεφτικοῦ. Τὶς σκέψεις μας ἀέκοψαν χαρούμενες φωνὲς τῶν παιδιῶν πὺ ἐκείνη τὴ στιγμὴ γέμισαν τὴν ἀτμόσφαιρα. Εἶναι λίγες μέρες πὺ ἀρχισαν τὰ μαθήματα. Ὁ μικρὸς ἀδελφὸς τοῦ συναδέλφου μου φοιτᾷ στὴν τρίτῃ τάξῃ τοῦ Δημοτικοῦ. Σχόλασαν καὶ ἐρχόντανε μὲ σκυμένο τὸ κεφάλι σὰν κατάδικοι, μὲ βῆμα ἀργὸ σὰ νὰ συμμετεῖχε σὲ πένθημι συνοδεία. Πέρασε ἀμίλητος κατσοφισμένος, μπῆκε στὸ σπῆτι καὶ πέταξε τὴ σάκκα του σὲ μιὰ ἄκρη σὰν ἀδικο κούτι τοιγαριῶν. Βγῆκε κατόπιν ἔξω, κάθισε σ' ἕνα σκαλοπάτι καὶ κυττοῦσε μὲ θλιμμένο τὸ πρόσωπο ἕνα μικρὸ μοσχάρι. πὺ λίγο πὺ πέρα ἔτρωγε ἀμέριμνο τὸ πράσινο χορτάρι τῆς γῆς. Ὁ μικρὸς μας ὅμως φίλος δὲν ἤθελε νὰ φάει. Δὲν πεινάω, ἔλεγε, δὲν θέλω νὰ φάω.

—Μήπως εἶσαι ἄρρωστος, σὲ πονάει τίποτε τοῦ εἶπα.

ῥεσις τῶν πόρων διὰ τὴν ἀπόκτησιν τούτων δύναται νὰ προέχεται:

1.—Δι' ἐνεργειῶν καὶ παραστάσεων εἰς τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας διὰ τὴν χορήγησιν τούτων.

2.—Δι' ἐράνων μεταξὺ τῶν κατοίκων.

3.—Δι' ἐράνων μεταξὺ τῶν μαθητῶν.

4.—Δι' ἐνεργειῶν καὶ ἐκκλήσεων πρὸς τοὺς εὐπόρους ἀποδήμιους ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ.

5.—Διὰ θεατρικῶν παραστάσεων καὶ λαχειοφόρων ἀγορῶν καὶ

6.—Διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς σχολικῆς περιουσίας κ.τ.λ.

Γενικῶς δὲ πρέπει νὰ φροντίζομεν, ὥστε, τὸ διδακτῆριον, αἱ αἰθουσαι διδασκαλίας καὶ ἅπαντα ἐν γένει τὰ παραρτήματα του, μὲ τὴν καλαισθητικὴν ἐμφάνισιν των καὶ τὴν ἀπαστράπτουσαν καθαριότητά των νὰ ἐμπνέουν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγάπην τὸσον πρὸς τοὺς μαθητὰς ὅσον καὶ πρὸς πάντα ἐπισκεπτόμενον τὸ σχολεῖον.

(Συνεχίζεται)

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΜΟΝΟΘΕΣΙΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΗΡΟΚΑΜΠΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ

Υπό του Δ/λου Π. Ε. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διά των υπ' αριθ. 2691) 37) 30-11-1959 και 2416) 7-11-1959 διαταγών του κ. Έπιθεωρητού Β' Εκπαιδευτικής Περ. Καρδίτσας, το 1) θέσιον Δημοτικόν Σχολείον Εηροκάμπου έχαρακτηρίσθη ως πρότυπον.

Έχοντας υπ' όψιν, ότι Πρότυπον εννοούμεν τὸ σχολεῖον τὸ ὁποῖον εἰς ὅλα εἶναι ἀληθινὰ καὶ πραγματικὰ ὑποδειγματικόν, εἰς τὴν ὁργάνωσιν, εἰς τὴν ἐμφάνισιν, εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ εἰς τὴν ἀποστολὴν του, τὸ σχολεῖον τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μίαν πραγματικὴν κυψέλην, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ κάθε τι εὐρίσκεται εἰς μίαν ἀρμονικὴν μετὰ τὸ ὅλον του θέσιν, τὸ σχολεῖον εἰς τὸ δ-

—“Ὁχι, δὲν εἶμαι ἄρρωστος.
—“Ε, τότε γιατί εἶσαι ἔτσι; τί θέλεις;
—“Ἦθελα νὰ ἤμουν αὐτὸς ἐκεῖνος δὲ τὸ «μοσχίδι» (κι' ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του τὸ μοσχάρι).
Γιὰ μιὰ στιγμὴ δὲν μπόρεσα νὰ μὴ γελάσω.
—Ποῦ καλὰ ἤθελες νὰ ἤσουν βοῦδάκι; καὶ γιατί;
—Ναί χίλιες φορές· γιὰ νὰ μὴ πηγαῖνω στὸ σχολεῖο.

... Ὑστερα ἀπὸ λίγο λύθηκε ἡ γλώσσα του. Ντρεπότανε στὴν ἀρχὴ μὰ ὕστερα τὸ ὠμολόγησε. Ὁ δάσκαλός του τοῦ εἶχε κάνει αὐστηρὲς παρατηρήσεις· τοῦ εἶπε εἰπὴ δὲν θὰ μάθῃ νὰ γράφῃ ποτέ· κι' ἀκόμη εἶχε φάει καὶ δυὸ-τρὲς στὰ χέρια μὲ τὸν χάρακα.

Τρεῖς - τέσσερες μέρες τώρα ἔχουν ἀρχίσει νὰ γράφουν μὲ μελάνι. Δὲν μπόρεσε ὅμως ἀκόμη νὰ συνηθίσῃ καὶ δὲν γράφει καλὰ καὶ στὸ τετραδίου του μιὰ μικρὴ μπουζούρα ἀπὸ μελάνι ποὺ ἔσταξε ἀπὸ τὴ πένα. Μὲ τὸ μολύβι ὅμως γράφει θαυμασία. Εἶχε ἀπογοητευθῇ. Μιλοῦσε καὶ πάνω στὸ σκαλοπάτι συμμαζεῖνταν σὰν κουβάρι. Στὸ ἀπογευματινὸν σχολεῖο δὲν ἤθελε νὰ πάη...

“Ἔτσι μὲ αὐστηρὲς παρατηρήσεις, χωρὶς νὰ γίνωνται ὑποδείξεις μὲ τρόπο ἐνθαρρυντικό, ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ κλείνει σὰν τὸ λουλούδι μπροστὰ στὸν ἥλιο, ἀντὶ γιὰ ν' ἀνοίξῃ

ποῖον πνέει τὸ πνεῦμα τῆς ἐργασίας καὶ τῆς συνεργασίας, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τοῦ σεβασμοῦ, τῆς προσπαθείας διὰ τὴν ἀνάδειξίν του, εἰς τὸ ὁποῖον τέλος οἱ μαθηταὶ ἀποτελοῦν ὀντότητας, κατεβάλλομεν ὑπερανθρώπους προσπαθείας καὶ ἐντὸς τῆς προσφερομένης φυσικῆς καὶ κοινωνικῆς πραγματικότητος, νὰ πετύχωμεν ἔστω καὶ ὀλίγους, ἐκ τῶν ἀναμενόμενων καρπῶν.

Εἰς τὴν εἰσηγήσιν μας αὐτὴν θὰ μεταφέρωμεν ἀπλῶς καὶ μόνον τὰ ὅσα ἐπιτελέσαμεν, ὡς δ) λος, τοῦ προτύπου 1) ξῖου, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ὅλη μας ἐργασία θέλει δέοντος ἐκτιμηθῇ.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁλόκληρον

τὰ πέταλά του ἀκόμη πιὸ πολὺ καὶ νὰ δεχθῇ τὴ ζωογόνο δύναμιν τοῦ ἄρχοντα τῆς ἡμέρας. Γιὰ τὸ παιδί ὅμως ὁ ἄρχοντας αὐτὸς (τοῦ σχολείου) ἦταν ψυχρός. Δὲν ἔχει καμμιὰ ἐπίδραση γιὰ τὸ ἐσωτερικόν του δὲν ἀκτινοβολεῖ καμμιὰ θερμότητα. Τὸ παιδί δὲν εἶναι μικρὸς ἐνήλικος. Δὲν ἐπιτρέπεται κι' οὔτε μπορεῖ ἀπὸ τὴ πρώτη στιγμὴ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ τέλειον. Χρειάζονται ὑποδείξεις καὶ ἐνθάρρυνση. Νὰ τὸ βοηθήσωμε ν' ἀναπτυχθῇ ἐλεύθερα καὶ χαρούμενα, μὲ μιὰ ἐπίδραση ποὺ νὰ μὴν τὴ καταλαβαίνει τὸ παιδί. Πρέπει κοντὰ στὰ παιδιά νὰ γινώμαστε κι' ἐμεῖς παιδιά, νὰ ξαναδημιουργήσωμε μέσα μας μιὰ παιδικὴ ψυχὴ ποὺ ν' ἀκτινοβολῇ ἀγάπην καὶ χαρὰ. Τὸ παιδί ἐπηρεάζεται εὐκολα. Ὁ καλὸς τρόπος τὸ ἐλκύει περισσότερο στὴν ἐργασίαν. Τὴν ἀναλαμβάνει ἄφοβα, εὐχάριστα, δημιουργικὰ καὶ τὴν φέρει εἰς πέρας. Ἡ κακὴ μας συμπεριφορὰ τοῦ ἐπαυξάνει τὰ αἰσθήματα τῆς μειονεκτικότητος καὶ καθιστᾷ ἀγίατρευτες τὲς πληγὲς τῆς ψυχῆς του. Χάνει τὸ θάρρος του, ἀπογοητεύεται, θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν του ἀνίκανον γιὰ ὁποιαδήποτε ἐργασίαν. Μισεῖ τὸν ἑαυτὸν του, τὸ σχολεῖο, τὴ κοινωνία ὁλόκληρη. Θέλει νὰ γίνῃ «μοσχίδι».

ΠΗΝΑΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς περιέχεται εἰς τὸ θέμα «Παῖδι καὶ Περιβάλλον». Διότι εἰς τὴν ἔννοιαν «περιβάλλον» ὑπάρχουν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ παράγοντες οἱ ὁποῖοι ἐπιδρῶν εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ παιδιοῦ. Τὸ περιβάλλον εἶναι φυσικὸν καὶ κοινωνικόν. Εἰς τὸ φυσικὸν περιβάλλον περιλαμβάνονται ὅλα τὰ ἀντικείμενα καὶ φαινόμενα τοῦ γύρω μας κόσμου, δένδρα, ζῶα, ὄρυκτά, ἀτμόσφαιρα, κλῖμα κ.λ.π.

Εἰς τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον περιλαμβάνονται ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ τεχνητὰ δημιουργήματα τοῦ πολιτισμοῦ του: αἱ κατακτήσεις του, κοινωνικὴ του συγκρότησις, ἡ ἐθνικὴ του ὑπόστασις, ἡ κατοικία του, ἡ οἰκογενειακὴ του ἐστία, ἡ θρησκεία του, αἱ ἀσχολίαι του, αἱ τέχναι καὶ γενικὰ κάθε τι ποὺ περιχλίνεται εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν «πολιτισμόν».

Καὶ ἡ μὲν ἐπίδρασις τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἶναι εὐεργετικὴ. Διότι καμμιὰ ἄλλη πατρίδα καὶ κανένα ἄλλο γεωγραφικόν — φυσικὸν περιβάλλον δὲν ἔχει τὰς χάριτας καὶ τὰ προσόντα τοῦ Ἑλληνικοῦ. Τὸ μεσογειακὸν μας κλῖμα, ὁ καταγάλανος οὐρανός μας, ὁ καθαρὸς ἀέρας, ὁ λαμπρὸς ἥλιος, ἡ χλωρίδα καὶ ἡ πανίδα, ἀναμφισβήτητα ἐπιδρῶν εὐεργετικὰ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διάπλασιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ ἕτερον ὅμως περιβάλλον, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ τὸ περιλάβωμεν εἰς τὸν ὅρον «Οἰκογενειακόν — Κοινωνικόν» περιβάλλον διαφέρει τελείως ἀπὸ τὸ φυσικόν. Τὸ Οἰκογενειακὸν Κοινωνικὸν περιβάλλον εὐρίσκεται εἰς χαμηλότερον μορφωτικὸν ἐπίπεδον καὶ οὐδεμίαν συμβολὴν δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ὅλην δημιουργικὴν προσπάθειαν τοῦ σχολείου μας. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν κατοίκων τοῦ συνοικισμοῦ μας εἶναι τόσο τραγικὴ ὥστε νὰ μὴν ἐπιτρέπῃ τὴν προμήθειαν τῶν ἀπαραιτήτων μαθητικῶν ἐφοδίων οὔτε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ σχολικοῦ μας ταμεῖου πρὸς πλουτισμόν τοῦ σχολείου διὰ τῶν ἀναγκαίων ἐποπτικῶν μέσων καὶ ὁργάνων διδασκαλίας. Τὸ χειρότερον εἶναι ἡ διασπορὰ τῶν κατοίκων εἰς μεγάλην ἀπόστασιν πέραξ τοῦ σχολείου, οὕτως ὥστε, νὰ τυγχάνῃ, ἂν μὴ ἀδύνατος, πάντως δύσκολος, ἡ ἐπα-

φὴ μὲ τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας πρὸς ἐπίλυσιν διαφορῶν ζητημάτων τῆς ἀναπτύξεως, καλλιέργειας καὶ ἐξελίξεως τοῦ στόματος τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἥθους τῶν παιδιῶν ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀδύνατος ἡ ἀνελλιπὴς φοίτησις τῶν μαθητῶν κατὰ τὰς βροχερὰς καὶ παγερὰς ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, δεδομένου μάλιστα ὅτι στεροῦνται ἐπαρκoὺς ὑποδήσεως, ἐνδυμάτων καὶ τροφῆς.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ

Εἰς τὸ σχολεῖον μας κατὰ τὸ παρελθὸν σχολ. ἔτος 1959 — 60 ἐνεγράφησαν 68 μαθηταί, ἤτοι 37 ἀγόρια καὶ 31 κορίτσια. Ἀναλυτικῶς ὡς ἑξῆς:

Τάξεις	-	Ἀρρενες	-	Θήλειες	-	Σύνολον.
Α'	-	5	-	8	-	13
Β'	-	6	-	7	-	13
Γ'	-	10	-	6	-	16
Δ'	-	4	-	3	-	7
Ε'	-	7	-	5	-	12
ΣΤ'	-	5	-	2	-	7
Σύνολον	-	37	-	31	-	68

Μετὰ τρεῖς μῆνες ἀπεφοίτησε μία μαθήτρια καὶ οὕτω ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἠλαττώθη εἰς 67. Ἀπαντᾷ οἱ μαθηταὶ προέρχοντες ἀπὸ πτωχοτάτας γεωργικὰς οἰκογενείας. Δύο κορίτσια εἶναι ὀρφανὰ πατρὸς, δύο ἀγόρια ψευδίζουσιν καὶ οὐδὲν ὁμιλοῦν καὶ ἕξ παιδιά παρουσιάζουσιν ἀνωμαλίαν, λόγω καταβολῶν πλήρως ἐξηκριθέντων.

ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΥΛΙΚΟΝ

1. Τὸ διδακτήριον καὶ τὰ ἐπιπλά.
Τὸ διδακτήριον εἶναι τύπου 1ξίου, ἡ δὲ αἰθουσα διδασκαλίας, ἐμβαδοῦ 44 π.μ., εἶναι ἀνεπαρκὴς διὰ τοὺς 67 μαθητὰς τοῦ σχολείου μας. Τοῦτο εὐρίσκεται μακρὰν ἀπὸ κεντρικοὺς δρόμους καὶ γειτονεῖ μὲ εὐρύχωρον λιβάδιον, δασύλλιον καὶ χεῖμαρον. Ἡ αὐλὴ του εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη. Ἡ καθολικὴ θέα τοῦ γύρω κόσμου συμβάλλει εἰς τὸ γρήγορον ξύπνημα τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ παιδιοῦ διὰ τὴν γνώσιν τῶν ἄλλων τῆς πατρίδος του κ.λ.π. Τὸ σχολεῖον μας στε-

ρείται ἐτέρας βοηθητικῆς αἰθούσης, χρησιμότητος δι' ἐργαστηριακὰς ἀπασχολήσεις τῶν μαθητῶν. Ἐχει μονοθέσιον ἀποχωρητήριον καὶ ὑπόγειον, τὸ ὁποῖον χρησιμποιεῖται ὡς ἀποθήκη.

Τὰ θρανία τοῦ σχολείου μας εἶναι διέδρα, ἐπ' αὐτῶν ὁμοῦς κάθονται ἀνὰ τρεῖς μαθηταί. Ἐχομε δύο πίνακας, δύο καθίσματα, δύο τραπέζας καὶ μία βιβλιοθήκη. Τὴν αἴθουσαν διδασκαλίας στολίζει ἡ εἰκόνα Κ.Η.Σ.Χ. καὶ ἡ εἰκόνα τῶν Βασιλέων μας. Οἱ μαθηταὶ φροντίζουν διὰ τὴν καθαριότητα τοῦ διδασκηρίου καὶ ὁλοκληρου τοῦ σχολικοῦ χώρου. Ἐσκονίζουσι τὰ θρανία, τὸ τραπέζι, καθαρίζουσι τοὺς πίνακας καὶ ὑλοπίνακας καὶ φροντίζουν νὰ διατηροῦνται καθαροὶ οἱ τοῖχοι καὶ τὸ δάπεδον.

2. Ὅργανα καὶ ἐποπτικά μέσα.

Τὰ μόνα ἐποπτικά μέσα τὰ ὁποῖα διαθέτει τὸ σχολεῖον μας εἶναι ἀναγκαῖοντες γεωγραφικοὶ χάρται τῶν ἡπείρων, ἀνατομικὸς χάρτης τοῦ ἀνθρώπου, χάρτης τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ μία ὑδρόγειος σφαῖρα. Ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατεσκευάσθησαν πλῆθος ἐποπτικῶν μέσων διὰ τὸ μάθημα τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ γεωμετρίας. Ἐπίσης ἐγένοντο συλλογαὶ διὰ τὰ μαθήματα τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας καὶ Χημείας.

Οὐδένα ὄργανον διαθέτει τὸ σχολεῖον μας.

3. Καλλιέργειαι.

Ἡ ἔδρυσις σχολικοῦ κήπου ὑπῆρξεν ἡ πρώτη μας φροντίς, εὐθὺς ὡς ἀνελάθομεν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο. Τὸ πλεονάζον κτῆμα τῆς αὐτῆς ἐκαλλιεργήθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ ἐφυτεύθησαν 1) δι' ἀνθέων 140 τ.μ. 2) δι' ἀμπέλου 270 τ.μ. καὶ 3) 125 τ.μ. μὲ ἀρκετὰ εἶδη φθινοπωρινῆς καλλιέργειας καὶ ἐαρινῆς τοιαύτης. Οὕτω ὁ κήπος μας ἀπέδωκε πηγὴν πρὸς ἀπόκτησιν γεωργικῆς συνειδήσεως, ἀγάπης πρὸς τὴν φύσιν, ἀναπτύξεως ἀρετῶν καὶ ἐξουρέσεως διδασκικοῦ ὕλικου φυτολογίας, ζωολογίας, γεωπονίας, ἰχθυολογίας κ.ἄ.

4. Σχολικὴ Βιβλιοθήκη.

Ἡ σχολικὴ μας βιβλιοθήκη περιλαμβάνει ἐλάχιστα βιβλία, κυρίως δὲ ἐγχειρίδια διαφόρων μαθημάτων, βιβλία ποι-

ημάτων καὶ παραμύθια. Ἀπαντα τὰ βιβλία τῆς σχολικῆς μας βιβλιοθήκης ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν μαθητῶν μετ' εὐχαριστήσεως καὶ χαρᾶς καὶ οὕτω ὑπῆρξεν αὐτοῖς.

5. Γυμναστήριον.

Ἡ εὐρύχωρη αὐλὴ μας ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ἐνασχόλησιν τῶν μαθητῶν εἰς τὸν ἀθλητισμὸν καὶ τὰ παιγνίδια τῶν.

6. Ζωοτροφεῖον.

Διὰ νὰ δημιουργήσωμεν ἀφ' ἐνδὸς μὲν ἑνα κέντρον διδασκικὸν καὶ παιδαγωγικόν, ἀφ' ἐτέρου δὲ διὰ νὰ σρέψωμεν τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν εἰς τινὰς πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς ἐγκαταστήσαμεν εἰς τὸ σχολεῖον μας ὀρνιθῶνα, περιστέρων καὶ κοινολοτρυφῶνα. Ἐπίσης ἐγκαταστήσαμεν καὶ ἄμνους.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ἡ ὁργάνωσις τῆς ἐργασίας εἰς τὸ σχολεῖον μας ἐγένετο ὡς ἑξῆς:

1. Οἱ μαθηταὶ διηρέθησαν εἰς τρία συνδιδασκόμενα τμήματα. Τὸ κατώτερον τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὰς τάξεις Α' καὶ Β' αἱ ὁποῖαι συνδιδάσκονται εἰς ὅλα τὰ μαθήματα, πλὴν τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἀριθμητικῆς. Τὸ μεσαῖον τμήμα τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὰς τάξεις Γ' καὶ Δ' αἱ ὁποῖαι συνδιδάσκονται τὴν ὕλην κατὰ μαθήματα, πλὴν τῆς ἀριθμητικῆς, ἡ ὁποία διδάσκεται χωριστὰ εἰς ἐκάστην τάξιν. Καὶ τὸ ἀνώτερον τμήμα, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὰς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεις αἱ ὁποῖαι συνδιδάσκονται τὴν ὕλην κατὰ κλάδους.

2. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ὡρολογίου προγράμματος, ἔχοντες πάντοτε ὑπ' ὄψιν μας τοὺς διδασκικοὺς, παιδαγωγικοὺς καὶ ψυχολογικοὺς κανόνας καὶ τοὺς ὅρους τοῦ ἐν ἰσχύϊ ἀναλυτικοῦ προγράμματος, προσπαθήσαμεν νὰ τοποθετήσωμεν τὰ μαθήματα ἐκάστου τμήματος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε συγγενῆ μαθήματα νὰ διδάσκονται κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ τέλος εἰς συνεχόμενας ἡμέρας. Τοιοῦτοτρόπως κατορθώσαμεν νὰ δημιουργήσωμε μίαν συγγενικὴν σύνδεσιν κύκλου γνώσεως, ἡ

ὁποία πολὺ μᾶς διευκόλυνε ἀλλὰ καὶ μᾶς ἐξυπηρέτησεν εἰς τὴν καθόλου διδασκτικὴν πορείαν. Ἐπλησιάσαμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς μίαν ὑποτυπώδη Ε.Σ.Δ.

Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης καὶ οἱ μαθηταὶ μας ὠφελοῦνται, διότι γίνεται μίαν σύνδεσις τῶν γνώσεων τῶν, ἡ ὁποία καὶ τοὺς διευκολύνει εἰς τὴν πρόσληψιν τῶν ἐκάστοτε διδασκόμενων μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ λόγω τῶν πολλαπλῶν συνδέσεων παραμένουν αἰώνιον κτῆμα τῶν.

3. Εἰς τὸ κατώτερον τμήμα Α' καὶ Β' τάξεων, ἐφηρμόσθη ἡ ἐνιαία συγκεντρωτικὴ διδασκαλία συντηρητικῆς μορφῆς μὲ βασικὸν κέντρον τὸ φυσικόν, οἰκογενειακόν καὶ κοινωνικόν περιβάλλον.

Αἱ διδασκτικαὶ ἐνότητες ἐλήφθησαν α) ἀπὸ τὸ Πατριδογνωστικόν Ἀναγνωστικόν Ἐνιαίας Διδασκαλίας Παπανδρέου—Ντούζου. β) ἀπὸ τὴν ἐνιαίαν συγκεντρωτικὴν διδασκαλίαν ἐν τῇ πράξει Δ. Παπαδημητρίου. γ) ἀπὸ τὰς ἐλευθέρας ἀτομικὰς καὶ εὐκαιριακὰς ἀνακοινώσεις τῶν μαθητῶν καὶ δ) ἀπὸ τὰ εὐκαιριακὰ τοπικὰ γεγονότα.

4. Εἰς τὸ μεσαῖον καὶ ἀνώτερον τμήμα, Γ' Δ' Ε' ΣΤ' τάξεων, ἡ διδασκτικὴ ὕλη παρεσχέθη κατὰ κεχωρισμένα μαθήματα ὡς προβλέπει τὸ Ε.Α.Π.

5. Ἡ γραφὴ ἐκθέσεων, ἡ ὀρθογραφία, ἡ χειροτεχνία, ἡ καλλιγραφία, ἡ ἰχθυογραφία ὡς καὶ αἱ γραμματικαὶ καὶ ἀριθμητικαὶ ἀσκήσεις ἐγίνοντο κατὰ τὰς σιωπηρὰς ἐργασίας.

6. Αἱ σιωπηραὶ ἐργασίαι ὁργανώθηκαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, οὕτως ὥστε νὰ μὴν αποτελοῦν ἀπλὴν ἀπασχόλησιν τῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐργάζονται μὲ τὸν διδασκαλον, ἀλλὰ συστηματικὴν προσπάθειαν διὰ προπαρασκευῆν τοῦ νέου μαθήματος, ἐμπέδωσιν τοῦ προηγουμένου, συμπλήρωσιν τῶν γνώσεων τῶν, ἀσκήσιν ἀπαραιτήτων τεχνικῶν σχολικῶν δεξιοτήτων, ὡς καὶ ἐλευθέραις ἐργασίαις αὐτῶν, μὲ θέματα τῆς ἐκλογῆς τῶν, τὰ ὁποῖα ἀρμόζουν εἰς τὰς φυσικὰς τῶν ἰκανότητάς καὶ κλήσεις. Ὑπῆρξαν ἐλευθεραὶ καὶ υποχρεωτικαί, ὁμαδικαὶ καὶ ἀτομικαί, γραπταὶ καὶ μὴ γραπταί. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σιωπηρῶν ἐργασιῶν ἐτηρήθησαν αἱ κάτωθι εἰ-

δικαὶ ἀπαιτήσεις. 1) Κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξετελοῦντο εἰς τὸ σχολεῖον. 2) ἐξετελοῦντο αὐταὶ μὲ πᾶσαν δυνατὴν ἡσυχίαν, ἐπιζομένων τῶν μαθητῶν εἰς τὴν αὐτοπειθαρχίαν καὶ τὸν σεβασμὸν τῆς ἡσυχίας τοῦ ἐργαζομένου. 3) Πολλὰκις εἰς τὸν διάδρομον ἐλάμβανον χώραν ἐργασίαι ἐργαστηριακῆς μορφῆς. 4) Προητοιμάζομεν καθ' ἐκάστην τὸ πρόγραμμα τῶν σιωπηρῶν ἐργασιῶν κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς τὸ ἡμερησίον τοιοῦτον τῆς κυρίως διδασκαλίας. 5) αἱ σιωπηραὶ ἐργασίαι ἠλέγχοντο διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς αὐτοδιορθώσεως καὶ τοῦ ἀμοιβαίου ἐλέγχου μεταξὺ τῶν μαθητῶν. Διὰ τὸν ἔλεγχον διετίθετο ἐπίσης ἀρκετὸς χρόνος καὶ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. καὶ 6) καθιερώθη τὸ σύστημα τῆς ἐλευθέρας ἀκρόασεως ὁσάκις αὕτη ἀνταπεκρίνετο εἰς ἐσωτερικὴν ἀνάγκην τῶν μαθητῶν.

7. Τὸ σχολεῖον μας παραδέχεται ὅτι αἱ συχναὶ ἐπαναλήψεις τῆς διδασκομένης ὕλης εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν καλυτέραν ἐμπέδωσιν τῶν παρεχομένων γνώσεων. Πρὸς τοῦτο ὠργάνωσε καὶ ἐπαναλήψεις τῶν διδασκόμενων ἐν αὐτῇ μαθημάτων κατὰ τὰς μεγάλας διδασκτικὰς ἐνότητες. Ὅπως δηλ. ἐξαντλοῦνται σὺν τῷ χρόνῳ αἱ διδασκτικαὶ ἐνότητες τῶν ἐπὶ μέρους μαθημάτων ἐπαναλαμβάνονται δι' ἐρωταποκρίσεων δι' ἀναδιηγήσεων, διὰ χειροτεχνικῶν καὶ ἰχθυογραφικῶν ἐργασιῶν, δι' ἐκθέσεων, δι' ἀσκήσεων κ.λ.π.

8. Οἱ μαθηταὶ ἐθίζονται μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὴν αὐτοπειθαρχίαν. Ἐπίσης οἱ μαθηταὶ κάθουσι τμήματος ἐθίζονται νὰ σέβωνται τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων τμημάτων καὶ νὰ ἐργάζονται ἀθορύβως.

9. Δὲν ἀναθέτομεν εἰς τοὺς μαθητὰς μας ἐργασίας κατ' οἶκον. καὶ

10. Βάσις τῆς ἐν γένει σχολικῆς ἐργασίας εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἐν τῷ σχολείῳ ζωὴ τοῦ μαθητοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀρχίζομε καθημερινῶς, διὰ μέσου ταύτης θαδίζομεν ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ διὰ ταύτης κλείομεν τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν.

(Συνεχίζεται)

λης. Ἡ φιλοπατρία ἀναγκάζει τοὺς ὁμογενεῖς νὰ ἔλθουν ἀπὸ τὰς ὁραίας χώρας τοῦ Κολόμβου καὶ νὰ κατοικήσουν καὶ εἰς τὰ πλέον ἀπομεμακρυσμένα χωρία τῆς Ἑλλάδος μας.

7. Ἀναπτύσσει τὸ καλαισθητικὸν συναίσθημα διὰ τῆς παρατηρήσεως μιᾶς ὁραίας πεδιάδος, μιᾶς ὁροσειρᾶς καὶ γενικῶς ἐνὸς ὁραίου γεωγραφικοῦ στοιχείου.

8. Προάγει τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ πλανήτου μας ὡς ἐν συνολὸν ὑψίστης κανονικότητος, ὁραιότητος καὶ ἀγαθότητος, ὡς ἓνα κόσμον τοῦ Θεοῦ, ὡς μίαν ἐκδηλωσιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ εἰς μορφήν ἐνὸς ὁρατοῦ κόσμου ὥστε οἱ θρησκευτικοὶ στίχοι «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ στερέωμα ἀγγέλλει τὸ ἔργον τῶν χειρῶν του» νὰ εὐρίσκουν εἰς τὸ μάθημα τοῦτο τὴν καλυτέραν τῶν ἐκδηλώσεων.

9. Καλλιεργεῖ τὸ κοινωνικὸν συναίσθημα διότι διδάσκεται τῇ ζωῇ γενικῶς τῶν ἄλλων λαῶν καὶ κατανοεῖ τὴν ἀλληλεξάρτησιν αὐτῶν ἀπὸ τῆ ζωῇ καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ

10. Ὑποβοηθεῖ εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ κατανόησιν καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων ὡς τῶν Φυσικογνωστικῶν, Ἱστορικῶν, Θρησκευτικῶν κλπ.

Γ' ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπὸς τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας εἶναι:

1. Νὰ παρᾶσχη μίαν σαφὴ εἰκόνα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὅπως διαμορφοῦται αὕτη ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου.
2. Νὰ καταστήσῃ ἱκανοὺς τοὺς μαθητὰς ἵνα κατανοήσουν τὰς αἰτιώδεις σχέσεις ἵνα κατανοήσουν τὰς αἰτιώδεις σχέσεις αὐτῶν, δημιουργήσῃ δὲ γεωγραφικὴν σκέψιν καὶ συνειδήσιν περὶ τοῦ χώρου καὶ τῆς ζωῆς. Δημιουργήσῃ δηλαδὴ τὴν μορφήν τοῦ χώρου τ.ε. τὴν σημασίαν τοῦ ὅρου, τῆς πεδιάδος, τοῦ ποταμοῦ κ.λ.π. καὶ τὴν μορφήν τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν, τὴν τροφήν, τὰ μέσα συγκοινωνίας καὶ τὴν ζωὴν ἐν γένει αὐτῶν ὡς καὶ τῶν ζώων καὶ φυτῶν.

Δ' ΕΚΛΟΓΗ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

Ἐπειδὴ ἡ Γεωγραφία εἶναι πολὺπλευρος ἐπιστήμη διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὕλη αὐτῆς εἶναι ἄφθονος. Γεννᾶται ὁμως εἰς ὅλους τὸ μέγα ἐρώτημα τὸ τί πρέπει νὰ διδασθῇ ἐκ τῆς ἀφθόνου ταύτης ὕλης. Κατὰ τὴν γνώμην ὅλων σχεδὸν τῶν παιδαγωγῶν πρέπει νὰ διδασθῇ ὅ,τι ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν βαθμίδα τῆς ψυχικῆς ἐξελιξέως τῶν παιδιῶν καὶ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, ἥτις ἰσχύει ὡς γνωστὸν καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄλλων μαθημάτων. Εἰδικῶς διὰ τὴν Γεωγραφίαν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι πρέπει νὰ προσδιορίζεται ἡ ὕλη ἀπὸ

τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον λειτουργεῖ τὸ σχολεῖον καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον καθ' ὃν λαμβάνουν χώραν ὠρισμένα γεγονότα, τὰ ὅποια δημιουργοῦν ἐσωτερικὰς ἀνάγκας καὶ διαφέροντα πρὸς γνῶσιν αὐτῶν, τοῦ χώρου εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβον χώραν καὶ τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως καὶ συναφείας τοῦτου πρὸς αὐτά.

Ἡ ὕλη τῆς Γεωγραφίας δὲν εἶναι μόνον ἄφθονος ἀλλὰ καὶ πολυσχιδῆς. Διὰ τοῦτο δέον νὰ κατανοηθῇ ὑπὸ πάντων ὅτι ὁ μαθητὴς πρέπει νὰ γνωρίσῃ καλῶς πρῶτον τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ εἰτα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ξένων χωρῶν.

Εἰς τὴν Δ' τάξιν ὡς γνωστὸν βασικὴ ἀπαιτήσις τῆς Γεωγραφικῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ μεγάλη καὶ εὐρυτάτη ἐνότης «Νὰ γνωρίσωμεν τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα», τὴν ὁποῖαν χωρίζομεν εἰς μερικωτέρας ἐνότητες.

Πρῶτον θὰ μπάσωμεν τὰ παιδιὰ μας εἰς ὁλόκληρον τὸν Γεωγραφικὸν χώρον τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος τοῦ μαθητοῦ Ἑπαρχία — Νομὸς καὶ ὕστερα εἰς τὸ Διαμέρισμά του ἐξετάζοντά το ὡς γεωφυσικῇ — οἰκονομικῇ καὶ πολιτικῇ ἐνότητι. Τὴν ἰδιαίτεραν πατρίδα τοῦ μαθητοῦ (Ἑπαρχία — Νομὸς — Διαμέρισμα) θὰ ἐξετάζωμεν λεπτομερέστερον τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ ποσὸν τῆς ὕλης ἐκάστης γεωγραφικῆς ἐνότητος δέον νὰ εἶναι ἀνάλογον μὲ τὴν ἀντιληπτικὴν ἱκανότητα τῶν παιδιῶν τῆς τάξεως περιλαμβανούσης (τῆς ὕλης) μόνον τὰ σπουδαιότερα καὶ λίαν ὠφέλιμα μορφολογικὰ καὶ ἀνθρωπογεωγραφικὰ στοιχεῖα ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ σχηματίζουσιν ἐν ἀδράϊς γραμμαῖς τὴν ἀτομικὴ ἐννοία καθὲ ἐπεξεργαζομένης γεωγραφικῆς ἐνότητος ἥτοι νὰ ἐξετάζωνται τὰ σπουδαιότερα γεωγραφικὰ στοιχεῖα καὶ οἱ σχέσεις αὐτῶν μεταξὺ τῶν καὶ πρὸς τὸν ἀνθρώπον ὡς καὶ τὸν ἀνθρώπου πρὸς αὐτὰ, ἥθη, ἔθιμα, τραγοῦδια, πολιτισμὸς, συγκοινωνία κλπ.

Ἐκ τῶν ξένων χωρῶν δέον νὰ ἐξετάζωνται λεπτομερῶς αἱ ἔχουσαι σχέσεις μὲ τὴν πατρίδα μας. Περὶ τῶν ὑπολοίπων νὰ γίνεται μικρὰ συζήτης. Νὰ διδάσκωνται μόνον τὰ ἀπαραίτητα γεωγραφικὰ στοιχεῖα διότι καταστρέφεται τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μαθητοῦ καὶ ἀποτυγχάνει ὁ σκοπὸς τοῦ μαθήματος ὅταν ἀναφέρωμεν λεπτομερείας.

Ε' ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας, ὡς καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἐσημείωσεν ἐσχάτως ἀξιολόγους προσόδους μὲ τὴν εὐρυτάτην χρησιμοποίησιν τῶν διδασκικῶν ἐποπτικῶν μέσων, μὲ τὴν παιδαγωγικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐκδρομῶν, μὲ τὴν πρακτικὴν χρησιμοποίησιν τῶν χαρτῶν, μὲ τὸν συνδιασμόν τῆς χειροτεχνίας καὶ ἰδίᾳ μὲ τὴν

ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς ἐρμηνείας τῶν φαινομένων διὰ τῆς ἀναζητήσεως τῶν αἰτιῶδων σχέσεων. Ἡ παλαιὰ μορφή τῆς ἀνισορᾶς μονολογικῆς καὶ μονοτόνου περιγραφικῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία μόνον τὴν ἀπέχθειαν μαθητοῦ καὶ διδασκάλων ἐπετύγχανε, παρεχώρησεν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν νέαν μορφήν, τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἐρευναν καὶ μελέτην τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων μιᾶς χώρας.

Ἄν καὶ παρουσιάζει ἀκόμη ἀρκετὰς δυσκολίας ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος ἐν ταῖς πιστευόμεναις αὐτοῦ συντόμως θὰ λάβῃ εὐχάριστον θέσιν ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ. Ἰνα δὲ γίνῃ ἀπὸ τὰ πλέον εὐχάριστα μαθήματα τῆς Γεωγραφίας δέον νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς σοφὰς συμβουλὰς καὶ πρακτικὰς ὑποδείξεις τῆς Διδακτικῆς, τοῦ σπουδαιότητος αὐτοῦ κλάδου τῆς Παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ὡς μεγάλη ἐπιστήμη, ἡ Παιδαγωγικὴ, ἔχει καὶ αὐτὴ τὴν γνωστὴν ἰδιότητα ὅλων τῶν ἐπιστημῶν, δηλαδὴ τῆς διαρκοῦς ἀνησυχίας καὶ τῆς μὴ ἱκανοποιήσεως μὲ οἰανδήποτε κατάκτησιν καὶ πρόοδον.

Σήμερον εἰς τὴν Γεωγραφίαν ὅπως καὶ εἰς μερικὰ ἄλλα μαθήματα εὐρίσκει ὁ διδάσκαλος τὴ σύγκρουσιν τῶν δύο βασικωτέρων παιδαγωγικῶν ἀρχῶν: ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος «νὰ ξεκιναῖ ἀπὸ τὰ γνωστὰ διὰ τὰ ἄγνωστα» καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο «νὰ ξεκιναῖ ἀπὸ τὸ ὅλον διὰ τὸ μέρος».

Τὸ παιδαγωγικὸν ἀξίωμα «Ξεκινᾶτε ἀπὸ τὸ γνωστὸν» ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν Γεωγραφίαν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ξεκινήσωμεν ἀπὸ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ζῇ τὸ παιδί καὶ νὰ τὸ ὀδηγήσωμεν βαθμίδον εἰς τὰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας περιοχὰς τοῦ κόσμου. Ἡ γνώσις τῆς τοπικῆς πραγματικότητος εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν κατανόησιν τῶν γεωγραφικῶν γεγονότων, τὰ ὅποια δὲν δύναται νὰ παρατηρήσῃ ὁ μαθητὴς ἀπ' εὐθείας.

Ἡ παιδαγωγικὴ ἀρχὴ «Προχωρεῖτε ἀπὸ τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος» ὀδηγεῖ ἀπ' ἐναντίας εἰς τὸ νὰ ἀγκυλιάσῃ πρῶτα τὸ ὅλον ἵνα κατέλθῃ κατὰ βαθμίδας εἰς τὰς λεπτομερείας. Εἰς τὴν πραγματικότητά καὶ αἱ δύο μέθοδοι ἂν καὶ φαίνονται ὡς ἀντίθετοι συμπληρῶνουν καὶ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ ἀλληλοβοηθοῦνται εἰς τὴν γεωγραφικὴν μελέτην.

Ἐχοντας ὑπ' ὄψιν τὰς δύο ἀνωτέρω σπουδαίας παιδαγωγικὰς ἀρχὰς δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν τὸν κάτωθι τρόπον διδασκαλίας τοῦ μαθήματος:

1. Ἀνάθεσις πρὸς μελέτην εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως μιᾶς γεωγραφικῆς ἐνότητος.
2. Ἐξέτασις τῆς ἐνότητος ἐπὶ τοῦ χαρτοῦ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος ἵνα σχηματίσουν τὴν σπουδαιότεραν εἰκόνα τοῦ νέου μαθήματος ἥτοι τῆς μορφολογίας τοῦ ἐδάφους.

3. Καθοδήγησις τῶν μαθητῶν ἵνα ἐξαγάγουν αἰτιωδῶς τὸ κλίμα τοῦ τόπου καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐδάφους τὰ προϊόντα καὶ ἀκολούθως τὰς ἀσχολίας τῶν κατοίκων.

4. Οἱ μαθηταὶ θὰ ἀνακοινώσουν ὅ,τι ἔμαθαν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν γεωγραφικῶν καὶ ἄλλων βιβλίων, σχετικῶς μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦ διδασκομένου τόπου δηλαδὴ τὴν ἱστορίαν, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα κλπ.

5. Πολιτικὴ διαίρεσις τῆς ἐνότητος ἥτοι ἡ μεγάλη γεωγραφικὴ ἐνότης ἐξετάζεται κατὰ νομοὺς μὲ τὸν ἴδιον σχεδὸν τρόπον ἀλλὰ ἐν συντομίᾳ.

Μία γεωγραφικὴ ἐνότης δὲν διδάσκεται εἰς μίαν διδακτικὴν ὥραν ἀλλὰ εἰς περισσοτέρας τῆς μιᾶς, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως, τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τῆς ὕλης. Ἐπὶ παραδείγματι: ἡ Πελοπόννησος διδάσκεται εἰς 6—8 διδακτικὰς ὥρας, ἡ Θράκη εἰς 2—3 κ.ο.κ. Ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐνότης καὶ ἄλλο τὸ μάθημα.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς βιολογικῆς ἢ γενετικῆς μεθόδου μετὰ τῆς ἐλευθέρας πνευματικῆς ἐργασίας τῶν μαθητῶν (ὁμαδικῆς ἢ ἀτομικῆς) εἶναι ἡ καλυτέρα καὶ ἡ πλέον μορφωτικὴ ἐργασία καὶ τοῦτο διότι προσαρμόζεται αὕτη θαυμασίως εἰς τὴν ψυχικὴν ὀριμότητα τῶν μαθητῶν Δ' τάξεως ὡς καὶ τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων καὶ ὑποβοηθεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξέλιξιν ὅλων τῶν πνευματικῶν τῶν λειτουργιῶν.

Θεωροῦμεν ἀπαραίτητον ὅπως ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ συγκριτικὴ μέθοδος, ἥτις κατ' ἐπαγωγικὸν τρόπον συντελεῖ εἰς τὴν ἐξαγωγήν τῶν γεωγραφικῶν ἀληθειῶν. Γεωγραφικὴ ἀλήθεια ἄνευ συγκρίσεως δὲν πρέπει νὰ ἐξάγεται.

Ἡ περιγραφικὴ μέθοδος εἶναι σήμερον ἀπορριπτέα, ὡς ἀναφέραμεν, ἐπειδὴ περιορίζεται εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν ἐπὶ μέρους γεωγραφικῶν ἀληθειῶν καὶ εἰς τὴν ἀπλὴν περιγραφὴν τούτων. Ἡ μέθοδος αὕτη προσεγγίζει διὰ μικρὰ παιδιὰ τῶν τριῶν πρώτων τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, διότι ὁ νοῦς αὐτῶν εἶναι προσεκκολλημένος εἰς τὰ πράγματα ἄνευ οὐδεμιᾶς σκέψεως ἢ τάσεως πρὸς ἐνέργειαν, ἐρμηνείαν τῶν αἰτιωδῶν σχέσεων κ.λ.π.

Μετὰ τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς διδασκομένης χώρας δέον νὰ ἀρχίσῃ καὶ ἡ κατανόησις τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων αὐτῆς δηλαδὴ νὰ γίνῃται ἡ ἐκφρασις τοῦ διδασθέντος.

Ἡ ἐκφρασις τῆς διδασκομένης γεωγραφικῆς ὕλης δύναται νὰ λάβῃ δύο μορφάς:

1. Τὴν συγκεκριμένην μορφήν, ἥτις περιλαμβάνει ἱχνογράφειν τῆς χώρας, ἀνάγλυφον παρᾶστασιν διὰ πηλοῦ, ἁμμοῦ ἢ πλαστελίνης, κατασκευὴν οἰκονομικῶν, βλαστήσεως ἀρχαιολογικῶν χώρων κ.λ.π. χαρτῶν, δημιουργία συγκριτικῶν πινάκων, σχεδιαγραμμάτων λεπτομερῶν ὡς Ἰσθμοῦ Κορίν-

θου, Παγασητικού Κόλπου, Πυραμίδων Αιγύπτου κ.λ.π. και

2. Την άφρημένη μορφήν, ήτις συμβάλλει πολύ εις την σταθεροποίησιν των γνώσεων δια τού ζώντος λόγου του μαθητού, των νοερώων ταξιδίων απαιτητήτων δια την έμπέδωσιν της ύλης της συγκεντρώσεως του εύχαρίστου δια τα παιδιά λαογραφικού ύλικού, της ανάπτυξεως του μαθήματος, υπό μορφήν διαλέξεως υπό των ιδίων μαθητών και της περιγραφής διαφόρων σκηνών του βίου και της ζωής των κατοίκων του διδαχθέντος μαθήματος.

Ο καλύτερος τρόπος διδασκαλίας της Γεωγραφίας της Ελλάδος είναι ή εξέτασις κατά φυσικάς γεωγραφικάς περιοχάς (ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ: Δυτική — Κεντρική — Ανατολική) διότι αυτά περιλαμβάνουν όλα τα απαραίτητα γεωγραφικά στοιχεία ενώ τα όρια των Νομών χωρίζουν αυτά.

Κατά την διδασκαλίαν της Γεωγραφίας πρέπει να έχωμεν υπ' όψιν:

1. Όλοι οι μαθηταί να έχουν ενώπιόν των κατά την ώραν του μαθήματος, χάρτας αναγλύφους ή γεωφυσικούς και εί δυνατόν μεγάλων διαστάσεων.
2. Να έχουν όλοι τετράδια χαρτογραφίας, εις τα όποια να χαρτογραφούν τας γεωγραφικάς ενότητες (μεγάλας ή μικράς).
3. Απαντες να ανατρέχουν εις τας διαφόρους πηγάς γνώσεων, τη ύποδείξει του διδασκάλου, δια την άνεύρεσιν, συγκέντρωσιν και ανακοίνωσιν του απαιτητού ύλικού κατά την ώραν του μαθήματος ίνα ούτω μη παρέχεται ή ύλη έτοιμή υπό του διδασκάλου και περιορίζεται ή αυτενέργεια του παιδιού ή ύψιστης σημασίας άρχή του παιδαγωγού-τος σχολείου.

ΣΤ' ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Σήμερον τὸ μάθημα της Γεωγραφίας είναι αδύνατον να διδαχθῇ άνευ εποπτικῶν μέσων ὡς και κάθε άλλο μάθημα διότι «οἱ μαθηταί εὐκόλως λησμονοῦν ὅ,τι ἀκούουν σπανιότατα ὅμως ὅ,τι παρατηροῦν» λέγει ὁ Ρουσσώ. Τὰ εποπτικά διδασκτικά μέσα εἶναι ἄφθονα και διακρίνονται εἰς φυσικά και τεχνικά.

Φυσικά εἶναι: οἱ διδασκτικοὶ περίπατοι, αἱ ἐκδρομαὶ (ήμερήσιαι ή πολυήμεροι) και τὰ ταξίδια. Κατά τας ἐκδρομάς παρουσιάζονται ἐνώπιον τῶν μαθητῶν τὰ ἴδια ἀντικείμενα και λαμβάνουν οὕτω τὰς κατ' αἴσθησιν ἐπιπτώσεις. «Παρουσιάζετε ἐμπρὸς εἰς τὰς αἰσθήσεις τῶν παιδιῶν τὰ ἴδια ἀντικείμενα ή πηγαίνετε τὰ παιδιά εἰς αὐτά» λέγει ὁ Πισταλότοι. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἐκδρομαὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθοῦν καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦτο δέον νὰ χρησιμοποιοῦνται τὰ κάτωθι τεχνητὰ μέσα προκειμένου περὶ διδασκαλίας και τῶν ξένων ἀκόμη χωρῶν:

1. Ὁ Σχολικὸς Κινηματογράφος. Διὰ τῶν γεωγραφικῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν παρουσιάζονται τὰ γεωγραφικά στοιχεία εἰς τὴν φυσικὴν των κατάστασιν και συντελοῦν εἰς τὴν ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου δημιουργίαν ἐποπτικῶν.

2. Ἡ Ὑδρογείος Σφαῖρα. Αὕτη ὡς εἰκὼν τοῦ σχήματος τῆς γῆς ὑποβοηθεῖ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν αὐτῆς μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς γεωγραφικῶν στοιχείων.

3. Οἱ Γεωγραφικοὶ Χάρται. Οὗτοι εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιότερων μέσων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας διότι διὰ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν μετατρέπουν εἰς γεωγραφικά στοιχεία τὰ ἐν αὐτοῖς παριστάμενα.

1. Ἀκριβεῖς τ.ε. να εἶναι τοποθετημένοι ἐν τῇ καταλλήλῳ θέσει τὰ διάφορα πρὸς μελέτην στοιχεία.

2. Ἐποπτικοὶ και σαφεῖς δηλαδὴ νὰ διακρίνονται σαφῶς τὰ διάφορα πρὸς μελέτην στοιχεία.

3. Νὰ ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ καλοῦ ἵνα προξενώσιν εὐάρεστον ἐντύπωσιν εἰς τὸν μαθητὴν και προκαλῶσιν οὕτω διαφέρον διὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν και

4. Νὰ χρησιμεύωσιν ὡς μέσα πρὸς αὐτοτελεῖς δημιουργικὰς ἐργασίας τῶν μαθητῶν και νὰ διευκολύνωνται οὗτοι εἰς τὰς μετρήσεις ἀποστάσεων εἰς τὴν ἀνεύρεσιν συγκοινωνιακῶν κόμβων κ.λ.π.

Εὐτυχῶς ή βιβλιομεπορικὴ βιομηχανία ἔφερεν εἰς φῶς πλείστους χάρτας μετὰ τῶν ὁποίων και καταλληλοτάτους διὰ τὴν Γεωγραφικὴν διδασκαλίαν.

Κατὰ τὴν γνώμην μας δέον νὰ προτιμῶνται οἱ ἀνάγλυφοι ή οἱ γεωφυσικοὶ και παραγωγικοὶ χάρται και ἰδίᾳ οἱ μὴ ἀναγράφοντες λεπτομερείας.

4. Αἱ διάφοροι εἰκόνες και τὰ κάρτ-ποστάλ. «Εἶναι ταῦτα ἄριστον συμπλήρωμα τοῦ χάρτου» κατὰ τὸν Ν. Ἐξαρχόπουλον διότι παρέχουν λεπτομερείας ἐνὸς διδασκομένου τοπίου, μίᾳ πόλεως, ἐνὸς λιμένος κ.λ.π. Καταλλήλως δὲ χρησιμοποιούμενα συντείνουν εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἐπεξεργασίαν και ἐμπέδωσιν τῆς διδασθείσης ὕλης.

5. Τὰ σχολικὰ λευκώματα. Ταῦτά διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ή διὰ μέσου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Νεότητος ἀλληλογραφίας μετ' σχολεῖα τοῦ ἐσωτερικοῦ ή ἐξωτερικοῦ ἀνταλλάσσόμενα εἶναι διδασκτικώτατον ἐποπτικὸν μέσον συντελοῦν εἰς τὴν ἀποσαφήνισιν και κατανόησιν τῶν γεωγραφικῶν ἀληθειῶν.

6. Τὰ σχεδιαγράμματα και τὰ ἱχνογραφήματα τὰ ὁποῖα ὑποβοηθοῦν μεγάλως εἰς τὴν αἰσθητοποίησιν τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων.

7. Τὰ βιβλία. Ταῦτα ἀποτελοῦν πηγὰς γνώσεων ἐκ τῶν ὁποίων ἀντλοῦνται αἱ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπαραίτητοι γνώσεις και παλαιότερον ἤτο τὸ μόνον ἀξιόλογον μέσον διδασκαλίας ἐνὸς σήμερον ἐπιδιώκεται ή ἀπόκτη-

σις γνώσεων και ἐκ τῶν πραγμάτων. Εἶναι ἀληθές ὅτι πλείστα γεωγραφικά βιβλία κυκλοφοροῦν ἀλλὰ ἐκ τούτων μερικά δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐκλέγωνται τὰ ἐπιστημονικά διὰ τὴν Μαθητικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σχολείου βιβλία.

8. Συλλογαὶ ἀντικειμένων κλπ. Ὡς ἐπικουρικὰ μέσα διδασκαλίας χρησιμεύουν και βιομηχανικὰ προϊόντα προερχόμενα ἐκ τῶν ἐκαστοτε διδασκομένων χωρῶν ὡς: ὄρυκτά, καρποί, ἄνθη, νομίσματα, γραμματόσημα κλπ. Ἀξιόλογοι συλλογαὶ εἶναι και αἱ εἰς τὰς διαφόρους ἐφημερίδας ή περιοδικὰ δημοσιευόμεναι εἰκόνες, τεχνικαὶ ὀνομασίαι, λαογραφικαὶ μελέται, πλείστα ἔργα τοῦ ἀνθρώπου ἰδίᾳ τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς μας ἐποχῆς κλπ.

Ὁ παρὰ τοῦ διδασκάλου ή τοῦ σχολείου κατάρτισμός συλλογῶν και ή χρῆσις αὐτῶν ὡς μέσον διδασκαλίας ὀθει και τὸν μαθητὴν «εἰς τὴν πρὸς τὸ συλλέγειν ροπήν», κατὰ τὸν Ἑλληνα Νέστορα τῆς Παιδαγωγικῆς. Οὕτω ή ἐργασία αὕτη ἐνισχύει τὰ μέγιστα εἰς τὸ ἀτομικῶς ή ὁμαδικῶς ἐργάζεσθαι ήτις ἐξυπηρετεῖ κῶς ή καρποφόρος τὴν διδασκαλίαν, και

9. Οἱ πάσης φύσεως συγκριτικοὶ γεωγραφικοὶ πίνακες ὡς ὁρέων, ποταμῶν κλπ. οὔτινες τὰ μέγιστον ἀσυμβάλλουσι εἰς τὴν ἐπιτυχῇ διδασκαλίαν τοῦ γεωγραφικοῦ μαθήματος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν συμπεραίνωμεν ὅτι ή διδασκαλία τῆς γεωγραφίας εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ ὁρίζοντες του ἔγιναν λίαν εὐρύτεροι, πρέπει νὰ γνωρίζῃ περισσότερον παρὰ ποτὲ τὴν γεωγραφία και νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐννοῇ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰ γεωγραφικά γεγονότα.

Ὁ Ψυχολόγος κ. Ντεμπὲς γράφει εἰς μίαν θαυμασίαν περὶ γεωγραφίας μελέτην τὰ ἑξῆς: «Ἡ Γεωγραφία ὑπὸ μορφήν παρατήρησης περιγραφῶν εἶναι θαυμασία ἀσκήσις προπαρασκευαστικὴ διὰ τοὺς νεαροὺς μαθητὲς. Ἀπὸ τῆς ποικίλης γνώσεως ποὺ ἀπαιτεῖ, ἀπὸ τὴν εὐστροφία τοῦ πνεύματος ποὺ ζητεῖ ή μεθοδὸς τῆς, ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τῶν παραστάσεων τῆς ἐπάνω στῆ γῆϊν σφαῖρα, παρουσιάζεται διὰ τὸν ἔφηβον σὰν κορωνίδα τῶν σπουδῶν του. Οἱ ιδιότητες τοῦ πνεύματος ποὺ δάξει σ' ἐνέργειαν ἔχουν μεγάλη σημασία. Πλαῖσις μαθηματικῆς ἐπιστήμης ποὺ εἶναι ἀφηρημένες, ή γεωγραφία, ἐπιστήμη σχέσεων πολυπλόκων, ξυπνάει μίᾳ εὐρεῖα ἀντίληψη, ἱκανὴ νὰ συλλάβῃ ἀργότερα τὰ γεγονότα στὴν ἀλλήλοεξάρτησίν τους. Τέλος ἐνῶ ή ἱστορία ἔχει ὡς περιοχὴν τῆς τὸ παρελθόν ή γεωγραφία, ἐπιστήμη ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου σὲ ἓνα περιβάλλον ποὺ γνωρίζει τὰ μυστικά του, προσανατολίζει τὸ πνεῦμα πρὸς τὴν δραστηριότητα και τὰ σύγχρονα προβλήματα. Ἡ ὕλης τῆς εἶναι ζωντανή και ἀσκει τὴ σκέψη. Κατέχει μίᾳ προνομιοῦχο θέσιν στῆς ἐπιστήμης. Ἄλλες διδασκαλίαι μπορεῖ νὰ προσφέρουν περισσότερα. Ἡ διδασκαλία τῆς γεωγραφίας ἀποτελεῖ γιὰ τὸ παιδί τὴν καλύτερη προπαρασκευὴ γιὰ τὴ ζωή».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Γενικὴ Διδακτικὴ, Ν. Ἐξαρχοπούλου τόμ. Α — Β.
2. Εἰδικὴ Διδακτικὴ, Α.Τσίριμπα.
3. Εἰδικὴ Διδακτικὴ, Κ. Μπάλλα.
4. Εἰδικὴ Διδακτικὴ, Τ.Παπαθεοδώρου.
5. Παγκόσμιος Γεωγραφία, Ἄτλας.
6. Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἑλλίου, τόμ. Ε', Ζ' και ΙΒ'.
7. Περιοδικά, Νέο Σχολεῖο — Σχολεῖο και Ζωή.

Διεθνείς ειδήσεις

I. ΑΓΓΛΙΑ

I. ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΥ ΚΟΙΝΟΝ

Πρότινος ηρξισεν η μεταφορά 200.000 τόνων καθώς και πολλών μιλίων μικροφίλμ εις την νέαν 'Εθνικὴν Δανειστικὴν Βιβλιοθήκην 'Επιστημῶν καὶ Τεχνολογίας, εἰς τὰς 'Ιαματικές Πηγὰς τοῦ Μπόστον εἰς τὸ Γιόρκσάιρ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Βιβλιοθήκη αὕτη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ὑπηρεσίας 'Επιστημονικῶν καὶ Βιομηχανικῶν 'Ερευνῶν, πρόκειται νὰ ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας της πρὸς τὸ τέλος τοῦ τρέχοντος ἔτους. Κατὰ τὴν διαρκείαν τοῦ 1962 θὰ λειτουργήσῃ πλήρως καὶ θὰ ἀποτελέσῃ μίαν πρότυπον δανειστικὴν βιβλιοθήκην δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας καὶ τοὺς περισσοτέρους τῆς ἱατρικῆς. Ἐπίσης θὰ ἀναλάβῃ τὴν αὔξησιν τῶν μεταφράσεων τῶν ξένων καὶ ἱδικῶν τῶν Ρωσικῶν ἐπιστημονικῶν βιβλίων. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον θὰ συνεργάζεται μετὰ τὸ 'Εθνικὸν 'Επιστημονικὸν 'Ἰδρυμα τῶν 'Ηνωμ. Πολιτειῶν. Ὑπάρχει χώρος δι' ἑκατομμύρια τόμους τοὺς ὁποίους ἡ ἐν λόγω βιβλιοθήκη ἀναμένεται ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἀποτελεῖ ἕνα σημαντικὸν στάδιον βελτιώσεως τῶν μεθόδων διὰ τῶν ὁποίων τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν γνωστοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὰς τὸσον εἰς ἄλλους ἐρευνητὰς καὶ ἐπιστήμονας ὅσον καὶ εἰς τὸ εὐρὺ κοινόν. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ ἐπιστήμη εἶχε σημειώσει σχετικῶς μικρὰν ἀνάπτυξιν, τὸ μεγαλύτερον δὲ μέρος τῆς ἐργασίας τὸ ὁποῖον ἐπετελεῖτο εἰς ἕνα τομέα, ἐνδιέφερεν καὶ ἦτο ἀντιληπτὸν εἰς τοὺς περισσότερους ἐπιστήμονας τῶν ἄλλων τομέων καὶ εἰς τὸ ἐνδιαφερόμενον κοινόν. Ὁ ὅγκος πάλιν τῶν δημοσιεύσεων ἦτο ἀρκετὰ περιορισμένος διὰ τὴν εὐχερῇ ἐνημέρωσιν ὅλων αὐτῶν. Ὅσον ἡ ἐπιστήμη ἐξεκρίσαστο, τὸσον ἤϋξανον αἱ γνώσεις τοῦτο δὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν εἰδικεύσιν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ πρόοδος ἐπεταχύνθη μετὰ γοργὸν ρυθμὸν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων λέγεται ὅτι διπλασιάζεται ἀνὰ δεκαετίαν. Οἱ ἐπιστήμονες σήμερον πρέπει νὰ καταναλίσκουν μίαν ὁλοὴν μεγαλυτέραν ἀναλογίαν τοῦ χρόνου των εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀκόμη καὶ διὰ νὰ παρακολουθοῦν τὴν συνεχιζομένην πρόοδον ἐντὸς σχετικῶς περιορισμένων ὁρίων. Οἱ τεχνικοὶ καὶ οἱ κοινὸι ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ ἐνημερωθοῦν ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν παρὰ ὅταν διατίθενται ὑπὸ μορφήν ἡ ὁποία δύναται εὐκόλως νὰ ἀφομοιωθῇ.

Ἡ πατροπαράδοτος μέθοδος ἐπιστημονικῶν δημοσιεύσεων εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ περιοδικὰ, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελῇ τὸν κυριώτερον τρόπον ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων. Αἱ σημαντικώτεραι μορφωτικαὶ ἐταιρεῖαι ἀποτελοῦν ἀπὸ ἐτῶν ἀξιολόγους ὑπηρεσίας διαδόσεως τῶν ἐπιστημονικῶν πληροφοριῶν εἰς εὐρείαν κλίμακα τὸσον μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων ὅσον καὶ μεταξὺ τοῦ κοινοῦ διὰ δημοσιεύσεων εἰς τὰ περιοδικὰ των καὶ διὰ συνεδρίων καὶ διασκέψεων. Ἐνῶ ἡ Βασιλικὴ 'Εταιρεία ἡ ὁποία ἐκδίδει, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὸ ἀρχαιότερον εἰς τὸν κόσμον ἐπιστημονικὸν περιοδικόν, κρατεῖ πρωτεύουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων, τὸ Βασιλικὸν 'Ἰδρυμα καὶ ἡ Βρεταννικὴ 'Ενωσις διὰ τὴν Πρόοδον τῆς 'Επιστήμης μεταξὺ ἄλλων, ἔχουν συμβάλλει σημαντικῶς εἰς τὴν προσέλευσιν τοῦ ἐνδιαφερόντος τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ἡ συνήθεια τοῦ Βασιλικοῦ 'Ἰδρυματος νὰ ὁργανώῃ τακτικὰς βραδυνὰς ἐβδομαδιαίας συζητήσεις ὅπου συζητοῦνται σημαντικαὶ ἐπιστημονικαὶ πρόοδοι ηρξισεν τὸ 1826 ὑπὸ τοῦ Μάικλ Φάρανταῦ. Ἐκτὸς τῶν ἀπογευματινῶν διαλέξεων εἰς τὰς ὁποίας ἡ εἰσοδος εἶναι ἐλευθέρη ὁργανώνονται εἰς τὸ 'Ἰδρυμα καὶ σειραὶ διαλέξεων διὰ μαθητὰς ἀπὸ τοῦ 1826. Ἡ Βρεταννικὴ 'Ενωσις διὰ τὴν Πρόοδον τῆς 'Επιστήμης ἰδρύθη τὸ 1831 διὰ νὰ προωθήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰς ἐφαρμογὰς της. Τὰ ἐτήσια συνέδρια τῆς ἀντιπροσωπεύουν ἕνα σημαντικὸν μέσον συγκεντρώσεως τῆς προσοχῆς τὸσον τῶν ἐπιστημόνων ὅσον καὶ τοῦ κοινοῦ εἰς τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης. Ἐκτὸς τούτου, ἡ 'Ενωσις ὁργανώνει διαλέξεις, ἐκθέσεις καὶ συζητήσεις, ἀσχολεῖται μετὰ τὴν ἐκδοσιν φυλλαδίων, τὴν ὁργάνωσιν συνεδρίων, τὸν διορισμὸν ὁμάδων μελέτης, τὸν σύνδεσμον μετὰ τὸν τύπον καθὼς καὶ μετὰ τὰς ὑπηρεσίας ἐκπομπῶν, ραδιοφώνου καὶ τηλεοράσεως.

Τόσον ἡ Ὑπηρεσία ἐπιστημονικῶν καὶ Βιομηχανικῶν 'Ερευνῶν (YEBE) ὅσον καὶ ὁ Βρεταννικὸς Ὄργανισμὸς Ἀτομικῆς Ἐνεργείας καταναλίσκουν σημαντικὰ ποσὰ διὰ τὴν γνωστοποίησιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐρευνῶν των διὰ δημοσιευμάτων καὶ διὰ τῶν διαφόρων μέσων δημοσιότητος (τύπου ταχυτύπου, ραδιοφώνου καὶ τηλεοράσεως). Ἡ Y.E.B.E. ἔχει ἐπίσης ἐγκαινιάσει τὴν ἐκδοσιν βιβλιαρίων τὰ ὁποία σκοποῦν ἔχουν νὰ ἐμφανίζουσιν εἰς σύντομον καὶ ἀπλὴν μορφήν τὰ ἀποτελέσματα τῶν νέων ἐρευνῶν, τῶν κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν καὶ τεχνικῶν προβλημάτων τῆς βιομηχανικῆς προόδου. Ἀσχολοῦνται μετὰ πολλὰ θέματα ὅπως λ.χ. μετὰ τὴν σχέσιν τοῦ αὐτομα-

τισμοῦ μετὰ τὰς τεχνικὰς προόδους καὶ τὰ προβλήματα διοικήσεως καὶ ἀνθρωπίνων σχέσεων. Ἐπίσης ἔδωσαν μεγάλην ὠθύν εἰς τὴν 'Ενωσιν Εἰδικῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ Γραφείων Πληροφοριῶν ἡ ὁποία διαθέτει ὑπηρεσίαν τεχνικῶν πληροφοριῶν καὶ διατηρεῖ Κατάλογον Μεταφράσεων τῆς Κοινοπολιτείας αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχέσιν μετὰ ἐπιστημονικὰ θέματα καθὼς καὶ συνεργεῖον μεταφραστῶν. Ὁ Βρεταννικὸς Ὄργανισμὸς Ἀτομικῆς Ἐνεργείας ἐνεκαινίασεν κέντρον πληροφοριῶν εἰς τὸ Λονδίνον τὸν 'Ιανουάριον τοῦ 1959 ὅπου τὸ κοινόν, οἱ ἐμπορικοὶ οἱκοὶ καὶ ἄλλοι ὁργανισμοὶ δύνανται νὰ λαμβάνουν ἐντυπον ὅλκον καὶ νὰ ζητοῦν πληροφορίας ἐπὶ τῆς ατομικῆς ἐνεργείας. Αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας προσφέρει συμπληρώνουν τὰς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν αἱ ὁποῖαι παρέχονται ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ εἰς τὸ 'Ἰδρυμα 'Ερευνῶν Ἀτομικῆς Ἐνεργείας εἰς τὸ Χάρουελ καὶ ἀλλαχοῦ. Μικροφωτογραφικὰ μέσα χρησιμοποιοῦνται συστηματικῶς εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον διὰ τὴν διάθεσιν εἰς τοὺς ἐνδιαφερόμενους ὅλων τῶν μὴ ἐμπιστευτικῶν ἐκθέσεων. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1960 ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης Ἀτομικῆς Ἐνεργείας (Εὐρατόμ) καὶ ἡ 'Επιτροπὴ Ἀτομικῆς Ἐνεργείας τῶν 'Η.Π. Πολιτειῶν συμφώνησαν νὰ καταβάλουν ἀπὸ κοινὸν προσπάθειαν διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ διάδοσιν εἰς μεταφράσεις τῶν πληροφορικῶν ἔργων περὶ ατομικῆς ἐνεργείας ἰδιαίτερος εἰς γλώσσας ὀλιγότερον γνωστὰς εἰς τοὺς Ἀντικεῖς ἀναγνώστας ὅπως λ.χ. εἰς τὴν Ρωσικὴν καὶ 'Ιαπωνικὴν. Εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας τὸ Συμβούλιον Γεωργικῶν 'Ερευνῶν ἐκδίδει τὸν «Πίνακα Γεωργικῶν 'Ερευνῶν» καὶ εἰς τὴν ἐτησίαν του ἐκθεσὶν ἀσχολεῖται μετὰ τὰς ἐξελίξεις εἰς τὸν τομέα τῆς ἐρεῖνης. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν γεωργικῶν ἐρευνῶν γνωστοποιοῦνται εἰς τοὺς γεωργοὺς διὰ τῶν γεωργικῶν ὑπηρεσιῶν. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν 'Ιατρικῶν 'Ερευνῶν γνωστοποιοῦνται κυρίως μέσω τῶν περιοδικῶν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν καὶ τῶν ἱατρικῶν ἐφημερίδων. Συντόμως θὰ ἰδρυθῇ μία 'Εθνικὴ Βιβλιοθήκη Πληροφορικῶν Βιβλίων διὰ τὰς 'Επιστήμης καὶ τὰς 'Εφευρέσεις τῆς τμήμα τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου. Αἱ τελευταῖαι μέθοδοι διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐνημέρωσιν τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ περιλαμβάνουν αὔξησιν τῶν ἐκπομπῶν περιοδικῶν ἐκδόσεων. Δι' ὅλων αὐτῶν τῶν εἰς τὸ ραδιόφωνον καὶ τὴν τηλεοράσιν καὶ τῶν μέσων τὰ Βρεταννικὰ ἱδρύματα συντελοῦν εἰς τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης ἡ ὁποία παίζει τὸσον σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ αἰῶνος μας.

2. Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΠΤΩΧΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

Κάθε επαγγελματίας ζωγράφος ἀντιμετω-

πίζει κατὰ καιροὺς τὸ πρόβλημα πῶς, πότε καὶ πού νὰ ἐκθέσῃ τὰ ἔργα του. Αἱ γνωστότεραι ἐμπορικαὶ πινακοθήκαι καὶ ἐκθέσεις τὰς ὁποίας ὁργανώνουν διάφορα καλλιτεχνικά σωματεῖα ἐξυπηρετοῦν κυρίως τοὺς ἤδη γνωστοὺς καλλιτέχνους. Ἐντούτοις ὑπάρχουν πολλοὶ σύλλογοι καὶ ἄτομα ποὺ βοηθοῦν τοὺς νέους καὶ σχετικῶς ἀγνώστους ζωγράφους καὶ γλύπτας παρέχοντας εἰς αὐτοὺς χώρους ἐκθέσεων ποὺ ἂν καὶ συχνὰ εἶναι ἀσυνήθεις ἐντούτοις δὲν εἶναι δαπανηροὶ. Οἱ καλλιτέχναι ἀπὸ τὴν Κοινοπολιτείαν ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐθέσουν ἔργα των εἰς τὸ Λονδίνον ἀπευθύνονται εἰς τὸ 'Ἰνστιτούτον τῆς Κοινοπολιτείας. Τὸ 'Ἰνστιτούτον αὐτὸ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὰς κοινοπολιτειακὰς κυβερνήσεις καὶ ἐπιδίδωκει τὴν προώθησιν τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τῶν χωρῶν μελῶν μετὰ ἐκθέσεις προβολὰς, διαλέξεις καὶ ἐκδόσεις. Εἰς τὴν αἶθουσαν ἐκθέσεων τοῦ 'Ἰνστιτούτου γίνονται κάθε μῆνα ἐκθέσεις ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1960 ζωγράφοι καὶ γλύπται ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν, τὴν 'Ινδία, τὴν Μαλαισίαν, τὴν Σιγκαπούρην καὶ ἄλλας χώρας ἐξέθεσαν ἔργα των εἰς τὸ 'Ἰνστιτούτον καὶ περίπου 40.000 ἄτομα τὸν μῆνα ἐπεσκέφθησαν τὴν ἐκθεσὶν των. Τὸ 1962 θὰ ἔχουν ἀποπερατωθῇ τὰ νέα κτίρια τοῦ 'Ἰνστιτούτου ὅπου θὰ εἶναι δυνατόν νὰ γνωστὰι πολὺ καὶ ἐκθέσεις συγχρόνως.

Ὑπάρχουν ὅμως εἰς τὸ Λονδίνον καὶ πολὺ ἐντελὴς ἰδιότυποι αἶθουσαι ἐκθέσεων καὶ πινακοθήκαι, ὅπου ἐμφανίζονται ἔργα μοντέρων καὶ ἀγνώστων καλλιτεχνῶν. Ἡ Διεθνὴς 'Ενωσις Καλλιτεχνῶν λ.χ. λειτουργεῖ ἐπὶ 25 ἔτη καὶ ἔχει περίπου 500 μέλη. Εἰς τὴν αἶθουσαν τῆς φιλοξενεῖ ἔργα μελῶν καὶ μὴ μελῶν μετὰ μικρὰν δαπάνην. Κάθε ἐκθεσις ἔχει συνήθως καὶ ἕνα γενικὸν τίτλον, οἱ ἐπόμενοι δὲ τίτλοι καταδεικνύουν τὴν ποιικιλίαν τῶν ἐκθεμάτων: «Ἐκθεσις Ἀνθρωποφύλων», «Ζωγράφοι κάτω τῶν τριάντα», «Κάθετα σχήματα καὶ κάθετες μορφές», «Παραλλαγὴ σὲ κόκκινον» κ.ά. Ἡ 'Ενωσις ἐπέτυχεν νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τὸ εὐρύτερον κοινὸν χάρις εἰς τὰς περιοδείας τῶν ἐκθέσεών της εἰς πολλὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις, ὅπου στεγάζεται εἰς μουσεῖα, πινακοθήκας, δημοσίας βιβλιοθήκας καὶ ἄλλου. Οἱ ἀγνώστοι αὐτοὶ ζωγράφοι εὐρίσκουν συχνὰ μεγάλην ἀποστήριξιν ἀπὸ ὀριζόμενους κλάδους ἐντελὴς ἀσχέτους πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν. Ἐνα καφανεῖον τοῦ Λονδίνου λ.χ. πλησίον τοῦ Τράφαλγκας Σκουὰρ ἔχει μίαν διαρκὴ ἐκθεσὶν ἔργων διαφόρων ζωγράφων ποὺ διακοσμοῦν τοὺς τοίχους τοῦ ἐνῶ εἰς δύο ταβέρνες τοῦ Βορείου Λονδίνου τὸ Ρέντ Λάιον καὶ τὸ Πέρσυ Ἀρμς οἱ νέοι ζωγράφοι μποροῦν νὰ ἐκθέσιν τὰ ἔργα των ἀτομικῶς ἢ ὁμαδικῶς ἐντελὴς δωρεάν.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ καλλιτέχναι ποὺ ἔχουν τὴν τόλμην νὰ ἐκθέσιν τὰ ἔργα των εἰς τόπον ὅπου ἀναποφεικτικῶς τὰ γνωρίζουν

θεαται' κάθε κατηγορίας. 'Ως πινακοθήκη των χρησιμοποιούν τα κάγκελλα ώρισμένων δημοσίων κήπων και πάρκων δια τα οποία δίδεται ειδική άδεια των Δημοτικών Συμβουλίων. Κάθε χρόνο, τον Μάιον, εις τα πάρκα της περιοχής του Δημοτικού Συμβουλίου του Λονδίνου προσφέρονται εις τους καλλιτέχνας ειδικά πλαίσια τοποθετημένα εις τα κάγκελλα των κήπων της περιοχής της Προκυμίας Βικτώρια πλησίον του Τάμεση. Τον παρελθόντα Μάιον 180 περίπου ζωγράφοι εξέθεσαν ούτω τα έργα των εις το ύπαιθρον, τα δε έμπορικά αποτελέσματα ήσαν πολύ ικανοποιητικά. 'Επίσης καθ' όλην την διάρκεια του έτους το Σάββατον και την Κυριακήν όταν ό καιρός είναι καλός καλλιτέχνη κάθε ηλικίας και τεχνοτροπίας εκθέτουν τα έργα των εις τα κάγκελλα μιας γωνίας του Χάιντ Πάρκ «'Απευθυνόμεθα εις όλα τα γούστα και πωλούμε έργα μας εις ανθρώπους από όλα τα μέρη του κόσμου εις καλās τιμάς», εδήλωσεν τελευταίως ένας τακτικός εκθέτης ενώ κρεμούσε ένα έντυπωσιακόν τοπίον εις το τμήμα που του είχε όρισθί. 'Ενας άλλος ειπεν: «'Ερχομαι έδώ σχεδόν κάθε Σαββατοκύριακον από την 'Ανατολικήν 'Αγγλίαν. Προτιμώ να ζωγραφίζω τοπία του ποταμού και ψάρια και έχω αρκετήν πελατεϊαν». 'Ο ζωγράφος Τζών Τζέιμς είχε την έμπνευσιν να μετατρέψη μία μαούνα του Τάμεση εις πλωτήν αίθουσαν εκθέσεων. Την έχει άγκυροβολημένην εις τδ Γκράντ Γιοούνιον Κανάλ εις τδ Πάντιγκτον εις μίαν περιοχήν όνομαζομένην «Μικρά Βενετία» διότι έχει πολλās γεφύρας και διώρυγας. 'Η πλωτή αυτή εκθέσις πού έχει προπεριλάβη 50 πίνακας. 'Ο Τζών Τζέιμς όργανώνει εκεί όμαδικās ή άτομικās εκθέσεις ζωγραφικής, γλυπτικής, κεραμικής, ύφαντουργίας κ.λ.π. βάσει ποσοστών επ των πωλήσεων. Κατά τα τελευταία έτη παρατηρήθη εις την Βρεταννίαν όπως και άλλου ηύξημένον ενδιαφέρον δια τās καλās τέχνας. Αί πινακοθήκαι και αί ειδικαι εκθέσεις δέχονται πολλούς επισκέπτας τδ δε ενδιαφέρον πού επιδεικνύει τδ κοινόν δια τούς ασυνήθεις τρόπους εκθέσεως εις τούς όποιους καταφεύγουν οι άγνωστοι καλλιτέχνη δια να παρουσιάσουν τα έργα των τούς ένθαρρύνει πολύ.

3. Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΩΣ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ

Ψυχίατροι από όλας σχεδόν τās χώρας του κόσμου μεταβαίνουν κατά καιρούς εις τδ Λονδίνον δια μετεκπαίδευσιν εις ένα νοσοκομείον τδ όποιον αποτελεί συνέχειαν ενός ασύλου δια τούς διανοητικώς πάσχοντας τδ όποιον ιδρύθη τδ 13ον αιώνα. Σήμερον είναι γνωστόν ως 'Ινστιτούτον Ψυχιατρικής. Εις ένα συγκρότημα κτιρίων τα όποια εύρίσκονται εις τδ κέντρον του Λονδίνου τδ Νοσο-

κομείον Μώντσευ δίδει έλπίδες εις τούς διανοητικώς πάσχοντας. 'Αλλά ή εργασία ή όποια πραγματοποιείται εκεί εξαρτάται από την συνεχή παρουσίαν συνεχώς βελτιουμένων ψυχιάτρων, οι όποιοι διεξάγουν έρευνās και θεραπεύουν άσθενείς. Εις τδ Νοσοκομείον Μώντσευ στεγάζεται επίσης τδ 'Ινστιτούτον Ψυχιατρικής ό αρχαιότερος όργανισμός του είδους του εις την Εύρώπην και την Κοινοπολιτείαν. Είναι γνωστόν εις όλον τόν κόσμον και άφ' ότου προδωδεκαετίας έγινε Πανεπιστημιακή Σχολή άποκλειστικώς δια μετεκπαίδευσιν ψυχιάτρων, φοιτηται από 60 περίπου χώρας έχουν φοιτήσει εις αυτό. Τδ 'Ινστιτούτον αποτελεί μέρος του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Τδ Νοσοκομείον Μώντσευ ιδρύθη μόνο προ 50ετίας αλλά τδ 1948, όταν έφηρμόσθη εις την Βρεταννίαν τδ νέον κυβερνητικόν πρόγραμμα δια την δωρεάν θεραπείαν των άσθενών εις τδ όποιον συμπεριελήφθησαν και περισσότερα νοσοκομεία της Βρεταννίας, συνεγχωνεύθη με ένα εκ των αρχαιοτέρων νοσοκομείων, τδ Βασιλικόν Νοσοκομείον Βηθλεέμ τδ όποιον διεδέχθη τδ αρχικόν Νοσοκομείον Βηθλεέμ χρονολογούμενον από τού 13ου αιώνα. Τδ άσυλον, διότι άσυλον ήτο τότε—δεδομένου ότι ήτο ελάχιστη ή θεραπεία ή όποια παρείχεται εις τούς διανοητικώς πάσχοντας την εποχήν εκείνη—έγινε πολύ πλούσιον από τās δωρεάς πού έλάμβανε από εκείνους πού έλυπούντο τούς διανοητικώς πάσχοντας και πλούσιον εις γνώσεις κ'η πείραν από τούς άσθενείς πού εύρίσκοντο έντός αυτού.

Με την πάροδον του χρόνου όταν εδημιουργήθη ό κλάδος της ψυχιατρικής τδ παλαιόν αυτό ίδρυμα εις τα τέλη του 19ου αιώνα κατέστη ένα άνεγνωρισμένον κέντρον εκπαίδεύσεως εις την ψυχιατρικήν εις τδ Λονδίνον. Καθηγηται από όλον τόν κόσμον μεταδίδουν τās γνώσεις των εις τούς φοιτητάς. 'Επιχορηγήσεις από κυβερνήσεις, φιλανθρωπικά ιδρύματα, τδ Σχέδιον Κολόμπο κ.τ.λ. εξασφαλίζουν την παρουσίαν ιατρών πού έρχονται δια να διδάξουν, να μελετήσουν την πρόοδον των άσθενών και να διδασχούν από την πείραν του ιδρύματος. 'Ο φοιτητής της σήμερον πιθανόν να άποτελέση τόν πρωτοπόρον εις τιν ψυχιατρικήν της αύριον. Καί δεδομένου ότι πολλά από τα βασικά προβλήματα πού ταλαιπωρούν τούς διανοητικώς πάσχοντας είναι παρόμοια τόσον εις την 'Ανατολήν όσον και εις την Δύσιν ό κόσμος ως σύνολον προσπαθεί να ώφελήθη από κάθε πρόοδον πού συντελείται εις τδ Νοσοκομείον αυτό του Λονδίνου. Κατά την διάρκεια της παραμονής των εις τδ 'Ινστιτούτον, οι φοιτηται έχουν την εύκαιρίαν να εργάζωνται και εις άλλας κλινικās και νοσοκομεία πού άσχολούνται με την θεραπείαν των διανοητικώς πασχόντων και να παρακολουθούν την στάσιν του κοινού των άσθενών και των ιατρών προς:

ό,τι κάποτε έθεωρείτο ως στίγμα δια τόν άνθρωπον. Τώρα δέχονται τούτο ως μίαν άλλην μορφήν άσθενείας, ή όποια κατά τα πρώτα στάδια παρουσιάζει μεγάλας έλπίδας θεραπείας και έπιστροφής εις την κανονικήν ζωήν.

Μεγάλη φροντίς λαμβάνεται μετά τδ πέρας της θεραπείας του άσθενούς και όταν ούτος έπιστρέψη εις την οικίαν του. Οι κοινωνικοί λειτουργοί οι όποιοι τόν παρακολουθούν με συμβουλās και οδηγίās καταβάλουν κάθε προσπάθειαν δια να εξασφαλισθί ότι ό άσθενής θα άπαλλαγί δια παντός από κάθε διανοητικήν άσθένειαν. 'Η εργασία όσων καθημερινώς συγκεντρώνονται εις τδ 'Ινστιτούτον Ψυχιατρικής δεν δύναται να παραβληθί με ούδεμίαν άλλην από άπόψεως σπουδαιότητος διότι προσπαθούν να φέρουν την ήρεμίαν εις την τεταραγμένην διάνοιαν των πασχόντων. Μεταξύ των χωρών αί όποιαι άπέστειλαν ψυχιάτρους προς μετεκπαίδευσιν εκεί περιλαμβάνονται αί ακόλουθοι: 'Αργεντινή, Αυστραλία, Βραζιλία, Βρεταννική Γουιάνα, Βρεταννικαί Δυτικαί 'Ινδίαί, Βιρμανία, Καναδάς, Κεϋλάνη, Χιλή, 'Ιράν, 'Ιράκ, 'Ισραήλ, 'Ιταλία, 'Ιαπωνία, 'Ιορδανία, Κίνα, Κολομβία, Κούβα, Κύπρος, Τσεχοσλοβακία, 'Ισημερινός, 'Ελλάς, 'Ινδία, Λίβανος, Βακία, Μάλτα, Μαυριτανία, Μεξικό, Νέα Μαλαισία, Νιγηρία, Πακιστάν, Φιλιππίναι, Ζηλανδία, 'Αφρική, Νότιος Ρωσία, 'Ισπανία, Νότιος 'Αφρική, Ταϊλάνδη, Τουρκία, Ουγκάντα, Ουζουδάν, Βενεζουέλα, Γιουγκοσλαβία, κ.ά. ρουουάη,

II. ΑΜΕΡΙΚΗ

'Απογορεύεται ή Προσευχή στα 'Αμερικανικά Σχολεία.

Τδ 'Ανώτατο Δικαστήριον των 'Ηνωμ. Πολιτειών άπεφάνθη ότι ή άνάγνωση της Βίβλου στα Δημοτικά Σχολεία και ή άπαγγελία του «Πάτερ 'Ημών» άποτελούν συνήθειες αντίθετες από τδ Σύνταγμα και, συνεπώς, πρέπει να καταργηθούν. 'Όπως ήταν φυσικό ή άπόφαση προεκάλεσε μεγάλη άναστάτωση στην άμερικανική κοινή γνώμη, δεν έγινε όμως δεκτή ως επαναστατική έκκληση.

Πριν από ένα χρόνο άκριβώς, τδ 'Ανώτατον Δικαστήριον εκλήθη να μεττήση μίαν εισηγήση, πού έχει διατυπωθή από μερικούς σήγηση. Οι γονείς αυτοί, αντιδρούσαν στο όρκος. 'Οι γονείς αυτοί, αντιδρούσαν στο γεγονός ότι τα παιδιά τους, στην αρχή του γεγονός ότι ήσαν ύποχρεωμένα να άπαγκάθε μαθήματος, πού τδ κείμενό της ήγέλου μίαν προσευχή, πού τδ κείμενό της ήταν συντεταγμένο από τδ «συμβούλιο των κηδεμόνων» της δημοσίας εκπαίδεύσεως της Πολιτείας.

Παρ' όλον ότι τδ κείμενον αυτό ήταν όσο τδ δυνατόν πιο «ουδέτερο» και ένεπνέετο από ένα γενικό πνεύμα θεϊσμού, άποτελούσε, κατά τα λεγόμενα των διαμαρτυρουμένων - προτεσταντών, 'Εβραίων και έλευθέρων στοχαστών — προσβολή της άτομικής έλευθερίας, όπως αυτή καθορίζεται στο πρώτο άρθρο της Διακηρύξεως των Δικαιωμάτων.

Τδ άνώτατο Δικαστήριον τούς δικαίωσε. Λογικά θα του ήταν άδύνατο σήμερα να δώση άδικο στους μη θρησκευόμενους γονείς του Μαίρυλαντ και της Πενσυλβανίας πού έφεραν αντίρρήσεις για την άνάγνωση της Βίβλου.

Τα δικαιολογητικά είναι ενδιαφέροντα: τδ Δικαστήριον ύπενθυμίζει ότι τδ Σύνταγμα άπαγορεύει στην κυβέρνηση να χρηματοδοτή μίαν «καθιερωμένη» θρησκεία ή να εύνοι ή την θρησκευτικήν διδασκαλίαν της. Οι δικασται κρίνουν, άλλωστε, ότι ή προσευχή, όταν είναι ύποχρεωτική και άποτελεί μέρος ενός κανονισμού, δεν μπορεί να θεωρηθί «έποικοδομητική από θρησκευτικής άπόψεως» και ότι οι όμαδικές άσκήσεις θρησκευτικής λατρείας «και ή διδασκαλία μίας ώρισμένης θρησκείας στα δημόσια σχολεία έχουν ως άποτέλεσμα να μειώνουν τή σημασία της θρησκείας».

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ

Πριν από ένα χρόνο, ή άπόφαση του Δικαστηρίου, είχε προκαλέση σφοδρές διαμαρτυρίες κυρίως στους καθολικούς κύκλους, αλλά και στους προτεσταντικούς εύαγγελικών ή άγγλικών τάσεων.

'Ο Καρδινάλιος Σπέλμαν είχε δηλώσει ότι «ή άπόφαση του Δικαστηρίου έπληττε κατά καρδα την παράδοση πού δημιούργησε τδ μεγαλειό της 'Αμερικής». Είναι γεγονός ότι αν έπρεπε να φέρη κανείς ως τδ άκρα την λογική έπιχειρηματολογία, θα κατέληγε στο να καταργηθί και ό όρκος στην Βίβλο, ή προσευχή ή ή «έπίκριση», με την όποιαν άνοίγει τώρα και εκατόν όγδόντα χρόνια, κάθε συνεδρίαση της Γερουσίας ή της Βουλής των αντιπροσώπων και να άπαλειφθί τδ ρητό «In god we trust» ('Εχομε έμπιστοσύνη στο Θεό), πού είναι γραμμένη στα μεταλλικά νομίσματα και στα χαρτονομίσματα.

'Ο πολύ γνωστός Φιλελευθερισμός του 'Ανωτάτου Δικαστηρίου δεν τδ έχει φέρη ακόμα ως αυτά τα άκρα και, άλλωστε, κανένας δεν έχει ως τώρα καταθέσει μιá τέτοια διαμαρτυρία.

Παραδοσιακοί και συντηρητικοί θα αρχίσουν τώρα να καταγγέλλουν τδ «σκάνδαλο», κατηγορώντας τούς δικαστάς ότι παρεμβαίνουν στα ζητήματα της συνειδήσεως ή ότι προσβάλλουν την ήθική ύπόστασι της χώρας. «Δεν πρέπει να μάς προκαλή έκκλησι», έλεγαν, πριν από ένα χρόνο, οι αντίπαλοι της λαϊκοποίη-

'Εσωτερικὲς εἰδήσεις

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Τὴν 16ην Μαΐου 1963 συνεκροτήθη ἐν Γιαννιτσῶν Τοπικὸν Παιδαγωγικὸν Συνέδριον παρουσία τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ ΙΑ' Περιφέρειας κ. Ταξιάρχου Δελλαπόρτα καὶ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Περ. Γιαννιτσῶν κ. Χαρίλαου Βενιζέλου καὶ ἡχολήθη μὲ τὰ κάτωθι θέματα:

Α' Ὑποδειγματικαὶ Διδασκαλίαι ἐνόητος Ὁρησκευτικῶν. 1) εἰς τὴν Δ' τάξιν τοῦ Α' Δημ. Σχολείου ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου κ. Ἰωάννου Ζμπίδη 2) εἰς τὴν ΣΤ' τάξιν (ἐνόητος Κατηχήσεως) ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου κ. Εὐαγγέλου Λαβδάκη.

Β' Εἰσηγήσεις: 1) Ἐπὶ τοῦ Ὁρησκευτικοῦ μαθήματος γενικῶς ὑπὸ τῶν Διδασκάλων κ.κ. Θεόδ. Σμυρνῆ, Στ' Γιαννιτσῶν καὶ Θεόδ. Καντζάβελου, Πέλλης. 2) Ἡ παιδαγωγικὴ σημασία καὶ ἡ διδακτικὴ πορεία τοῦ παραμυθιοῦ, ὑπὸ τῆς Διδασκαλίσσης τοῦ Στ' Γιαννιτσῶν κ. Μαρίας Βενιζέλου—Πετρούλα.

Ἐπικολούθησε κριτικὴ τῶν διδασκαλιῶν, συζητήσεις εἰς ἣν μετέσχον ζωηρῶς ἀρχετοὶ διδάσκαλοι, κατεχόμενοι ἀπὸ ἐρευνητικὴν διὰθεσιν καὶ πνεῦμα ἀνυσυχίας.

Ἡ ἐπιστημονικὴ συγκρότησις τοῦ κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ ἡ πλουσία αὐτῶν πείρα ἀπέτελεσαν τὴν πανάκειαν τῶν ἀνακυψάντων ζητημάτων καὶ προβλημάτων εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῶν Ὁρησκευτικῶν καὶ ἀποκρυσταλλώθησαν πορί-

σματα ὠφέλιμα καὶ παιδαγωγικὰ — διδακτικά περὶ τῆς σημασίας, ἀξίας καὶ τῆς φυσικῶς ἀναπτύξεως τῆς Ὁρησκευτικότητος εἰς τοὺς μαθητάς.

Ἐν κατακλείδι ὁ κ. Δελλαπόρτας παρέσχεν πρὸς τοὺς Συνέδρους σοφὰς καὶ ἀκρῶς λυσιτελεῖς εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Δ)σκάλου, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν μας, ὁδηγίας καὶ νουθεσίας. Ἐκάλεσε τοὺς Διδασκάλους, ἐν τῇ ἐνασχίσει τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἐθνοφελούς καὶ θαυρέστου λειτουργήματός των, νὰ αὐρῶνται ὑπεράνω μικροτήτων καὶ ἄλλων ταπεινῶν ἐλατηρίων, ν' ἀφοσιώνωνται μὲ πάθος εἰς τὴν κατὰ συνείδησιν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος, ὥστε καὶ τὴν ἑαυτῶν καλλιτέρευσιν (καδικὴν καὶ ὑπερσυστακὴν) νὰ ἐπιτύχουν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων νὰ ἐξασφαλίσουν. Τὸ Συνέδριον ἐκλείσε μὲ τὸν Ἑθνικὸν Ὕμνον.

Τὴν ἐπομένην καὶ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Β' Νηπιαγωγείου Γιαννιτσῶν ἐπικολούθησεν Γενικὸν Παιδαγ. Συνέδριον τῶν Νηπιαγωγῶν τῆς Περιφέρειας.

Κατ' αὐτὸ ἐγένοντο α) ὑποδειγματικὴ ἀπασχόλησις τῶν νηπίων ἐπὶ πραγματογνωστικοῦ θέματος ὑπὸ τῆς Νηπιαγωγοῦ Ἑλένης Τσαμούδη — Παχυγιαννάκη. 6) Παράστασις κουνιλοθεάτρου ὑπὸ τῆς Νηπιαγωγοῦ Εὐδοκίας Κωνσταντινίδου καὶ γ) Εἰσηγήσεις ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ παραμυθιοῦ διὰ τὸ νήπιον καὶ ἐπὶ τοῦ τρόπου διδασκαλαίς τούτου, ὑπὸ τῆς Νηπιαγωγοῦ Ἑλένης Χατζηλίᾳ.

σεως, «οἱ δικασταὶ ἔχωσαν τοὺς νέγρους στὰ σχολεῖα μας καὶ τώρα διώκουν ἀπ' αὐτὰ τὸν καλὸ Θεό».

Ἀλλὰ ἡ κυριώτερη «νομικὴ» ἀντίρρηση, προέρχεται ἀπὸ τὸν μόνον διαφωνήσαντα δικαστὴ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου, τὸν δόκτορα Πόττερ Στιούαρτ, ὁ ὁποῖος, στὴν ἐκθεσί του, λέγει ὅτι θὰ ἦταν σφάλμα νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ κανεὶς ὡς ἱστορικὸν θέμα καὶ ὡς θέμα τῶν ἐπιταγῶν τῆς ἐλευθέρως κοινωνίας ὅτι Ὁρησκεία καὶ κυβερνήσις πρέπει ὑποχρεωτικῶς νὰ ἀσκοῦν μίαν ἀλληλεπίδρασιν. Ἡ γνώμη τῆς πλειοψηφίας τοῦ Δικαστηρίου παρεμβαίνει στὴν Ὁρησκείαν ἐλευθερία, τῶν γονέων ἐκείνων, ποὺ θὰ ἤθελαν νὰ ἐπηρεάζωνται Ὁρησκείᾳ τὰ παιδιὰ τους στὸ σχολεῖο: μὲ τὴν ἀπόφασιν αὐτήν, ἡ Ὁρησκεία τοποθετεῖται σὲ τεχνικῶς μειονεκτικὴ θέσι.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῇ, ἡ αὐτοῦ τοῦ εἵδους ἀσκηση τῆς Ὁρησκείας θὰ εἶναι ἀναγκαία, ἂν τὰ σχολεῖα θέλουν νὰ εἶναι πραγματικὰ οὐδέτερα στὸ θέμα τῆς Ὁρησκείας. Καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ τοῦ εἵδους τῶν Ὁρησκείων καθιερώνων δὲν ἀποτελεῖ ἐκ-

δήλωση τῆς οὐδετερότητος τοῦ κράτους, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποστήριξις ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως ἐκείνων, ποὺ πιστεύουν ὅτι ἡ ἀσκηση τῶν Ὁρησκείων καθιερώνων πρέπει νὰ τελεῖται μόνον ἰδιωτικῶς.

Προβλέπεται ὅτι ἡ ἀπόφασιν αὐτῇ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου θὰ δημιουργήσῃ ἄλλη μιὰ δυσχέρεια στὴν πραγματοποίησιν τῶν μεταρρυθμιστικῶν σχεδίων τῆς Κυβερνήσεως Κέννεντυ, ὅσον κυρίως, ἀφορᾷ τὴν υἱοθέτησιν τῶν μέτρων διὰ τὴν ἀρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων. Ἦδη τὸ Δικαστήριον ἔχει γίνῃ στόχος ὁξείας κριτικῆς γιὰ τὴν στάσιν του ἀπέναντι στὰ θέματα πολιτικῶν καὶ ἀστικῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ ἀποφάσεις ἀποτελοῦν γιὰ τοὺς συντηρητικοὺς βήματα ποὺ θέτουν σὲ κίνδυνον τὴν καθιερωμένη κοινωνικὴ ἰσορροπία, καὶ κυρίως, ἐκείνες ποὺ δημιουργοῦν τὴν προϋποθέσιν γιὰ τὴν οὐσιαστικὴν ἐξίσωσιν τῶν δικαιωμάτων τῶν νέγων καὶ τῶν λευκῶν πολιτῶν τῶν Ἑνομένων Πολιτειῶν.

Ἐφημερὶς «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» 26.6.63

Τὰ πορίσματα ὑπῆρξαν γόνιμα, αἱ δὲ ὁδηγίαι τῶν κ.κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ Ἐπιθεωρητοῦ περὶ τοῦ τρόπου καλλιέργειας τοῦ ἥθους καὶ τοῦ χαρακτήρος, τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως τῶν νηπίων καὶ τῆς ἀσκήσεως τούτων εἰς ἀρετάς, εὗρον τὴν δέουσαν ἀπήχησιν εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Νηπιαγωγείου γενικῶς.

Ὁ κ. Γενικός, δραστήμιος τῆς εὐκαιρίας, καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ, ἐπεσκέφθη σχολεῖα τῆς πόλεως καὶ τῆς Κομοπόλεως κρύας Βρύσης, ἔλαβεν ἰδίαν ἀντίληψιν τῶν συνθηκῶν λειτουργίας τῶν σχολείων καὶ ἐξέφρασε τὴν ἀπόλυτον ἱκανοποίησιν του διὰ τὴν ὁργάνωσιν καὶ ὁμαλὴν λειτουργίαν των.

ΜΟΝΗ ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ Η ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

Ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ν. Ἀνδριώτης προτείνει τὴ μόνον ἐφικτὴ λύση τοῦ γλωσσικοῦ: ἐπίσημη γλώσσα νὰ γίνῃ ἡ δημοτικὴ.

Ἡ καθαρεύουσα, βοηθητικὸ μάθημα τοῦ Γυμνασίου.

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ, μόνον στὰ πραγματικὰ κλασσικὰ γυμνάσια.

Ρεπορτάζ τοῦ ΑΣΤΕΡΗ ΣΤΑΓΓΟΥ

Βαθύτατος γνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ὁ καθηγητῆς καὶ φετεινὸς Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ν. Π. Ἀνδριώτης. Κόψη ξυραφιῶν οἱ γνώμες του, φτάνουν στὴ ρίζα τοῦ κακοῦ. Στὴ ρίζα ποὺ ζητοῦν νὰ ξεριζώσουν οἱ προτάσεις του.

Σὲ σπατάλη δεκαετηρίδων — διαπιστώνει — ὠδήγησε ἡ ἀνεδαφικὴ καὶ ἀδικαιολόγητη ἐπιβίβασις τῶν παλαιότερων νὰ φτάσουμε στὴ μονογλωσσία διδάσκοντας στὸ λαὸ νὰ μιλῇ τὴν καθαρεύουσα.

«Τώρα — συνεχίζει — μέσα στὸ γλωσσικὸ χάος ποὺ παραδέρνουμε, καμμιὰ ἄλλη σωτηρία δὲν φαίνεται δυνατὴ παρὰ τὴ νὰ γίνῃ ἀποκλειστικὰ γραφόμενῃ καὶ ἐπίσημη γλώσσα ἡ δημοτικὴ. Συμβιβασμένη φωνητικὰ καὶ μωρολογικὰ, ὅπου ἡ πείρα τὸ ἀπέδειξε ἀπαράφωτο, πλουτισμένη μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ὀρολογία τῆς γραφῆς μας παράδοσης, πλούσια πιά γιὰ τῆς ἐπαρχίας γιὰ ὅλες τὶς πνευματικὰς ἀνάγκας, καὶ ἐπὶ πλέον, ταυτισμένη μὲ τὸ ζωντανὸ γλωσσικὸ αἶσθημα ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ἡ δημοτικὴ εἶναι σήμερᾳ ἡ μόνη ἱκανὴ νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ποθητὴ καὶ ἀπαραίτητη γιὰ τὸ μέλλον ἐνιαία γλώσσα τοῦ ἔθνους».

Καὶ ὁλοκληρώνει ὁ συνομιλητὴς μου τὶς ριζικὰς προτάσεις του. Κατὰ τὴ γνώμη του, ἕνας μόνος τρόπος νὰ μάθουν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Γυμνασίων μας νὰ μιλοῦν καὶ νὰ γράφουν τέλεια τὴ δημοτικὴ, ὅπως ὁ Γάλλος ἀπόφοιτος τὰ γαλλικὰ καὶ ὁ Ἀγγλος ἀπόφοιτος τὰ ἀγγλικά:

«Ὅλα τὰ διδακτικὰ βιβλία τοῦ δημοτικοῦ καὶ τοῦ γυμνασίου νὰ εἶναι γραμμένα στὴ δημοτικὴ. Νὰ διδασκοῦν συστηματικὰ ἡ γραμματικὴ ἡ σύνταξις καὶ τὸ λεξιλόγιον τῆς δημοτικῆς καὶ ὁ μαθητὴς νὰ ἀσκήται μὲ ἐπομονὴ στὴ σωστὴ χρῆσιν τῆς. Ἐτσι, τὸ ἑλληνοπαιδί θὰ φεύγῃ ἀπὸ τὸ Σχολεῖο ὀπλισμένο μὲ ἕνα πλῆρες καὶ ἀκριβὲς ἐκφραστικὸ ὄργανον, ὅπως γίνεταί σὲ ὅλες τῆς χώρες τοῦ κόσμου. Ὅτι ἀπὸ τὴν ὑπέροχῃ πνευματικῇ δημιουργίᾳ τῶν ἀρχαίων καὶ χριστιανῶν προγόνων μας ἔχει παιδευτικὴ ἀξία, νὰ διδάσκαται μὲ καλὰς μεταφράσεις. Ἡ καθαρεύουσα νὰ διδάσκαται μόνον στὸ Γυμνάσιο ὡς βοηθητικὸ μάθημα, γιὰ μιὰ μεταβατικὴ περίοδον, ὥσπου μὲ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς δημοτικῆς σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς νὰ πάψῃ νὰ εἶναι χρησιμὴ. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς νὰ περιοριστῇ σὲ ἕνα μικρὸ ἀριθμὸ ἀληθινὰ κλασσικῶν Γυμνασίων (ἀρκεῖ ἕνα σὲ κάθε πρωτεύουσα νομοῦ), προορισμένων γιὰ τὴ μόρφωσιν ἐκείνων ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ φοιτήσουν στὰ Πανεπιστήμια καὶ ἱκανῶς νὰ μορφώσουν ἀποφοίτους ποὺ θὰ εἶναι χωρὶς εἰσηγήσεις ἐξετάσεις, ἀξιοὶ τῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοιτήσεως ὅπως παλαιότερα».

Ὅσο γιὰ τὰ ἄλλα 500 «ψευτοκλασσικὰ» Γυμνάσια, προτείνει ὁ συνομιλητὴς μου νὰ μετατραποῦν σὲ γεωργικὰς, τεχνικὰς, βιομηχανικὰς, ἐμπορικὰς καὶ ξένων γλωσσῶν Σχολὰς ποὺ ἀπόφοιτοὶ τους θὰ μποροῦν νὰ προσφέρουν ἀμέσως μιὰ παραγωγικὴ ἐργασία καὶ νὰ κερδίσουν τὴ ζωὴ τους. Γιατὶ ἔτσι θὰ λείψουν — ὑπογραμμίζει — οἱ δεκάδες χιλιάδες κάθε χρόνον ἀπόφοιτοι τῶν ψευτοκλασσικῶν γυμνασίων ποὺ μαθαίνουν λίγα ἀρχαῖα Ἑλληνικά καὶ Λατινικά μόνον γιὰ νὰ τὰ μισήσουν καὶ νὰ μὴ τὰ ξαναπιάσουν ποτὲ στὰ χέρια τους, οἱ παραχαλασμένοι ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πολυγλωσσία ποὺ διδάχτηκαν, ἀλλὰ στὴν πραγματικὴν ἀγλῶσσοι, καὶ ποὺ δὲν ἔχουν ἀποκομίσει ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ κληρονομία μας τίποτε τὸ οὐσιαστικόν. Καὶ τέλος τὸ κάθε παιδί ποὺ τέλειωσε ἕνα Σχολεῖο τῆς Μέσης Παιδείας θὰ ἔξερῃ πᾶν τὸν ἐπαγγελματικὸ τὸν προορισμὸν, θὰ κατέχῃ ἕνα χρήσιμο ἔργον καὶ θὰ εἶναι σὲ σέση νὰ τὸ ἀξιοποιήσῃ».

ΟΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ

Πολλὰ εἶναι τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ νηπιαγωγοὶ τῶν δημοσίων προκαταρκτικῶν σχολείων. Δυστυχῶς ὅμως τὸ Κράτος κωφεύει συστηματικὰ εἰς τὰς συνεχεῖς ἐπικλήσεις των. Διότι θεωρεῖ ἀνάξια καὶ συζητήσεως ἀκόμη τὰ αἰτήματά των. Ἐν τούτοις οἱ κοπέλλες αὗται, ποὺ ἔταξαν ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς των τὴν σχολικὴν προετοιμασίαν τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ περνοῦν τὰ καλύτερά των χρόνια εἰς τὴν «ἐξορίαν» τῆς ἐπαρχίας, θὰ

ἔπρεπε νὰ τύχουν ἰδιαίτερας μεταχειρίσεως.

Δύο ἀπὸ τὰ πολλὰ αὐτὰ αἰτήματα προβάλλει σήμερον ἡ Διδασκαλικὴ Ὀμοσπονδία, ποὺ ἐκπροσωπεῖ συνδικαλιστικῶς τὰς νηπιαγωγούς: Πρῶτον, νὰ προάγωνται μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ τμηματάρχου α' καὶ νὰ αὐξηθοῦν γενικῶς αἱ ὀργανικαὶ θέσεις τῶν τμηματάρχων. Αἱ νηπιαγωγοὶ τονίζουσιν σχετικῶς ὅτι, ἐνῶ πραγματοποιοῦν διετεῖς μεταγυμνασιακὰς σπουδὰς, ὅπως καὶ οἱ διδάσκαλοι, οἱ ὁποῖοι φθάνουν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ διευθυντοῦ β', οἱ ἴδιες μόνον μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ τμηματάρχου β' δύνανται νὰ προαχθοῦν καὶ μάλιστα εἰς τὸν περιορισμένον βαθμὸν τῶν 130 θέσεων.

ΑΙ ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ

Δεύτερον νὰ ἐπεκταθῇ ὁ θεσμὸς τῶν νηπιαγώνων εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν. Τὸ αἶτημα αὐτὸ ἔχει διπλὴν δικαιολογίαν: Βασικῶς αἱ νηπιαγωγοὶ ἐπιδιώκουν νὰ αὐξηθοῦν αἱ θέσεις τοῦ κλάδου τῶν, διὰ νὰ δύνανται νὰ μετατίθενται εὐκολώτερον. Διότι παρουσιάζεται σήμερον τὸ φαινόμενον μίαν νηπιαγωγὸς νὰ ὑπηρετῇ ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ὁ ὁποῖος συνήθως εἶναι ἓνα ἀπομεμακρυσμένον ὄρεινόν χωρίον. Ἔτσι ἐκτὸς τοῦ ὅτι στερεῖται τὰς ἀνέσεις καὶ γενικῶς τὴν ζωὴν τῶν μεγάλων πόλεων, ἀδυνατεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρον κάθε κοριττιοῦ: νὰ ἀποκτήσῃ οἰκογένειαν.

Ἀλλὰ ἡ ἴδρυσις τῶν νηπιαγωγείων εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν θὰ ἐξυπηρετήσῃ καὶ ἓνα γενικώτερον σκοπὸν: Θὰ προσφέρῃ τὴν δυνατότητα εἰς πολλὰς ἐργαζομένας μητέρας ν' ἀφίνουν εἰς ἔμπιστα καὶ πεπειραμένα χέρια τὰ παιδιὰ τῶν, ὅταν θὰ ἀπουσιάζουν εἰς τὰς ἐργασίας τῶν. Ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν ὑφίσταται μόνον εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἑπαρχίαν, ὅπου αἱ γυναῖκες συνήθως ἀπασχολοῦνται εἰς ἀγροτικὰς ἐργασίας.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Πέραν τούτων, αἱ νηπιαγωγοὶ ζητοῦν νὰ μετεκπαιδεύωνται ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ νὰ ἐπιθεωροῦνται ἀπὸ στελέχη «βγαλμένα» ἀπὸ τὸν κλάδον τῶν, τὸν ὁποῖον ἐπιθυμοῦν νὰ ἰδοῦν κάποτε ἀνεξάρτητον.

Σημειωτέον, ὅτι λειτουργοῦν σήμερον 926 νηπιαγωγεῖα ἀποκλειστικῶς σχεδὸν εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα. Ἐξ αὐτῶν, 811 εἶναι μονοθέσια καὶ 115 διθέσια.

ΑΠ. ΑΛΕΞΑΚΗΣ

Α' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΡΟΔΟΥ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς Ρόδον ἀφίξεως δι' ὑπηρεσίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ μας κ. Γεωργίου Παπαϊωάννου ἔλαβον χώραν δύο παιδαγωγικαὶ συγκεντρώσεις τῶν δημοδιδασκάλων τῆς Α' Περιφέρειας Ρόδου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ αὐτῆς κ. Χρ. Ἀθανασούλη.

Ἡ μὲν ἐν Σορωνῇ τὴν 21ην Μαρτίου με συμμετοχὴν 41 δημοδιδασκάλων τοῦ τμήματος, ἡ ἄλλη ἐν Ρόδῳ τὴν 22αν ἰδίου, με συμμετοχὴν 89 δημοδιδασκάλων, κατὰ τὰ ἀπογεύματα δὲ καὶ τῶν δημοδιδασκάλων Πόλεως καὶ περιχώρων τῆς Β' Περιφέρειας, ὑπὲρ τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς συγκεντρώσεις ἐδιδάχθησαν ὑποδειγματικῶς Γεωγραφία καὶ Ἱστορία ὑπὸ τῶν δημοδιδασκάλων Ν. Ρούσου καὶ Μιχαὴλ Μπαρδακᾶ (Σορωνῇ) καὶ Ν. Παλιούρη, Φωτ. Κυπριώτη (Ρόδον). Ἐπηκολούθησαν εὐρεταὶ συζητήσεις καθ' ἃς ἐκρίθησαν αἱ διδασκαλῖαι καὶ ἐξετέθησαν ἀπόψεις, ὁ δὲ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, εἰς μακρὰν ὁμιλίαν ἀνέπτυξεν ἐπαγωγῶς καὶ μετὰ γλαφυρότητα καὶ σαφήνειαν τὴν διδακτικὴν τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας καὶ τὰ συναφῆ θέματα, παρέσχε ὀρθὰς λύσεις εἰς τὰ προκύψαντα προβλήματα καὶ ἔλυσε ἀπορίας διατυπωθείσας ἐπὶ τῆς διδακτικῆς μεθόδου ἀμφοτέρων τῶν μαθημάτων, μετὰ γνώμονα τὰς συγχρόνους Παιδαγωγικὰς Ἀρχάς, τῶν ὁποίων τυγχάνει βαθύς γνώστης καὶ ἄοκνος μεταλαμπαδεύτης.

Ὁ παρακολουθήσας τὰς συγκεντρώσεις χαλκέντερος κ. Γενικὸς ὑπεγράμμισεν εἰς ἀμφοτέρας τὰς συγκεντρώσεις θεμελιώδεις ἀρχὰς διδακτικὰς κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Σχολείου Ἐργασίας, κατὰ δὲ ἀπόγευμα τῆς 23ης Μαρτίου εἰς συγκέντρωσιν ὑπὲρ ἑκατὸν τριάκοντα δημοδιδασκάλων καὶ εἰς τρίωρον συνεχῇ ὁμιλίαν, μετὰ τὴν ἐπιστημονικὴν βαθύτητα, ἡ ὁποία τὸν διακρίνει, μετὰ σαφήνειαν καὶ θελκτικότητα ἀνέπτυξε διεξοδικῶς τὴν διδακτικὴν τοῦ Ἱστορικοῦ μαθήματος, θεμελιώσας τὰς διδακτικὰς ὑποδείξεις τοῦ ἐπὶ βάσεων φιλοσοφικῶν, μετὰ ὕλκον τὴν ἀρτίαν καὶ ὀργανωμένην ἐπιστημονικὴν του μόρφωσιν καὶ τὴν μακροχρόνιον πείραν του.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Ἐπικήδειος λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ε.Ε.Σ.Ε.Ε. κ. Γερ. Παναγιωτοπούλου ἐπὶ τῇ θανάτῳ τοῦ τ. Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Εὐαγγ. Παπαϊωάννου.

Ἀξέχαστε Εὐάγγελε Παπαϊωάννου,

Ἡ Ἐνωσις Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν καὶ Ἐπιθεωρητῶν Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ὑπῆρξες ἐκλεκτὸ μέλος τῆς οἰκογενείας τῆς καὶ πολῦτιμον στέλεχος τῆς ὀργανώσεώς της, θρηνεῖ σήμερον διὰ τὸν ἀδόκητον θάνατόν σου..

Ἀμφότεραι αἱ συγκεντρώσεις αὗται εἰς ἃς παρέστη καὶ ὁ Ἐπιθεωρητὴς Β' Ρόδου κ. Ἰωσήφ ἀπετέλεσαν ὁμολογουμένως ἀναδάπτισμα εἰς τὸν Ἰορδάνην τῆς Ἐπιστήμης καὶ ἐπληρρωσαν μετὰ ἥρως καὶ αὐτοπεποίθησιν τοὺς διδασκάλους, παρασχοῦσαι δύναμιν ἐπιστημονικὴν καὶ φῶς διδακτικόν. Προσπιθέμεναι δὲ εἰς τὰς ἑνδεκα μέχρι τοῦδε καὶ ἐντὸς τῆς τελευταίας πενταετίας πραγματοποιηθείσας Παιδαγωγικὰς συγκεντρώσεις καὶ συνέδρια τῆς Περιφέρειας μας, τὰς ὀργανωθείσας ὑπὸ τοῦ ἀκαμάτου καὶ θερμοῦ συμπαραστάτου εἰς τὸ ἔργον μας καὶ στοργικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Ἀθανασούλη, παρέχουν τὸ μέτρον κρίσεως περὶ τῆς ἐνταῦθα δραστηριότητος εἰς τὸν τομέα τῆς ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων θεμελιώσεως τοῦ ὅλου ἔργου τῶν Σχολείων τῆς Περιφέρειας, ἀνάλογος πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι καὶ ἡ λειτουργία καὶ ἀπόδοσις αὐτῶν, λειτουργούντων ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Ἐπιστήμης καὶ εἰς ἀτμόσφαιραν ἐνθουσιασμοῦ τῶν διδασκάλων, τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

N.M.P.

Ὁ θάνατός σου ὁ τόσον ἀναπάντεχος, κρατεῖ σὲ συγκίνησι καὶ σὲ θαθεῖα θλίψιν τὸν Ἐκπαιδευτικὸν κόσμον τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, γιατί δὲν πίστευε ποτὲ πῶς τόσο ξαφνικὰ καὶ τόσο πρόωρα θὰ ἦταν δυνατόν νὰ πέσῃ ἡ ἀγέραστη Ἡπειρωτικὴ δρῦς, ποὺ κανένα σαράκι ἀρρώστειας δὲν τὴν ἐνοχλοῦσε καὶ μετὰ τὸ χαμὸ της νὰ στερήσῃ τὴν ζεῖδωρη αὔρα, ποὺ σκορποῦσε γύρω της.

Καὶ λυπεῖται ἀκόμη περισσότερον γιατί τώρα ποὺ ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν ἐνεργὴ ὑπηρεσία, δὲν πέρασε 1½ χρόνος, καὶ ἐγκαταστάθηκες ἐδῶ στὸ εἰδυλλιακὸ τοπίο τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, γιὰ νὰ ζήσης μετὰ ἡσυχία καὶ νὰ ἀναπολῇς τὰ περασμένα, ποὺ γιὰ σένα ἦταν γειμᾶτα ζωῆ καὶ δρᾶσι, ἔφυγες χωρὶς νὰ νοιώσῃς τὴν ἱκανοποίησιν αὐτὴ ποὺ ὅλοι ἐναγώνια ἀναμένουν ὡς δράβουσι τῆς σκληρῆς ζωῆς τῆς ἐνεργοῦ προσπάθειάς των.

Σκληρὴ εἶναι ἡ μοῖρα γιὰ τοὺς πονεμένους ἀνθρώπους καὶ σὺ φαίνεται πῶς ἤσουν ἓνας ἀπὸ αὐτούς. Μετὰ τὴν ἰδιοσυγκρασία τοῦ Ἡπειρώτη θαθεῖα διαποτισμένος καὶ μετὰ τὴν ψυχικὴ θέλησιν τοῦ δημιουργικοῦ ἀνθρώπου ξεκίνησες γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Ἀγωνίστηκες ἐπίμονα καὶ τὸ ἐπαθλὸν τῆς νίκης σου ὑπῆρξε πάρα πολὺ τιμητικόν.

Δάσκαλος στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ὑπαλλήλικης σταδιοδρομίας σου ἔδωσες τὸν ἐαυτόν σου γιὰ τὸ ἀνέδρασμα τοῦ βιοτικού καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῶν χωριῶν, στὰ ὁποῖα ὑπηρέτησες. Ἡ στερημένη ζωὴ των δὲν σὲ ἄφησε ἀσυγκίνητο καὶ ἔγινες ὁ πῶς

θερμός και ειλικρινής παραστάτης των.

Αλλά και το δικό σου ανέγασμα ήτανε δ' ασίγαστος πόθος σου. Με σκληρή εργασία πνευματικό όπλισμό και άριστη επαγγελματική κατάρτιση που σου επέτρεψαν να αναδειχθής επάξια, κατά γενικήν ομολογίαν, εις Επιθεωρητήν και Γενικόν Επιθεωρητήν.

Ανεδείχθης εις όλα τα αξιώματα αυτά με σύνδρομον μόνο την αδάμαστη θέλησή σου, την φωτεινότητά σου την πνευματικήν και την ριζωμένη θαθεία μέσα σου Πίστι.

Εσχώρισεσ ανάμεσα στους συναδέλφους σου έγινες για πολλούς το παράδειγμα του χρέους και του καθήκοντος. Ο Εὐάγγελος Παπαϊωάννου δὲν υπῆρξε μόνο φωτεινός ὡς δάσκαλος και ὡς ἡγέτης τῆς στοιχειώδους Παιδείας, ἀλλὰ υπῆρξε και ὡς Κοινωνικός παράγων δραστήριος και ἐτιμῆθη πολλάκις διὰ τὴν κοινωνικήν ταύτην προσφοράν με ἠθικὰς ἀμοιβάς.

Ο Εὐάγγελος Παπαϊωάννου υπῆρξεν ἀκόμη και πρότυπον οικογενειάρχου. Συνεδέθη με σύζυγον τῆς αὐτῆς Κοινωνικῆς προελεύσεως και ἔζησεν μαζί της ζηλευτόν βίον.

Ἡ οικογενειακή του ζωή διαποτισμένη με τὰς ἀγνὰς Ἑλληνικὰς και Χριστιανικὰς

παραδόσεις ἐστάθη γιὰ ὅλους, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἔζησε, σὰν κάτι πὺ ἐδραίωνε τὴν Πίστι στὴν ἀκατάλυτη ἀξία τῆς οικογενειακῆς ἐστίας.

Ἔτσι Ἑλληνόπρεπα και Χριστιανικὰ ἀνετράφησαν οἱ τέσσερες γυιοὶ του. Ἀξιοματικὸς ὁ πρῶτος τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ προσέφερε τὸν ἑαυτὸν του θυσία στὸ θωμὸ τῆς Πατρίδος. Διδάσκαλοι οἱ ἄλλοι δύο και ἀξιοματικὸς ὁ τέταρτος πρόθυμοι και αὐτοὶ σὲ κάθε εἶδους θυσία, ὁδηγημένοι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ πατέρα τους.

Ἀξέχαστε Εὐάγγελε Παπαϊωάννου, Ὁ Χαμὸς σου ἀφήνει κενὸ σ' ὅλους μὰ πὺ πολὺ στὴν οἰκογένειά σου και ἰδιαίτερα στὴν σύντροφο τῆς ζωῆς σου, τὴν ἀγαπημένη σου γυναῖκα.

Ὁ Θεὸς ἅς χύνη βάλαμο στὸν πικρὸ πόνο της γιὰ τὴν παρηγορηθῇ.

Ἀξέχαστε Εὐάγγελε Παπαϊωάννου.

Ἡ ἔνωση Γενικῶν Επιθεωρητῶν και Επιθεωρητῶν Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως Ἑλλάδος, καταθέτει τὸ στεφάνι τοῦτο, τιμῶσα τὴν μνήμη σου και εὐχεται, ὅπως ὁ Θεὸς μὲν σὲ κατατάξῃ εἰς σκηναὶς Ἀγίων τὸ δὲ Χῶμα τῆς Ἀττικῆς γῆς, πὺ σὲ δέχεται, γὰ εἶναι ἐλαφρόν.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη!

ΘΕΡΜΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Παρακαλοῦμε τοὺς συναδέλφους, τώρα με τὴν ἐναρξὴ τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους, νὰ προτιμήσουν και νὰ εἰσάγουν στὸ σχολεῖο τους και μερικὰ ἀπὸ τὰ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ-ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ τὰ ὁποῖα ὁμολογουμένως ἀπεδείχθησαν ἀπὸ τὰ καλύτερα πὺ ἐγράφησαν ποτὲ στὴ χώρα μας.

—ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ἀνωτέρων τάξεων διαθέτομε τὰ ἑξῆς: Φυσικὴ Πειραματικὴ Ε' και Φυσικὴ Πειραματικὴ ΣΤ' (ὅλα συγγραφέως Ἀγγελικῆς Χ. Πάτση). Τὰ ὑπόλοιπα ἐγκεκριμένα βιβλία μας ἀνωτέρων τάξεων, ἐξατληθέντα δὲν ἀνατυπώσαμε, ἀφοῦ ὅπως ἀνακοινώθηκε, θὰ τυπωθοῦν μελλοντικὰ ἀπὸ τὸ Κράτος.

—ΕΛΕΥΘΕΡΩΣ ΕἰσαγομΕΝΑ ἀνωτέρων τάξεων διαθέτομε τὶς Φυσικὲς ἱστορίες Ε' και ΣΤ' τάξεως και τὶς συνδιδασκαλίες αὐτῶν.

—ΚΑΤΩΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ διαθέτομε πλήρη τὴ σειρά. Περίφημα και σ' ὅλους γνωστὰ τὰ «Ἐλεύθερα Ἀναγνωστικά» μας, τὰ συστήματα τῶν «Ἀριθμητικῶν» και «Γραμματικῶν» μας, οἱ «Φυσικὲς ἱστορίες» μας. Ἐπίσης ἱστορίες και ὁρησκευτικά Γ'—Δ'.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕ

ΕΚΠΤΩΣΗ 50% ΣΕ ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ

Προσέξτε τὸν τιμοκατάλογό μας στὰ ἐξώφυλλα και ἐσώφυλλα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΑΡΘΕΝΩΝ»

ΑΘΗΝΑΙ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 Τηλ. 521.418

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΣΕΙΡΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ Χ. ΠΑΤΣΗ

2	ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ	Β'		Δρχ.	15	2000
3	ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ	Γ'		»	15	3.300
4	ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ	Δ'		»	15	10 000
5	ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ	Ε'		»	15	4300
6	ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ	ΣΤ'		»	10	7.160
7	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ	Α'	Χ. Πάτση	»	10	3
8	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ	Β'	»	»	10	29
9	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ	Γ'	»	»	10	
10	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ	Δ'	»	»	10	
11	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ Γ-Δ		»	»	12	
12	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΚΑΘ' ΟΥΣΗΣ Ε-ΣΤ		Σ. Παπαϊωάννου	»	15	
13	ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ	Γ'	Χ. Πάτση	»	10	
14	ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	Δ'	»	»	10	
15	ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Ε'	Β. Οικονομίδη	»	15	
16	ΛΕΙΤΟΥΡΓ. & ΚΑΤΗΧΗΣΗ	ΣΤ'	»	»	15	
17	ΗΡΩΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ-ΜΥΘΟΓΙΑ	Γ'	Χ. Πάτση	»	10	
18	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ-ΙΣΤΟΡΙΑ	Δ'	»	»	10	
19	ΕΛΛΗΝ. ΙΣΤΟΡΙΑ (1ον ἔ.)	Γ-Δ'	»	»	10	4.200
20	ΕΛΛΗΝ. ΙΣΤΟΡΙΑ (2ον ἔ.)	Γ-Δ'	»	»	10	
21	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Ε'	Α. Γιαννοπούλου — Α. Ζαχαροπούλου	»	15	3.516
22	ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ	ΣΤ'	Γ. Σακκά	»	15	7.520
23	ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Γ'	Χ. Πάτση	»	15	10.222
24	ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Δ'	»	»	15	4.405
25	ΤΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Ε'	»	»	15	8.200
26	ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	ΣΤ'	»	»	15	3.210
27	ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (1ον ἔ.)	Ε-ΣΤ	»	»	15	
28	ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (2ον ἔ.)	Ε-ΣΤ	»	»	15	
29	ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ - ΧΗΜΕΙΑ	Ε'	Χ. Πάτση	»	15	
30	ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜ. - ΧΗΜΕΙΑ	ΣΤ'	»	»	15	
31	ΦΥΣΙΚΗ Π. - ΧΗΜ. (1ον ἔ.)	Ε-ΣΤ	»	»	15	
32	ΦΥΣΙΚΗ Π. - ΧΗΜ. (2ον ἔ.)	Ε-ΣΤ	»	»	15	
33	ΜΑΘΗΝΩ ΝΑ ΜΕΤΡΩ	Α'	Χ. Πάτση	»	10	
34	ΜΑΘΗΝΩ Ν ΜΕΤΡΩ	Β'	»	»	10	
35	ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ	Γ'	»	»	10	
36	ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ	Δ'	»	»	10	
37	ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ Ε-ΣΤ		Π. Μυλωνάκου	»	15	
38	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ Ε-ΣΤ		Χ. Πάτση	»	15	
43	ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ	Ε'	Χ. Πάτση	»	12	
44	ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ	ΣΤ'	»	»	12	

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ

1	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	Χ. Πάτση	»	6
2	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	»	»	6
3	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΑΣΙΑΣ	»	»	6
4	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ	»	»	6
5	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	»	»	6
6	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛ.	»	»	6
7	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜ.	»	»	6
8	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΣΚΥΠΡΟΥ	»	»	6
9	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	»	»	6
10	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝ.	»	»	6
11	ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡ. ΜΑΚ.-ΘΡΑΚΗΣ	»	»	6

4.641
9.225
6.205
2.795
22866

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΤΟΜΟΙ 24—ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ—ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ—Δρχ. 2.880

Πεντακόσιοι παιδαγωγοί, λογοτέχνες και επιστήμονες συνεργάζονται στη σύνταξη του μνημειώδους και μοναδικού αυτού έργου που τιμά τα ελληνικά γράμματα και την ελληνική παιδεία και είναι το πιο χρήσιμο βοήθημα για κάθε μαθητή, σπουδαστή, για κάθε σπίτι, για κάθε οικογένεια, για μικρούς και μεγάλους.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

- Έκυκλοφόρησαν και οι ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ (24) τόμοι του έργου αυτού και παραδίδονται άμέσως ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ και με ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ.
- Επίσης και ο ιδιαίτερος τόμος «ΕΛΛΑΣ» (Α—Β) έξετυπώθη και έκυκλοφόρησεν. Όλοκληρον το έργον παραδίδεται άμέσως.

ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ ΤΗ Μ.Ε.Ν.

1. Τιμή εκάστου χρυσοδέτου τόμου δραχ. 120
2. Τιμή ολοκλήρου του έργου (τόμοι 24, χρυσόδετοι) » 2880
3. ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: Προκαταβολή δραχ. 480 (άξία της βιβλιοδεσίας) και το υπόλοιπον εις 24 μηνιαίας δόσεις των 100 δραχμών.
4. ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ: ολοκληρον το έργον, χρυσόδετον μετά των προσδέντων επικαλυμμάτων νάυλον » 2000
» 240
5. Τιμή τόμου «ΕΛΛΑΣ» (και των δύο ήμιτόμων Α—Β)
Το ποσόν αυτό θα προστεθῇ στην προκαταβολή (480+240=720)

3
3
10
2
7
3
26

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Παρακαλούνται οι πολυπληθείς συνδρομηταί της Μ.Ε.Ν. να ζητήσουν από τους ΠΛΑΣΙΕ ή τους βιβλιοπώλας όλους τούς τόμους 1—24 που έκυκλοφόρησαν και τον τόμον «ΕΛΛΑΣ». Επίσης και τα νέα επικαλύμματα νάυλον (πρόσθετος τίμη δρ. 3), όσοι επιθυμούν να τα αποκτήσουν και αυτά. Σε περίπτωση που οι πλάσι έ καθυστερούν, για διάφορους λόγους, να σάς παραδώσουν ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ (1—24), άπευθύνεσθε έπειγόντως στα ΓΡΑΦΕΙΑ μας και θα έχετε ΑΥΘΗΜΕΡΟΝ τούς τόμους στο σπίτι σας και μάλιστα με ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΕΓΓΥΗΜΕΝΗ. Ο Έκδοτικός μας Οίκος ΣΤΙΓΓΥΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ: για τη βιβλιοδεσία των τόμων και των σειρών της Μ.Ε.Ν. που προμηθεύονται οι πλάσι και οι συνδρομηταί, από τα γραφεία μας. Ουδέμίαν ευθύνην αναλαμβάνομε για τούς τόμους ή τίς ΣΕΙΡΕΣ της ΜΕΝ τίς όποιες προμηθεύονται άδέτους διάφοροι μεταπωληταί και προβαίνουν, υπό δική τους ευθύνη, στη βιβλιοδέτηση τους. Η γνώσις βιβλιοδεσία φέρει στο έσώφυλλο τη σφραγίδα με τίς λέξεις «ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ».

Άπό κανένα σπίτι δέν πρέπει να λείψη ή Μ.Ε.Ν. Σώζει τη νεολαία μας, τη διαπαιδαγωγεί και τη μορφώνει.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 - ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 521.418 - ΑΘΗΝΑΙ